ARAYIŞ

21 KASIM 1981 SAYI: 40 HAFTALIK DERGİ 30 TL.

BOZULAN BİR TARİH BAHÇESİ

CEMAL GÜRSEL

YÜZ YILLIK SESSİZLİK

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

"İŞ İÇİNDE EĞİTİM"

Fikret Usta nın "GAZİ-PAŞADAN" yazısını okurken Gazipaşa halkının dişinden tırnağından artırarak bir hastane yaptıklarını, hastanenin açılış öyküsünü okuduk.

Fikret Usta'nın kıvrak biçemi ile anlattığı olay hepimizi heyecanlandırsa gerek. Usta, özverili halkımızın inandıktan sonra neler yapabileceğini bir kez daha sergilemiş oldu.

Açılış törenindeki genç kaymakamın konuşmasını yadırgadığımızı, yalnız Sayın Hastane Başdoktorunun ".. Bu arada gerek ameliyathaneye ait hassas elektronik cihazların gerekse röntgen cihazının montajını üstün bilgi ve yetenekleri ile tek başına gerçekleştiren Rasim Cevahir ustaya bütün Gazipaşalılar adına ne kadar teşekkür etsem azdır" cümlesi bize yakın tarihimizin bir sayfasını anımsattı.

Rasim Cevahir Usta bir teknik okul çıkışlı, ya da çıraklıktan yetişme teknisyen değildir. Rasim Cevahir Aksu Köy Enstitüsü girişli, Kızılçullu Köy Enstitüsü Sağlık Kolu çıkışlı Köy Sağlık Memurudur. Ellerini, düşündüğü yerde kullanabilme becerisini ve hünerini Köy Enstitülerinde kazanmıştır.

Köy Enstitülerinin ilkesi "İŞ İÇİNDE EĞİTİM"dir. Teori pratiğe dönüşmedikçe, kâğıt üzerinde kalmağa ya da yaygın deyimi ile bu üzerine yazı yazma gibi bir şeydir. Rasim Cevahir'in hünerli elleri Türkiye'deki 17 bin çift elden birisidir. O eller bu kez Fikret Usta'nın kalemine dolanmış Gazipaşadan ses vermiştir.

Her şeyi yeniden düzenlemeğe çalıştğımız bu günlerde Köy Enstitüleri ilkelerini anımsayıp, gözden geçirmede yarar olup olmadığını ilgililere duyurmak istiyorum.

H. POYRAZOĞLU
AYDIN

DEVALÜASYON

Bankacı olmam nedeniyle para ile çok uğraşmaktayım. Paramızın kökü dışarıda paralar tarafından devamlı hançerlenmesi bizleri çok üzmektedir. Günlük kur politikası nedeniyle hergün paramızın değeri düşmektedir.

Bir gün bakıyorsunuz dolar yükselmiş, diğer yabancı paralar cuz-i miktarda düşmüş, ertesi gün veya birkaç gün sonra bunun tersi olmuş. Türk lirası için değişen, devamlı aleyhine sonuçlanan bir uygulama. Günlük kur politikası uygulanmasına geçtikten sonra incelendiğinde görülecektir ki, paramızın devamlı değer kaybetmesi sürmüş, hiçbir yabancı paraya karşı değeri yükselmemiştir. öyleyse bunun adı düpedüz devalüasyondur.

Bu uygulamanın ilk günlerinde televizyonda paramızın yazgısı hergün gösteriliyordu. Şimdi bu da kaldırıldı. Acaba devamlı değer kaybı gözlerden gizlenmek mi isteniyor.

Kaçakçılığın kalmadığının söylendiği, vergi kanunlarının çıktığı, faizlerin akıl almaz derecede yükseldiği, işçi ücretlerinin sınırlandırıldığı, TÜSİAD'ın kamu yararına dernek sayıldığı, israfın önlendiği, üretimin arttığı, zam üstüne zamların yapıldığı, alınan tedbirlerin tartışmasız uygulandığı, huzur ve güvenin tam sağlandığı, böyle bir dönemde paramız istikrara kavuşmazda ne zaman kavuşur.

Alınan ekonomik tedbirler sonunda ihracatımız arttı, sanayi ürünleri ihracatımız arttı, sanayi ürünleri ihracatımız ön sırayı aştı türünden sözleri yetkililer her yerde ilan ediyorlar, söylüyorlar. Ama ya ithalat. Bundan pek söz eden yok. Bir bilanço yalnız aktiften meydana gelmez. Pasifi de vardır.

İthalatı ihracatından yüksek bir ekonomide devamlı devalüasyon yurtiçi fiyatların devamlı yükselmesini ve bunun halkın üzerindeki etkisini unutmamak gerekir.

Güngör KÖSE
BOZKIR

AF VE SINAV HAKKI İSTİYORUZ

4 Kasım 1981 tarihli Milliyet Gazetesi'nde Milli Eğitim Bakanı Sayın Hasan Sağlam; "Öğrenci affı bir hükümet kararını gerektirecektir. Ama gerek bakanlıkta gerekse Hükümetde böyle bir çalışma yoktur. Bize Yükseköğretim Kurumlarından böyle bir öneri hiç gelmedi" demektedir.

Yükseköğretim Kurumlarından böyle bir teklifin Bakanlığa iletilip iletilmediğini bilmiyorum. Ancak Üniversite ve Yüksek Okullardan çeşitli nedenlerle atılan öğrencilerin sayısının şaşılacak kadar çok olduğu ilgisi olan kurum, kişi ve ailelerce biliniyor. Yine Üniversite rektor ve öğretim görevlilerinin sınavlar sonucu başarısız görülüp okuldan atılan öğrencilere af çıkarılmasının yararlı olacağı konusunda çeşitli açıklamaları olduğunu biliyoruz. Bu durumda olan öğrenciler olarak Bakanlığa dilekçeler yazıp durumumuzu anlattık. Tüm bunlara rağmen Sayın Bakan'ın sanki çok yeni bir şey duyuyormuş, bir sürprizle karşı karşıyaymış gibi açıklama yapması beni ve benim durumumda olanları çok üzdü.

Ben, İstanbul Teknik Öğretmen Okulu son sınıf öğrencisi --ADAY ÖĞRETMEN-- durumundayken okuldan atıldım. Üçüncü sınıfın tüm derslerinden başarılı ve not ortalamam yüksek olduğu halde, okulumuzun sınav yönetmeliğince ikinci sınıf kültür dersleri matematik ve kimyadan 4'ncü hak sınavlarında başarısız görülüp okuldan atıldım. Meslek derslerim oldukça iyidir. Mesleki derslerden başarılı olduğum halde kültürel derslerden 17 puanlık başarısızlık öğretmen olmama engel oluyor.

Geçmiş yıllarda en büyük sorun canımızı kurtarmaktı. Bunun yanında beslenmek, barınmak ve ekonomik sorunlarımızla son sınıfa dek gelebildik. Geçmiş yıllarda uygulanan partizan ve yanlış uygulamaların cezasını ben ve benim gibi arkadaşlar sokağa atılmakla ödedik. Bu yanlış, eksik düzensiz uygulamaların mimarları bizler kadar ceza gördüler mi?

Yetkililere sesleniyorum. Ben ve benim konumumda olan kişilerin yetiştirilmesinde gerek devletin gerekse ailelerimizin harcamaları, yatırımları bilinmektedir. Bu nedenle görevi topluma insan kazandırmak olan eğitimi bu amacından uzaklaştırmamak gerekir. 15 yıl eğitim gördükten sonra sokağa atılan bizler durumumuza açıklık bekliyor ve yeniden öğretim yapabilmemiz için sınav hakkı tanınmasını istiyoruz.

Kemal AKTAŞ
İSTANBUL

TOPRAK REFORMU

31 Ekim 1981 tarihli Arayış'da Veli Büyükdalda imzalı toprak reformu yazısını okudum. 1941—1942'de hazırlanan toprak reformu yazısını hatırladım. Bazı maddelerini gazetelerde okurduk. Kesinleşmesi için kurulan bir komisyona havale edildi. Yapılan elemelerle, tarım reformu, kadastro adları ile kanunlaştı. 40 yıldan beri bu yolda yapılanlar, Konya'lı Veli Büyükdal-da'nın dediklerini doğurdu. Topraksız gariban ekmeğini yine yabanda aramak zorunda kaldı. Oysa 1940-1941'lerdeki tasarı kanunlaşıp yürürlüğe konsaydı büyük kentlere göç az olur, yaban ellere akın böylesi büyük boyutlarda ortaya çıkmazdı.

Yeni çalışmada bunların da gözönünde bulundurulması ve günün icaplarına uygun bir toprak reformu yapılması zorunludur.

Mehmet MOLA
TEKİRDAĞ

OKURLARIMIZA

Sayın Mustafa ARSLAN
BURSA

İsteğinizi olumlu karşılayamadığımız için üzgünüz. Daha önceki ARAYIŞ'larda da zaman zaman yer verdiğimiz gibi Yönetim Kurulu'muz cilt yapımını gündemine alıp gerçekleştirmeyi planlamadı.

Yakınlığınız ve ilginiz için teşekkürler.

Saygılarımızla.

Sayın Kadir ANIL
ZONGULDAK

Sayın okurumuz, çeşitli sayılarımızda bu tür isteklere verdiğimiz yanıtları yinelemek zorunda kaldığımız için üzgünüz. Ne yazık ki muhabir olarak taşradaki okurlarımızı görevlendiremiyoruz. Ancak okurlarımız muhabirlerimizdir. Gönderdikleri haber yazı ve karikatürleri dergimizin olanakları içinde değerlendiriyoruz.

Saygılarımızla.

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına: İMTİYAZ SAHİBİ:
Şahin Mengü

Yazı İşleri Müdürü
O. NAHİT DURU

ADRES:
Reşit Galip Caddesi No: 94
Gaziosmanpaşa/ANKARA
TELEFON: 26 00 56 — 28 44 74

İLAN KOŞULLARI
Dört renkli kapak: 75 bin TL
İç sayfalar renkli: 60 bin TL
Kapak içleri: 50 bin TL
Öteki sayfalar: 40 bin TL
Sütun santimi: 800 TL

ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi:
Yıllık 1.500 TL, Altı aylık 750 TL
Üç aylık 375 TL.
Yurtdışı:

Almanya	104 DM
Avusturya	770 Avusturya Şilini
Danimarka	350 Danimarka Kronu
Finlandiya	275 Fin Markkası
Fransa	245 Fransa Frankı
Hollanda	120 Hollanda Florini
İngiltere	25 Sterlin
İsveç	250 İsveç Kronu
İsviçre	100 İsviçre Frankı
Irak	30 Irak Dinarı
Norveç	310 Norveç Kronu
S.Arabistan	194 Riyal
Yugoslavya	2354 Yugoslavya Dinarı
ABD ve Avusturalya	70 ABD Doları

• Abone bedelinin PTT ya da Ziraat Bankası Gaziosmanpaşa Ankara Şubesi 1200 numaralı hesabımıza yatırılması yoluyla gönderilmesi halinde, abone fişi ile birlikte banka dekontunun veya PTT makbuzunun "PK: 75 Küçükesat/ANKARA adresine yollanmasını rica ederiz.

PİKAJ–MONTAJ: ARA Press Teknik Servisi 27 85 09
DİZGİ: ENLEM 80 18 60 71
FİLM: ER OFSET 29 66 79
BASILDIĞI YER: EM–AŞ
Emek Basın Yayın Reklamcılık A.Ş.
KAPAK BASKI:
Ofset Matbaacılık Tel: 17 61 95

SAYI: 40
21 KASIM 1981
FİYATI: 30 TL.

YAZI İŞLERİ'NDEN

GÜCÜMÜZ DESTEĞİNİZ

ARAYIŞ

YAZI Kurulu toplantımızda arkadaşlarımız Ankara, İzmir, Samsun Adana gibi illerimizde Pazartesi gününden sonra ARAYIŞ'ın tükendiğini dile getirdiler. Bazı ilçelerimize, bazı illerimize ise ARAYIŞ'ın düzenli olarak gönderilmediğinden yakındılar. Bazı sorunları dile getirdiler ve sizlerle dertleşmemizi önerdiler. Biz de bu sütunda sizlere içimizi, dertlerimizi dökmeyi kararlaştırdık.

Geçtiğimiz sayılardan birinde sizlere kağıdın her türüne sürekli olarak zam geldiğini yazmıştık. ARAYIŞ yayın yaşamına başladığında kağıdın tonu 55 bin lira iken, bugün tonu 75 bin liraya yükseldi. Nakliyesi aynı şekilde tonu 2600 liradan 3500 liraya çıktı. 500'lük kapak kağıdını 3250 liradan alır oldu. Kapak baskısıydı, içinin baskısıydı, cildiydi kesimiydi, filmiydi, pikajıydı, montajıydı tümünün getirdiği yük de ona göre arttı.

Tüm bu güçlüklere karşın ARAYIŞ fiyatını arttırmadı. Satışı ile arada bir aldığı ilanlarla yaşamını sürdürmeye çalıştı.

Ancak, son günlerde ARAYIŞ'ın Türkiye genelinde "yok satılması" yeni bazı girişimlerde bulunmamızı engelliyor. Okurlarımızın çoğu ARAYIŞ'ın sayfalarını artırmamızı istiyorlar. Ancak, bunun getireceği yük oldukça fazla. ARAYIŞ'ın daha fazla satması halinde sizlere olabildiğince yük bindirmeden bu işi yapabileceğimizi umuyoruz. O nedenle ARAYIŞ bulunmayan bayilerinizin daha fazla dergi istemesi için gerekli girişimleri yapmanızı sizlerden diliyoruz, bunu yapacağınızdan da kuşkumuz yok.

Sayın okurlarımız, değerli gazeteci Kemal AYDAR geçtiğimiz haftalarda ARAYIŞ'ın imziyaz sahipliğini üstlenmişti. Ne var ki, AYDAR "hastalığı" nedeniyle bu görevi sürdüremeyeceğini bildirdi. Yönetim Kurulumuz da Şahin MENGÜ'nün dergimizin imtiyaz sahibi olarak görünmesini kararlaştırdı. Kemal AYDAR'a katkılarından ötürü teşekkür ederken, MENGÜ'ye de başarılar diliyoruz.

Gelecek sayılarımızda yeniden bir arada olmak ve dertleşebilmek umuduyla, mutluluklar ve esenlikler diliyoruz.

Saygılarımızla...

DERGİNİN İÇİNDEN

YÜZYILLIK SESSİZLİK

SOKRATES'in savunması neden bunca önemlidir? Türk şiirine yepyeni bir soluk getiren *Garip akiminin* öncü şairlerinden *Melih Cevdet Anday* geçenlerde Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan bir denemesinde bu sorunun yanıtını ararken şunu söylüyor: *"Uygarlığımızın temelinde Sokrates'in savunması yatar".*

İlk bakışta insana biraz abartılmış gibi gelen bu yargının özüne inildiğinde ve genç Türk Demokrasisinin yakın dönemdeki uygulamalarına bakıldığında yalın bir gerçeğin çarpıcı yüzüyle karşılaşıyoruz. Şimdi bizlere adalet düşüncesinin ayrılmaz bir parçası gibi görünen ve bu yüzden de sıradanlığın tekdüzeliğine itilmiş *savunma hakkının* gerçekte zaman zaman sendeleyen bir astımlı hasta edasıyla sürdürmeye çalıştığı yaşamını anlatmakta zorluk çekiyoruz. Mahkemeler sürüyor, insanlar yargılanıyor, insanlar cezalandırılıyor, bazen *toplum adına* kendilerine en büyük cezalar veriliyor ve uygulanıyor. İnsanın *"en yüce hakkı"* olan yaşamı, yine yüce bir kavram olan *"toplum"* adına elinden alınabiliyor.

İnsan düşüncesinin evriminde yargı hep sorular uyandırdı. Kim kimin adına yargılıyor? İnsanlar toplum adına yürütülen bu davalarda savunma haklarını yeterince kullanabiliyorlar mı?

*
* *

Sokrates'in söylencesel bir simge haline dönüşen savunma kavramını çağdaş bir içerikle doldurmak istiyorsak, onu mahkeme duvarlarının dar çerçevesinden çıkarıp, günlük yaşam ve onun insanlık durumunun geniş alanlarına yaymamız gerekir.

Kapitalizmin ağır çarkları altında ve onun başdöndürücü hızı altında ezilen insanların günlük yaşamın her boyutunda savunma haklarını yeterince kullanıp kullanamadıklarına bakmak, toplumların çeşitli dönemleri ve bu dönemlere adını vermiş toplumsal güçlerini oradan gözlemek gerekir. Zaten tarihin zor bozulan merceği de odaığını bu noktada toplamıştır.

Savunma hakkı mahkemelerin dar duvarları ile çevrili değildir. Çünkü yargılama ve cezalandırma da ne yazık ki mahkemelerin dar duvarları ile sınırlı kalmamaktadır. Toplumsal yaşamın daha ileri atılımlarında bağımsız bir yargı cezalandırmanın meşru sayılabilecek tek aracı olarak karşın ne yazık ki bunun dışında, denetlenemeyen cezalandırma odakları özellikle çalışan insanın başında bir demokles kılıcı edasıyla sallanıp durmuştur.

*
* *

TRT'nin yüzden çok yetişmiş elemanının zorlama bazı gerekçelerle kamu yönetiminin çeşitli yerlerine atanmasını izlerken yukarıdaki noktaları düşünüp üzülmemek elde değil. Çünkü televizyon yapımcılığı gibi bir meslekten alınıp Bayındırlık Bakanlığı Evrak Memurluğuna atanan bir insanın sorunu yalnızca onun kişiliğiyle sınırlı kalmayıp gerisinde adalet, insan hakları ve demokrasi gibi çok genel anlayışlara açılmaktadır. Bu yanıyla da bir toplumsal kültürün insana verdiği değerin mihenk taşı haline gelmektedir.

*
* *

Prof. Mümtaz Soysal azgelişmiş ülkeleri gelişmiş ülkelerden ayıran önemli özelliklerden birinin insan savurganlığında yattığını söylerken, insan haklarının giderek evrenselleşmesi gereken ögelerine dikkati çekmiyor mu? Üstelik yetişmiş, uzmanlaşmış insangücünün oradan oraya atılmasının sosyal yanı yanında iktisadi bir savurganlığının bulunduğunu da bile bile bu uygulamalara gi-

rişmeyi hangi iyiniyetli ve ussal mantığın yumakları arasından çözüp çıkaracağız?

★

★ ★

Yetişmiş bir elemanı uzmanlık alanıyla uzak yakın hiç bir ilgisi bulunmayan bir göreve atamanın iktisadi ve ussal olumsuzluğu kadar önemli bir başka etkisi de, böyle bir işleme layık görülen insanların psikolojik durumlarıyla ilgilidir. Yurtdışı yayınlarında görevli bir elemanı Amasya Orman İşletme Bölge Müdürlüğünde bir göreve atamak için 23 Haziran 1981 tarihinde yürürlüğe giren bir Yasa gerekçe olarak gösterildiği gibi *"bu yurdun her tarafı bizimdir"* ya da *"Devletin her kademesinde ve her alanında görev yapmak kutsaldır"* gibi gerçeği yansıtmayan bu sözler de ileri sürülebilir.

Ama çağdaş hukuk ve insanlık anlayışının böylesine demagojik gerekçeleri hiç bir biçimde ciddiyete almadığını da unutmamak gerekir. Çünkü zor, uzun ve çoğu kez yokluklar içinde geçen bir eğitim sonucunda elde edilen meslekte çalışma istemi, insanın en doğal haklarından birisidir. Hele hele uzun yıllarını böyle bir mesleğe adayıp, bütün psikolojik yatırımlarını buna göre ayarlayan bir insanın bu hakkının hiç beklemediği bir anda elinden alınması, meslek bilinci olan belleklerde kapatılması zor yaralar açar.

Bu ülkenin her tarafında görev yapmanın kutsal bir görev olduğu gibi gerekçelere gelince, bu ancak nesnel, yansız ve hakça bir düzenlemeye dayandığı zaman geçerli sayılabilir. Buna da kimsenin itirazı yoktur.

★

★ ★

Bu konuda Başbakanlığın genelgesi de bir başka gerekçe olarak ileri sürülebilir. Başbakanlığın bu genelgesi Başbakan Sayın Bülend Ulusu'nun sözleri ile açıklık kazanmıştı. Başbakan, genelgenin boş oturan müşavirlere yönelik olduğunu vurguluyordu. O nedenle de, bugün gerek bakanlıklarda başlanan, gerekse TRT'de uygulaması süren öteki kurumlara atama işlemine Başbakanlığın genelgesi de gerekçe olarak ileri sürülemez.

Bu uygulama bir cezalandırma ise, bu yola gidilmesi yönetim etiği açısından yanıtlanması zor sorular ortaya çıkarmaktadır.

Çünkü, ancak bağımsız bir yargı organını ilgilendirecek derecede ağır suçlamalarla insanları işlerinden, daha da kötüsü mesleklerini uygulamaktan alıkoymak sakat ve kendine güvenmeyen bir yönetim anlayışının yavaş yavaş egemen olmaya başladığı anlamına gelir. Adalet duygusunun böyle çeşitli odaklara yayılmasının sakıncalarını ise burada tek tek anlatmaya gerek yoktur.

★

★ ★

Radyo-televizyonculuk mesleğinin bir özelliği de bu uğraşı dalında elde edilen ürünlerin toplumun tamamına sergilenmesidir. Bir yandan habercilik, öte yandan sanata uzanan geniş yelpazesiyle bu meslek, bir toplumun yaratıcılığının, yaşamını daha iyi kılma yollarını araştırmanın aynasıdır da. Ne var ki böyle periyodik tırpanlamalarla iğdiş edilen bir meslekten artık yaratıcılık beklemek olanaksızlaşmaktadır.

Yaratıcılığın ve ilerleme düşüncesinin başka bir yuvası olan üniversitenin de bu özelliğini yitirmesiyle kurumlarımız, resmi bir dünya görüşünün kuru mikrofonu haline dönüşme riskini taşımaya başlamıştır.

★

★ ★

Bütün bunlardan öte, radyo ve televizyon mesleğinde çalışan insanlar kendilerine reva görülen ve insanlık onuruyla bağdaşmayan bu tür uygulamaları toplumun öteki üyelerine duyurabilme olanaklarına sahiptir. Ancak, kitle iletişimi araçlarını yöneten kullanan insanlarla hiç bir ilişkisi olmamış; kendilerine yönelik her uygulamayı yüzyıllık bir sessizliğin içine sindirebilmiş insanların durumları ne olacaktır? İnsanlık trajedisinin asıl büyük çığlığı burada yankılanmaktadır. Onlar insanlık onurları ayaklar altına alınıp oradan oraya sürülürken hep aynı acıyı yaşayıp durmuşlardır.

★

★ ★

Alan Paton'un ünlü kitabı *"Ağla Sevgili Yurdum"*'un Türkçeye çevrildiği bu günlerde, Türkiye'deki bu insanlık dramının toplumsal, iktisadi ve herşeyden önce ruhsal durumu üzerinde de düşünmek gerekir... •

Türkiye

• *MGK, MEMURLARIN ERKEN EMEKLİ OLMASINI TEŞVİK EDEN YASAYI ONAYLADI. 20 yıl fiili hizmet yapan ya da 55 yaş ve 10 yıl hizmeti dolduran memurlar 31 Aralığa dek emekli olursa ikramiyeleri yüzde 25 fazla ödenecek. Ayrıca belirtilen koşulları taşıyıp da emekliliği istemeyen memurlar, 31 Ocak 1982'ye dek gerektiğinde amirlerince res'en emekliye sevkedilebilecek ve emekli ikramiyelerine yüzde 15 zam yapılacak.*

• *TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ BAŞKANI ALİ KOÇMAN "Faiz anarşisinin ekonomiyi tehdit" ETTİĞİNİ BELİRTEREK "Enflasyon oranındaki gerilemeye rağmen faizlerdeki tırmanışın devamını sağlıklı bir ekonomik gelişme olarak görmek mümkün değildir." DEDİ.*

• *YÜCE DİVANDA 21 ARKADAŞIYLA YARGILANAN TUNCAY MATARACI VE AVUKATI ESKİ BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT VE ESKİ MALİYE BAKANI ZİYA MÜEZZİNOĞLU'NUN TANIK OLARAK DİNLENMESİNİ İSTEDİ. Mataracı'nın hükümet kurulmadan önce Bakan olmak için Ecevit'le pazarlık yaptığı biçiminde bir kanı uyandırılmak istendiğini söyleyen avukat Cengiz Rahimoğlu "Bunun ortadan kaldırılması için durumun bizzat sayın Ecevit'ten sorulması" gerekir dedi.*

• *DANIŞTAY'IN YÜRÜTMEYİ DURDURMA KARARLARINA BELLİ ÖLÇÜDE SINIR GETİREN VE TEŞKİLATI YENİDEN DÜZENLEYEN "Danıştay Kanunu" MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİNDE ELE ALINACAK. Gündemde bulunan tasarıya göre Danıştay, Bakanlar Kurulu kararıyla ve üçlü kararname ile yapılan idarı tasarruflarda yürütmeyi durdurma kararı alamayacak, ancak tek imzalı bakan ve yetkili kılacağı kimselerin imzaladığı idari tasarruflar üzerinde yürütmeyi durdurma kararı alabilecek.*

• *CUMHURİYET GAZETESİ YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ OKAY GÖNENSİN İLE YAZARLARINDAN OKTAY AKBAL BERAAT ETTİ. Akbal'ın 'Çanakkale'de Bir Vali Var' başlıklı 12 Eylül öncesi görevlerinden alınan iki memur hakkında Danıştay'ca verilen yürütmeyi durdurma kararının Çanakkale Valisince yerine getirilmesini eleştiren yazısı MGK'nin 7 nolu bildirisine aykırı görülerek dava açılmıştı.*

• *"SOSYALİST İKTİDAR" DERGİSİNİN SAHİBİ METİN ÇULHAOĞLU İLE YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ İLHAN AKALIN 7,5'AR YIL HAPSE MAHKUM OLDU.*

• *TÜRKİYE İŞÇİ EMEKLİLERİ CEMİYETİ BAŞKANI VE DANIŞMA MECLİSİ ÜYESİ MUSTAFA ALPDÜNDAR, SOSYAL GÜVENLİK BAKANI SADIK ŞİDE'Yİ KAMUOYU ÖNÜNDE AÇIK OTURUMA DAVET ETTİ. Alpdündar, sayıları 700 bini bulan işçi emeklisi, dul ve yetimlerinin sorunlarının bir an önce halledilmesi gerektiğini vurgulayarak 'Hayat şartlarının hayli zorlaştığı günümüzde sayıları çok yüksek olan bu topluma mutlaka kolaylık sağlanmalıdır" dedi.*

• *ODTÜ'NÜN 25. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KUTLANDI. Radyoda konu ile ilgili bir konuşma yapan Rektör Vekili Prof. Dr. Mehmet Kıcıman "Araştırmacı bilim adamlarına engeller çıkarmayarak geniş olanaklar sağlanmasının kısa zamanda olumlu sonuçlara yolaçacağını" belirtti.*

• *12 EYLÜL SONRASI ALINAN VE DERNEKLERİN YARDIM VE BAĞIŞ TOPLAMASINI YASAKLAYAN KARAR DEĞİŞTİRİLDİ. GENELKURMAY BAŞKANLIĞI'NCA SPOR KULÜPLERİNİN YARDIM VE BAĞIŞ TOPLAMASINA İZİN VERİLDİ.*

• *DANIŞMA MECLİSİ ÜYELERİNİN HEM DANIŞMA MECLİSİNİN DAHA SAĞLIKLI BİR GÖRÜNÜM KAZANMASI İÇİN HEM DE YASA VE İÇTÜZÜK UYARINCA BULUNDUKLARI GÖREVLERDEN AYRILMALARI İSTENDİ.*

• *ANKARA'NIN HASKÖY, SOLFASOL, YEŞİLÖZ, AKTEPE, KEÇİÖREN VE ETLİK SEMTLERİNDE TİFO VAKASINA RASTLANDIĞI BİLDİRİLDİ. Tifo olayı ile ilgili olarak bir açıklama yapan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Necmi Ayanoğlu "Tifo vakası görülen mahallelerde vatandaşların kesinlikle kuyu suyu kullanmamalarını" istedi.*

Dünya

• *ALMANYA'DA ATATÜRK'ÜN DEVRİMLERİNİ VE KEMALİZMİ YAŞATIP YAYABİLMEK AMACINI ÜSLENMİŞ ATATÜRKÇÜ HALK BİRLİĞİ (AHB) GERÇEK ATATÜRKÇÜLÜĞÜ BİR KERE DAHA TÜRK HALKINA, YERLİ--YABANCI KAMUOYUNA ANLATIP DUYURABİLMEK AMACIYLA "100. Doğum Yıldönümünde Atatürk'ü Anma Şenliği ve Kemalizm nedir?" ÖZÜNÜ TAŞIYAN BİR SEMİNER DÜZENLEDİ. ARAYIŞ, SEMİNERE ÖZEL ÇAĞRILI OLARAK DAVET EDİLDİ.*

• *ABD BAŞKANI REAGAN, İKİ SÜPER DEVLETİ DOĞRUDAN KARŞI KARŞIYA GETİRMEYECEK BİR SINIRLI NÜKLEER SAVAŞIN AVRUPA'DA GERÇEKLEŞMESİ İHTİMALİNE İLİŞKİN SÖYLEDİKLERİNİ TEKRAR ETTİ. Reagan, sözlerinin taktik ve stratejik nükleer silahlar ayrımına dayandığını belirtti. Stratejik silahlar arasında kıtalararası füzeler, Cruise ve Pershing füzeleri bulunurken, taktik silahlar ilk darbeyi indirmeye yarayan yakın menzilli nükleer silahları içeriyor.*

• *TÜRKİYE 10 AET ÜLKESİ BAŞKENTİNDE 600 MİLYON DOLARLIK MALİ PROTOKOLÜN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ İÇİN AET KOMİSYONU'NDAN BİRAN ÖNCE ÇIKARILIP KONSEY'E YOLLANMASI VE FORMALİTELERİN BİRAN ÖNCE TAMAMLANIP UYGULAMAYA SOKULABİLMESİ AMACIYLA GENİŞ BİR DİPLOMATİK GİRİŞİM BAŞLATTI.*

• *AMERİKAN DIŞİŞLERİ BAKANI ALEKSANDER HAIG, "TÜRKİYE'YE YARDIM VAZGEÇİLMEZ NİTELİKTE VE ŞARTTIR" DEDİ. Ve Türkiye'ye yardımın önemini vurguladı.*

BOZULAN BİR TARİH BAHÇESİ

"İyi yolda değilsiniz"...

BU sözler Türk Ordusunun şimdi artık tarihin yaprakları arasında kalmış bir üyesinin, devrin Milli Savunma Bakanına yazdığı bir mektubun içinden alınmıştır. *"Odunları koysam seçtiririm"* mantığı içindeki bir iktidarın 1960 yılının kanlı günlerine gittiği bir dönemde, devrin Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel Milli Savunma Bakanına yazdığı bir mektupta bunları söylüyor ve *"zorunlu bir iznin"* sürgüne dönen günlerini geçirmek üzere İzmir'in Karşıyaka'sındaki alçakgönüllü evine çekiliyordu.

27 Mayıs Askeri girişiminin ilk haberlerini de bu evde almıştı. Türkiye'de yepyeni bir dönemi başlatan bu harekatın ardından en yüksek görevin kendisine verilmek istendiğini yine bu evde öğrenmişti. Yıllar boyunca tüm gençliğini, bilgisini ve onurunu verdiği Türk Ordusunun demokrasiye geçiş döneminde kendisine verdiği bu görevi, yaşamı boyunca ilke edindiği demokrasinin kuralları içinde kalmak koşuluyla, bu evde kabul etmişti. Kendisini Ankara'ya götüren uçakta da kafasında bir tek düşünce vardı: Kısa zamanda büyük yaralar alan Türk Demokrasisini en kısa zamanda daha genişletilmiş ve çağın gereklerine uygun biçimde yerine oturtmak...

Devlet Başkanlığı görevini gerçekten çok istiyor muydu? Bilinmez. Ama bilinen bir şey varsa, daha Kara Kuvvetleri Komutanı iken devrin Milli Savunma Bakanına bir mektup yazmasına neden olan demokratik düşüncenin alçakgönüllü kişiliğinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş olmasıydı. O'nu Türk Halkının gönlüne yerleştiren, orada *"Cemal Ağalık"* payesine yükselten bu alçakgönüllü kişiliğinin yanında demokrasinin ideallerine olan bu bağlılığının payı da büyüktü.

Çankaya'daki Cumhurbaşkanlığı köşkünden kentin merkezine doğru inen yokuşta onu tek başına yürürken gören insanların kafasındaki *"Cemal Aga"* simgesi bu evrensel insanlık davranışına sırt veriyordu.

Ordunun *"Cemal Agası"*, Halkın *"Cemal Agası"* bir toplumun ordusuyla bütünleşmesinin söylencesel bir simgesi haline dönüşürken, toplumu oluşturan kurumların kendi asli görev ve yerlerinde böylesine erdemli bir birliği nasıl oluşturabileceğini de bir toplumbilimci edasıyla anlatıyordu.

Cemal Aga, Tarih yaşıyor

Uzun süren hastalığı bile onu ülke sorunlarıyla ilgilenmekten alıkoymuyordu. Hastalığının ağırlaştığı ve tedavi edilmek üzere Amerika Birleşik Devletlerine gönderildiği günlerde acısını arttıran duygu da, yurdundan uzaklarda ölmekti. Ne yazık ki sonunda ölüme açılacak olan kara bir koma yakasını bırakmıyor, yeni bir Anayasa ile çoğulcu demokrasinin ilk tohumlarını verdiği yurdunu bir kez daha göremeden bu dünyadan göçüp gidiyordu.

Anıt Kabir'de Atatürk'ün yanına gömülmesini ortaya çıkaran istenç işte O'nun bu kişiliğinden kaynaklanıyordu. Ülkenin en örgütlü ve güçlü kurumu olan Ordunun içinden gelip, Cumhuriyetin ilk kuşağının demokrasiye gönül vermiş önderlerinin geleneğini sürdürmek. İsmet Paşa'nın ölümüyle bütünlüğe kavuşan bir tarih destanı, Atatürkle başlayan Cumhuriyetçi gelenek, İsmet Paşayla süren çoğulcu demokratik yaşam ve 1961 Anayasasıyla açılan genişletilmiş demokratik haklar... Acılar çekmiş, bir imparatorluk mirasının yükünü omuzlarında taşıyan bir ulusun yakın dönemine açılan simgesel bir tarih bahçesi...

Şimdi Cemal Aganın bu tarih bahçesindeki yaşamının genel çizgisini yansıtan alçakgönüllü mezarlığı buradan kaldırılıyor. Böylece yakın tarihimizin çok anlamlı bir sayfası da son selamını verip sahneden çekiliyor. Tarih yapraklarından çıkarılıp atılan bir 27 Mayıs günü ve onun son kalıntısı *"mütevazi"* bir mezar.

Tarih sürüp gidiyor. Ve ana hatlarıyla çizilen bu tarih çizgisi içinde kimi insan ve olaylar unutulup gidiyor, kimileri ise daha da yüceltilip kuşaktan kuşağa anlatılıyor. Gelecek kuşakların gözönünde tarih yapraklarının kabartma yontuları gibi kalan kişiler ise, hep, bu yürüyüşün ibresini ileriye yönelik tutan, insandan yana, kısacası demokrasiden ve onun gelenekleştirdiği yaşam biçimlerinden yana tutanlar oluyor... •

BEYAZ SARAY'DA J.R. YÖNTEMLERİ Mİ ?

Suudi Arabistan, günlük 10-11 milyon varillik üretim kapasitesi ile dünyanın başlıca petrol üreticisi ülkesidir ve ürettiği petrolün büyük bir bölümünü ABD'ye satar. Ayrıca, Basra Körfezinde stratejik bir konumu vardır. İran Şahı'nın düşmesinden sonra ABD'nin Orta Doğu'daki başlıca dayanağı olmuştur. Lübnan bunalımının yumuşamasında ve geçen ilkbaharda İsrail ile Suriye arasında çıkması olası bir savaşın önlenmesinde etken bir rol oynayarak, ABD'nin büyük önem verdiği bölgede istikrarın sürmesine katkıda bulunmuştur. Ayrıca, ABD, bu değerli müttefiki aracılığı ile Petrol Dışsatımcısı Ülkeler Örgütünü (OPEC) bir gün görüşme masasına oturtabileceğini umut eder.

ABD Başkanı Reagan, işte böylesine değerli bir müttefikine tutarı 8,5 milyar dolar olan 5 tane erken uyarı radar uçağı (AWACKS) ile F-15 bombardıman uçakları ve bunlar →

için gerekli donatımı satmak istiyordu. Bu satış işlemleriyle ilgili tasarı Kongrede reddedildi. Ama, tasarının Senatodan geçeceği umuluyordu. O sırada tasarının senatodan geçmesi için oyları gerekli olan kimi senatörler, tasarıya red oyu vereceklerini açıklayınca, Başbakan Reagan, yakınlarınca çok güçlü olduğu söylenen *"ikna gücü"*'nü kullanmak zorunda kaldı.

"Halkla ilişkiler kampanyası" diye tanımlanan bu ikna sürecinde Başkan Reagan'ın, basına da sızdırıldığı anlaşılan gizli bir raporu kullandığı haberleri yayıldı. Washington Post gazetesinin 1 Kasım günlü sayısında yayınlanan ve Pentagon tarafından Başkan için hazırlanmış bu gizli rapora dayalı olarak yazıldığı anlaşılan bir makaleye göre, Başkan Reagan senatörleri, onlara Orta Doğu için düşündüğü planı anlatarak ikna etmeyi başardı.

Söz konusu gazetenin yazdığına göre, senatörlere anlatılan özetle şuydu:

Körfezin güvenliği sorunu, stratejik bir plan çerçevesinde ve topluca ele alınmalıydı. Bölgede Amerikan üsleri kurulmaksızın, bu planın uygulanması ve bölgenin etkin bir biçimde savunulması olanaksızdı. Bölgedeki dost ülkeler ABD'nin yardımını istiyorlardı ama, içinde ABD askerlerinin bulunacağı üslerin kurulmasına da yanaşmıyorlardı. Mısır'da, Somali'de, Umman'da yapım halinde olan üsler ise petrol kuyularına uzaktı. Bölge ülkelerini üsler konusunda ikna edinceye kadar bir ara yol uygulanabilirdi. Bu da bölgede genel bir savunma sistemiyle, gereğinde ABD askerlerinin kullanabileceği Pentagon ölçülerine uygun bir askeri altyapı kurmaktan geçiyordu. Zamanla bu üslere ABD askerleri yerleşecek ve Mısır'ın bu planla bütünleşmesi sağlanacaktı. İşte söz konusu uçakların satışı, bu planın bir parçasıydı.

ABD'de rolünü kim oynuyor?

Reagan, görünüşte bu gerekçelerle senatörleri ikna ederek, tasarının 48'e karşı 52 oyla Senatoda kabulünü sağladı ama, işin kokusu çabuk çıktı. Dış basına yansıyan söylentilere göre, işin aslı başkaymış. Bu halkla ilişkiler kampanyası çerçevesinde kendileriyle ilişki kurulan senatörlerden Ohio'lu John Glenn'e, gelecek yıl yapılacak ara seçimleri için *"seçim güvencesi"* verilmiş. Bir başka senatöre, *"sen oyunu ver, biz de senin kentine bir hastane yapalım"* denmiş. Senatör Charles Grassly ise oyunu, yakın bir dostunun federal ofiste önemli bir göreve atanması karşılığı vermiş. Senatör Jepsen'e de, seçim kampanyası sırasında Reagan'ın onu nasıl desteklediği ve bu yüzden Reagan'a olan borçları anımsatılmış.

Doğaldır ki bu dedikodular resmen yalanlanıyor. Ama gizli bir raporun basına sızdırılmış olması *"rapor olsa olsa bu, kamuoyunun dikkatini başka yöne çekmek ve o yoldan bu çirkin olayı saklamak için sızdırılmıştır"* düşüncesini ve kuşkuları güçlendiriyor.

Eğer olanlar doğru ise yine de bu senatörler için de, Reagan için de öyle utanılacak bir şey yok denebilir. Çünkü senatörler, "memleketin yüce menfaatleri söz konusu olunca" bahanesi altında inançlarını belli bir çıkar karşılığı satanların ilk örnekleri değil. Bunun gibi, ünlü *"Dallas"* serisine esin kaynağı olmuş bir toplumun başının, gerektiğinde J.R. yöntemlerini kullanmaması da mümkün değil. •

PETROL FİYATI DURACAK GİBİ, BİR DE DOLAR DURSA..

Başkent Riyad'da geçtiğimiz günlerde bir demeç veren Suudi Arabistan Petrol Bakanı Şeyh Yamani, 29 Ekim günü Cenova'da tek fiyat uygulanması ve petrol fiyatlarının gelecek yıl sonuna dek dondurulması konusundaki OPEC anlaşmasından sonra ülkesinin petrol üretimini günde 8,5 milyon varile düşürdüğünü bildirdi.

Ancak, *"başkaları petrol fiyatlarıyla oynarsa, biz de üretimimizi yeniden arttırırız"* diyerek, ileride belirebilecek zam eğilimleri karşısında şimdiden gerekli uyarıyı yapmaktan da geri kalmadı.

Çünkü, OPEC petrolüne günde 20 milyon varil olan toplam bugünkü istem, Yamani'ye göre, önümüzdeki yıl yeniden 23—24 milyon varil düzeyine çıkabilir ve o zaman bazı üyelerden zam yapılması yönünde baskılar gelebilir.

Böyle bir olasılığa karşı, dünya pazarlarında petrol bolluğu yaratarak, o yoldan öteki ülkeleri tek fiyat sistemi üzerinde anlaşmaya götürecek ortamı hazırlamak için geçen ay petrol üretimini arttırdıklarını anımsatan Yamani, ileride benzer bir durum ortaya çıkarsa aynı şeyi yapmak ve petrol fiyatlarını belli bir istikrara kavuşturmak konusundaki kararlılıklarını vurgulamış oldu.

O arada, Suudi Arabistan'ın petrol rezervlerinin tahminlerin çok üstünde olduğunu ve ülkesinin gelecek yüzyılda da başlıca petrol üreticisi ülkelerden birisi olacağını belirten Yamani, böylece, bu alanda uzun süre söz sahibi olacaklarını ima etti.

"Geçen ay gerçekleştirdiğimiz önemli bir aşamadır. Çünkü, fiyatları yükseltebildiğimiz gibi, indirebileceğimizi de öğrendik" diyen ünlü bakan, petrol fiyatlarının indirilmesi için ilerde fırsatlar çıkabileceğini ve böyle bir olasılığın, önümüzdeki ay Abu Dabi'de yapılacak OPEC Petrol Bakanları toplantısında tartışılacak olan uzun dönemli stratejinin içinde saklı olduğunu ifade etti.

Yamani'nin verdiği bilgilere göre, söz konusu stratejinin temelini oluşturacak fiyat saptama formulü taslağı yeniden hazırlanıyor. Eski taslakta, uzun dönemde petrol fiyat-

→

birçok büyük ölçülerde artmayacak.

Ne var ki ülkenin petrol faturası artmasa bile, petrol fiyatı dolarla ifade edildiği için, doların fiyatı arttıkça, içerde zamlar birbirini kovalayacağından bizim cebimizden benzin için, fuel oil için ve öteki petrol ürünleri için çıkacak para artmaya devam edecek.

Petrol fiyatlarındaki artış duracak gibi. Bir de içeride dolar fiyatının artışı dursa ya da durdurulsa... •

istikrara kavuşma olasılığı şimdi herzamankinden daha yakın gözüküyor, denebilir.

Petrol fiyatlarındaki artışlar nedeniyle büyük ödemeler dengesi güçlükleriyle karşı karşıya bulunan gelişme sürecindeki ülkeler için ve durgunluk içindeki Batı ekonomileri için bu, kuşkusuz, ferahlatıcı bir gelişme. Çünkü, bu istikrar gerçekleşirse ülkelerin ve o arada ülkemizin petrol faturası, geçmiş yıllarda olduğu gibi larının, dünya ölçüsünde ekonomik büyüme ile, enflasyon ile ve kurlar ile ilgili endekslerdeki hareketleri yansıtması öngörülüyordu. Eğer o taslak kabul edilseydi, petrol fiyatları yılda ortalama yüzde 2,5—3,0 oranında artacaktı.

Petrol fiyatlarını belli bir istikrara kavuşturmak konusunda Suudi Arabistan'ın bu kararlı tutumu ve dünya petrol istemindeki ılımlılaşma karşısında, petrol fiyatlarının belli bir

DENİZE DÜŞEN

"Denize düşen yılana sarılır" dedikleri gibi, *"ekonomik güçlüklere düşenler de Uluslararası Para Fonu'na sarılır"* demek, galiba pek yanlış olmayacak.

Nitekim, özellikle petrol fiyatlarındaki artışlar nedeniyle büyük dış ödeme güçlükleri içine düşen Hindistan, kredi koşullarının, izlediği politikalara ters düşeceğini bile bile İMF'na sarıldı ve geçtiğimiz 9 Kasım günü bu kuruluştan 5,8 milyar dolarlık büyücek bir krediyi kopardı. Dört yıllık bir ödemesiz dönemi içeren kredinin vadesi 10 yıl. Ayrıca, bu, İMF'nin kuruluşundan bu yana açtığı en büyük kredi.

Uluslararası kuruluşların böylesine büyük krediler açmasına karşı olan ABD, kredinin İMF Yürütme Kurulunda oylanması sırasında, "Hindistan'ın dış ödemeler sorununun bu ölçüde Fon kredisi kullanmasını gerektirdiğine inanmıyoruz" diyerek çekimser kaldı.

Böylece İMF ile ABD'nin arasını açan Hindistan da, krediyi, dış ödeme güçlüklerini aşmada ve sanaileşme programının uygulanmasını hızlandırmada kullanacağını açıkladı.

Dergimizin baskıya girdiği ana dek söz konusu kredinin koşullarına ilişkin resmi bir açıklama yapılmadı. Ancak, yabancı basına sızan haberlerden, İMF'nin Hindistan'dan, yerli ve yabancı sermaye üzerindeki sıkı denetimin gevşetilmesini; yabancı sermaye ile ilgili mevzuatın ve dışalım politikasının serbestleştirilmesini; dışsatım politikasının sınai ürünleri dış pazarlara çekici kılacak şekilde değiştirilmesini; bazı tarım ürünleriyle sınai ürünlere uygulanan fiyat destekleme politikasına son verilmesini; gerçekçi bir kur politikası uygulanmasını istediği anlaşılıyor.

Zaten şu sıra bu kredinin koşullarını merak eden kim... Asıl merak konusu olan şey, yakın zamana dek *"İMF bize koşullar dikte edemez diyen"* Hükümetin, bu anlaşmadan sonra ne kadar süreceği. Bilindiği gibi İMF ile yapılan anlaşmalar Hükümetlere pek uğur getirmiyor da...

kurucuları arasında olan Polonya, Stalin'in isteği üzerine 1950 yılında İMF üyeliğinden ayrılmıştı.

Polonya gibi bir COMECON üyesi olan Macaristan da geçtiğimiz günlerde üyelik için İMF'ye başvurdu.

Bu alanda da başlıca merak konusu, İMF'nin bu başvurular karşısında takınacağı tavırdan çok, söz konusu ülkelerin üyelik istemleri kabul edilirse, İMF'nin onlardan da özel

Gandi, İMF ile ABD'nin arasını açtı

O arada Romanya'nın bu yıl İMF'den yaklaşık 1,5 milyar dolar ve Dünya Bankasından 200 milyon dolar almasından sonra, geçtiğimiz 10 Kasım günü Washington'da Polonya ile İMF yetkilileri arasında Polonya'nın İMF'ye yeniden üye olması konusundaki görüşmeler başladı. İMF'nin sektör yatırımlarına ağırlık vermelerini, serbest piyasa koşullarına dönmelerini isteyip istemeyeceği.

Olacak şey değil ama, onlar biraz İMF'ye, İMF'de biraz onlara yaklaşır da İMF'nin reçeteleri acep yumuşar mı dersiniz.. •

"MEL'MEKETİMDEN REKTÖR MANZARALARI"

GEÇEN Cuma günü TRT televizyonunda şenlik vardı.

Görünürde bir TRT yetkili yöneticisinin yönetiminde, ama gerçekte Müstakbel YÖK Başkanı Prof. Doğramacı'nın denetim ve gözetiminde bir 'kapalı oturum' yapıldı. (**'Kapalı oturum' diyoruz, çünkü gözlerimiz Türkiye'nin en büyük ve en önemli üniversitelerinden Ankara Üniversitesinin ve İstanbul Teknik Üniversitesinin rektörlerini aradı —bu üniversitelerin rektörleri niçin yoktu, acaba bu 'açık-kapalı-yuvarlak' toplantıda?).**

Prof. Doğramacı, Yüksek Öğretim Yasasını kendisi hazırlamışçasına (**ki bu hiç de uzak bir olasılık değil...**) yasanın gerekçelerini saydı, döktü. Konuşmalarına izin verilen öteki Sayın Rektörler de baş sallayarak kendisine katıldılar. (**'Konuşmalarına izin verilen' diyoruz, çünkü daha önce basında çıkan sözlerinden, ılımlı da olsa 'muhalif' olduklarını bildiğimiz İstanbul Üniversitesi Rektörü Demiroğlu ile Hacettepe Üniversitesi Rektörü Sağlam'a söz verilmedi ancak bu, şenliğin daha birinci bölümü, umarız ikinci bölümde onlara da söz verilir.)**

Müstakbel YÖK Başkanı neler dedi? Ve öteki Sayın Rektörler nelere baş salladılar?

İlkin, her biri işgal ettikleri makama seçimle gelmiş olan ya da hala orada bulunan bu kişiler, hepsi, (**yani, başta Doğramacı, sonra ötekiler**), üniversitelerdeki seçimlerden yakındılar. Seçimlerde "**gruplaşmalar**"ın, "**klikleşmeler**"in, "**tavizler**"in rol oynadığını söylediler. O zaman da seyircinin aklına şu soruyu sormak geliyordu:

"**Bu muhterem zevat, kendileri de bu yakındıkları yolla seçildiklerine ya da seçilmiş olduklarına göre, acaba hangi 'klik'lerin adamlarıydılar, kimlere ne 'tavizler' vermişlerdi?...**

Müstakbel YÖK Başkanı, seçim yolunun kaldırılarak atanma yolunun benimsenmesindeki fazileti şöyle dilegetirdi: Seçilmek yerine atanmak yoluyla gelen bir rektör, "**denetleyeceği kişilerin lutfuyla oraya gelmiş olmayacak**" denetlemesini daha iyi yapacaktı. O zaman da şu soru kıvrılıyordu seyircinin aklında: "**Atanacağına göre, bu sefer de kendisini bu makama atayanların lutfuna medyun kalmayacak mıydı?**"

Sonra denetim eksikliğinden yakındı sayın rektörler. Müstakbel YÖK Başkanı "**mevzuata aykırı**" davranan öğretim üyeleriyle ilgili, "**başarısız**" öğretim üyeleriyle ilgili denetlemenin ve gerekli işlemlerin yapılamadığından yakındı. Bu konuda "**mevzuatta büyük boşluklar ve çelişkiler vardı**" dedi. Bu noktada bir soru:

"**Bütün bu boşluk ve çelişkiler'e karşın, acaba, 12 Mart 1971'den sonra, Sayın Doğramacı'nın rektörlüğü sırasında, Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yapılan 'temizlik' nasıl yapılabilmişti? Bu Bölüm, Başkanından en küçük asistanına kadar baştan aşaya nasıl değiştirilebilmişti? Bu 'işlem' sırasında Bölümden uzaklaştırılan öğretim üye ve yardımcılarının üniversiteyle ilişkilerinin kesilmesi nasıl sağlanabilmişti? Yine aynı dönemde, bütün üyeleriyle birlikte 'feshedilen' Temel Türkçe Bölümüyle ilgili işlem nasıl yapılabilmişti?** —Bu kadar büyük 'işler' yapabilen bir Rektör, '**elinin kolunun bağlı**' olduğundan yakınabiliyorsa, daha ne kadar yetki, daha ne kadar güç istiyor demektir acaba?

Sonra, başta yine Sayın Müstakbel YÖK Başkanı, peşinden de "**bizzat yerinde bulunup görmüş olan**" bilgili-görgülü rektörlerimiz, Batı üniversitelerindeki işleri anlattılar, onlarda nasıl yönetsel özerkliğin bulunmadığını, devletin ve hükümetlerin atamalar yaptığını, bundan kimsenin gocunmadığını, vb. ileri sürdüler. Yalnız, bir ara, Boğaziçi Üniversitesi rektörü Tezcan ağzından kaçırıverdi:

"**Hiçbir Batı ülkesinde, bütün üniversiteler tek elden yönetilmiyordu**"'... Ama Sayın Müstakbel YÖK Başkanı bu kırılan potu onarmasını bildi; hemen "**Milli Mütevelli Heyet**" deyimini dolaşıma soktu...

Bu arada şunu anımsatalım: Gerçekten de, özgürlükçü demokratik rejimle yönetilen hiçbir Batı ülkesinde, ülkenin bütün üniversitelerinin yönetimi tek elden yapılmaz —bu, yalnızca '**komünist**' ülkelerde böyledir...!

Müktakbel YÖK (pardon: **'Milli Mütevelli Heyet'**) Başkanının, **'az gelişmiş'** üniversitelere öğretim üyesi bulma konusunda dolaşıma soktuğu bir başka özgün deyim de "**cezbedici müeyyide**" deyimi oldu —bunu da, bir Çocuk Hastalıkları Uzmanının Siyaset Kuramına yaptığı bir katkı sayıyoruz...—

Son olarak da şunu belirtelim. Konuşmalarına şimdilik izin verilen bütün Sayın Rektörler, "**üniversite-dışı bir devlet denetiminin yokluğundan**" (**yani, yönetsel özerklikten**) yakındılar. Bu kişilerin düşüncelerine, sergiledikleri eğilimlere, hatta konuşma biçimlerine bakarak ve bu kişilerin Türk üniversitelerinin büyücek bir bölümünü (**ne yazık**) temsil ettiklerini, bu üniversitelerin kendilerine rektör diye seçtiği kişiler olduklarını düşünerek, bu yakınmaya katılmamak elde değil: **Türk üniversiteleri, bunca yıllık özerklik dönemlerinde, kendi başlarına, getire getire bu kişileri getirebilmişlerse, denetlenmeleri sahiden gerekir, özerkliklerinin kaldırılması sahiden gerekir...**

Dendiği gibi: **Her insan topluluğu layık olduğu yönetimi bulur...**

Ne yazık ki, '**rektör manzaraları**' programının (geçen Pazar günkü) ikinci bölümü, birincisi kadar şenlikli olmadı. Birinci şenlikte konuşmalarına izin verilmeyen iki Sayın Rektör, Demiroğlu ve Sağlam, YÖK'ün "eksik ve olumsuz" yönleri konusunda konuşmaları- →

na izin verilince (yani, şenliğin en sonundaki yaklaşık sekiz dakika içinde!) kadro kanunları, doçentlerin profesörlüğe geçişleri, YÖK'e seçiliş koşulları gibi ayrıntı konularda "sakınca" belirtmekle yetindiler.

'Sakıncalı' noktalar çıktıkça, Sayın Rektörler, bir ağızdan (çoğunlukla Sayın Doğramacı'ya bakarak), "YÖK buna çare bulur' dediler. TRT resim seçicileri bile işin farkındaydılar tabii ki: Örneğin, bir Sayın Rektör, "bu konuda YÖK'e büyük iş düşüyor" deyince, ekrana Doğramacı getiriliyordu...

Sayın Rektörler paralı eğitimi ele aldılar. Hepsinin, ister istemez, vicdanlarında yatıyor olsa gerek ki, mali gücü yetersiz öğrencilerin fırsat eşitliğine bir 'halel' gelmediğini kanıtlamakta yarıştılar adeta. Fırat Üniversitesinin renkli Sayın Rektörü, en sonunda "fakir fukarayı büyük devletimiz gözetir" dedi, tartışmaya son verdi —hoş, bir tartışma yoktu ortada ya...—

Bu arada Boğaziçi Rektörü Tezcan, tez canlılığından olacak, bir pot daha kırdı: Yeni yasayla (pardon: kanunla) getirilen "Yardımcı Doçent-Doçent-Profesör" silsilesinin, "Kuzey Amerikadaki Profesör-Assosiye Profesör-Asistan Profesör" sistemi olduğunu ağzından kaçırıverdi. Ama, bu kez, "Milli Mütevelli Heyet" Müstakbel Başkanı Doğramacı bu noktaya değinmemeyi yeğledi.

Sayın Doğramacı'ya göre, bu yeni 'kanun'un "o kadar çok güzel yönleri vardı ki", böylesine iki bölümlü bir programda bütün bu "güzel" yönler ele alınamazdı. Ama yine de (ne yazık, Demiroğlu ve Sağlam dahil) bütün Sayın Rektörler, bu "güzel hususlar"ı sayıp dökmekte yarış ettiler.

Bütün bu yarış içinde de, bu kez Sayın Doğramacı'nın kırdığı bir pot anlamlıydı: Atatürk'e bir üniversite reform tasarısı hazırlayan bir Alman profesörün bir sözünü kullandı Doğramacı: en kötü hakem, ilgili olanlardır" —Gelecekte, YÖK oluştuktan sonra, bu kurulun başına, burada varsaydığımız gibi, Sayın Doğramacı gelirse, o zaman, kendisinin bu programdaki "kötü hakemliği" kesinlik kazanacaktır.

Son olarak, bir Sayın Rektör'ün zihniyetini belirtelim —öteki Sayın Rektörlerden hiçbiri bu düşünceye itiraz etmediğine göre de, hepsi bu yargıya katılıyor demektir: Şöyle dedi bu Sayın Rektör: "**İktidarın tercihleri tartışılmaz**".

Gerçekten de, YÖK'ün öngördüğü, bu ilkedir —sayın üniversite yöneticileri de, şimdiden, bu ilkeyi benimsemiş görünüyorlar.—

Burada, kendi düşünceleri sonucu benimsediği kanılar yüzünden, baldıran içirilen Sokrates'in, ya da Engizisyon Mahkemesince yakılan Giordano Bruno'yu bu 'muhterem zevat'a **anımsatmanın bir anlam taşımayacağını biliyoruz.**

Türkiye'nin gelecek günlerinde, günlerden bir gün, Türk toplumunun yeniden Üniversite'ye kavuşması dileğiyle, tırnak içindeki "Üniversite"lere 'haydi eyvallah' diyebiliriz şimdilik...●

ÜNİVERSİTENİN ÖLÜMÜ

Oruc ARUOBA

YENİ çıkarılan Yüksek Öğrenim Kanunu (YÖK), çok tartışıldı kamuoyunda, birçok sakıncaları, bozuklukları gösterildi, eleştirildi. Burada, bunlara girmeden, genel bir noktaya işaret etmek istiyorum: Üniversitelerin, YÖK'le yürürlükten kaldırılan, kendi adlarına bir yasaları vardı eskiden (1750 sayılı yasa); bugün ise, adında "Üniversite" *ibareti bulunan bir yasa yoktur. Hatta* "Üniversite", *YÖK içinde bir bölüm adı bile oluşturmuyor, bu ibare yalnızca* "Üniversitelerin Organları" *adlı bölüm başlığında geçiyor.*

Bu, bir hukuksal ayrıntı gibi görülebilecek nokta kanımızca şunu göstermektedir: Bu yasayla, Üniversite, bütünlüğe sahip bir kuruluş olarak ortadan kaldırılmıştır. Bugün Türkiye'de, hukuksal bütünlüğe, birliğe sahip bir kurum olarak ortadan kalkan, "Yüksek Öğrenim Kurumu" *adlı kuruluşun bir alt-kuruluşu haline sokulan Üniversite, bu yasa işlerse, varlık olarak da ortadan kalkacak, yani ölecektir. Yönetsel özerkliğin kaldırılışının en temeldeki anlamı da budur.*

Burada yönetsel özerklik kaldırılınca 'bilimsel' *özerkliğin de kalmayacağını göstermeye çalışmayacağım; bu da birçok kez yazıldı, gösterildi. Bunun yerine, bir üniversite nasıl, hangi koşullarda yaşar; bunu göstermeye çalışacağım, ki, bu koşulların YÖK'le birlikte ortadan kalkmasıyla, üniversitenin ölmüş olmasından ne anladığım açıklık kazansın.*

ÜNİVERSİTE NASIL YAŞAR?

"Üniversite" *sözcüğüne çeşitli dilsel kaynaklar yakıştırılır:* "Evrensellik" ("universitas" *kökü*), "bütünlük" ("universus" *kökü*), "hakikatin birliği" ("uni-veritatis" *kökü) vb. Bunlardan biri, ilginç bir anlama gelebilir:* "versari/versatus" *kökü,* "yaşamak, bir yerde bulunmak, bir işle uğraşmak" *gibi anlamlara gelir. Bu köke dayanarak* "uni-versari"*den,* "tek bir iş için yaşamak, tek bir işle uğraşmak" *gibi bir anlam çıkarabiliriz.*

İşte, üniversitenin varlık temeli, bu iş-yaşam birliğidir. Üniversiteler, çeşitli bilgi dallarında bu iş-yaşam birliğini benimsemiş kişilerin biraraya gelmeleri sonucu oluşan bütünlükler olarak yaşarlar.

Böylece bir üniversite, kendi içinde bir gelenek oluşturur. Bu bütün, her seferinde varolan bilim geleneğiyle, bu bütün içinde yetişerek, bu bütünü seçerek ona katılan yeni üyelerin gelişmeleriyle, ona yenilik getirmeleriyle de ilerler. Zamanla, daha çok yüzyıllık aşamalarla, üniversitenin geleneği değişir, ama, tarih boyunca kesintisiz bir gelenek oluşturur. Bu yolla üniversiteler, çok uzun ömürlü canlı varlıklar gibi, yaşam bulurlar, yaşarlar.

Bu sürecin bazı koşulları vardır:

İlkin, yeni üyelerin yetişmeleri ve üniversite bütünlüğüne katılmaları, ancak, eski üyelerin kararlarına ve seçmelerine bağlı ise, bu gelenek oluşabilir, sürebilir.

İkincisi, yeni üyeler, ancak hangi geleneğe katıldıklarını, kimlerle birlikte çalışacaklarını bilerek üniversite bütünlüğüne, kendi seçimleriyle katılabiliyorlarsa, bu gelenek oluşabilir, sürebilir.

Üçüncüsü, eski ve yeni üyeler, çalışmalarını ve karşılıklı ilişkilerini, bunlarla ilgili, biribirlerinden başka kimseye hesap vermek zorunda kalmadan tam özgür bir tartışma ortamında, gündelik sıkıntılardan, gelecek kaygılarından her bakımdan arınmış bir ortamda yürütebiliyorlarsa, bu gelenek oluşabilir, sürebilir.

Bu koşullar açısından, bu koşulları ne ölçüde gerçekleştirdiğini görmek için YÖK'e bakınca, Türkiye'de Üniversite'nin öldüğünü niçin ve ne anlamda düşündüğümüz anlaşılabilir. ●

ÜNİVERSİTE ÖZERKLİĞİ KALDIRILMIŞTIR

Ahmet ERDOĞDU

• Üniversite özerkliği yalama değil, yok oldu ve üniversiteden şapkasını başına geçirip arkasına bile bakmadan ayrıldı gitti.

YÜKSEK Öğretim Yasasına göre Yüksek Öğretim Kurulundan ayrı olarak kurulan Denetleme Kurulu, üniversitelerin yönetsel işleyişini düzenli biçimde yürütmek amacıyla çalışacaktır. Yüksek Öğretim Denetleme Kurulu, üniversiteleri, onlara bağlı birimleri, öğretim görevlilerini ve bunların çalışmalarını sürekli olarak gözetim ve denetim altında tutacaktır. Bu görevi Yüksek Öğretim Kurulu adına yapacaktır. Kurulun çalışma biçim ve yöntemi Yüksek Öğretim Kurulunca, yasadaki amaçlara ve ana ilkelere dayalı olarak saptanacak ve buradaki kurallar doğrultusunda yürütülecektir.

Yüksek Öğretim Denetleme Kurulunun görevleri bu nedenle üniversite içinde geniş yer almaktadır.

Bu kurul gerekli gördüğü durumlarda açıkcası istediği zaman üniversite yöneticilerinden yazılı veya sözlü bilgiler isteyecek, üniversite rektörleri hakkında da disiplin kovuşturması yapabilecek kurul görevlerini yaptığı sıralarda Cumhuriyet Savcılığınca koğuşturma yapılmasını zorunlu kılan suçlarla disiplin cezası uygulanmasını gerektiren eylemlerle karşılaşırsa hemen soruşturmaya geçebilecek ve düzenleyeceği soruşturma kââtlarını kendi görüşü ve önerileriyle birlikte Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'na sunacaktır.

YÜRÜTME GÜCÜNÜN ELİ ÜNİVERSİTE İÇİNDE

Yüksek Öğretim Kurulu ile Yüksek Öğretim Denetleme Kurullarının oluşumu incelendiğinde üniversitelerin durumu tüm çıplaklığıyla ortaya çıkmaktadır. Her iki kurulun oluşumu yürütme gücünün elindedir. Çünkü, a—Yüksek Öğretim Kurulu Devlet Başkanınca seçilecek 8, Bakanlar Kurulunca Üniversite dışından 6, Genelkurmay Başkanlığınca kendi görevlileri arasından 1, Milli Eğitim Bakanlığınca kendi görevlileri arasından 2, Üniversitelerarası Kurulca kurul üyeleri arasından 8, kişi seçilecek böylece Kurul 25 üyeden oluşacaktır. b—Yüksek Öğretim Denetleme Kurulu da buna benzer bir dokuda yapıdadır. Denetleme Kurulu, Yüksek Öğretim Kurulunca önerilecek 5, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay'ın gösterecekleri adaylar arasından Yüksek Öğretim Kurulunca Birer Genelkurmay Başkanlığınca 1, Milli Eğitim Bakanlığınca 1, üye olmak üzere 11 kişiden oluşmaktadır. Burada da 11 kişinin çoğunluğu yine yürütme gücünün baskınlığı altında kalmaktadır. Böyle olunca Devlet Başkanı, Bakanlar Kurulu kısacası Yürütme Gücü her zaman üniversitenin tepesinde oturacaktır.

ÖZERKLİK YALAMA MI OLDU?

Bence üniversite özerkliği yalama değil yok oldu ve üniversiteden şapkasını başına geçirip arkasına bile bakmadan ayrıldı gitti. Özerklik ne idi? Üniversitelere özerklik niçin tanınmıştı? 1960 öncesi üniversitelerimizin başında bir kılıç şakırtısı ile oynayan Yürütme Gücünün uyguladığı baskı örnekleri üniversitelerimizin bilimsel yönde çalışma ve araştırma yapmalarına engel olduğunu açıkça göstermesi nedeniyle üniversite özerkliği Anayasamızda yerini almış idi. Bugün yine eskiye, özerkliğin getirilmesini zorlayan ortama dönüyoruz. Bu durumun ülke yönünden bir ilerleme geliştirdiği söylenemez.

Üniversiteleri anarşi yuvaları durumuna soktuğu görüşü ile özerkliği suçlamak isteyenleri haklı bulmak olanağı da yoktur. Anarşi, önceleri üniversitelerimize haklı görünüm altında yalancı bir kimlikle girmişti. Anarşi öğrenciler arasında hocaların çalışmadığı, bilimsel kitap yazmadıkları, araştırma yapmadıkları yolunda ve aldatıcı bir yöntemle başlatılmış, sonraları öğrenciler, sınıflara derslere, sınavlara girmemek sokaklara taşmak yoluna itilmişlerdi. Bundan sonraki gelişme sağ sol çatışması Türk çocuklarının birbirini vurması dekanların profesörlerin yaralanması öldürülmesi biçiminde gelişmiştir. Zamanın yürütme gücü de üniversitede özerklik bulunduğunu ileri sürerek üniversitelere girmemiş ve olaylar böylece sokaklara taşmıştı.

Özerklik böyle yorumlana suçlanadursun 1961 Anayasasının üniversite özerkliğini belirleyen 120. maddesinin gerekçesi şöyle idi: (Üniversitelerin ancak devlet eliyle ve özerk kamu tüzelkişiliği halinde yasa ile kurulacağı özerkliğin bu madde kuralları içinde uygulanacağı). Bu gerekçenin çok önemli bölümü de (üniversite binalarıyla eklerinde suçların ve suçluların koğuşturulmasına engel olmayacağı) yolundaki açık kuralıdır. Oysa, özerk olduğu düşüncesiyle bir zamanlar üniversitelerde yuvalanan anarşi'nin çıkardığı olaylara karşı sorumlular yetkilerini kullanmamışlar yeterince anarşinin üstüne varmamışlar ve yalnız özerkliği suçlamakla yetinmişlerdi. O dönem yürütme yetkililerinin üniversite özerkliğine karşı yoğunlaştırdığı siyasal amaçlı kötüleme birikimi günümüzde etkisini göstermiş görünümdedir.

ISMARLAMA ANAYASA

Yeni yazılacak Anayasanın üniversite yönünden kuram ve kuralları belli olmuştur. Özerkliği olmayan açıkçası yürütme gücünün gölgesinde işleyecek olan bir üniversite Anayasada yer alacaktır. Bundan başka Anayasanın yargı bölümünde de yetki kısıntıları olacağı ve yargısal yönetimin de yürütmenin avuçları içine sokulacağı anlaşılmaktadır. Bu durumda Danışma Meclisi, Anayasanın yargı ve Üniversite bölümlerinde yapacağı ısmarışı almıştır. Oysa biz bu konuyu daha önceden sezmiş ve Arayış Dergisi'nin 20 Haziran 1981 günlü, 18 sayılı Mahkeme Bağımsızlığı ve Yargıç Güvencesi başlıklı yazımızla belirtmiştik. Bugün Danışma Meclisi'nın görevi bağımsızlık ve özgürlük içinde ve bilimsel ölçülere göre görüşe tartışa bir Anayasa hazırlamak değil, bu ısmarışlara göre ve daha çok Devlet Başkanında birikecek ve sonra yavaş yavaş Bakanlar Kuruluna doğru yayılacak olan güç toplanması düzenine damgasını vuracaktır. ●

Turhan TEMUCİN

YÖK VE SAĞLIK

TÜM yüksek öğrenim kurumlarını olduğu gibi Tıp Fakültelerini de (YÖK) son derece ilgilendirmektedir. Bundan böyle Tıp Fakülteleri yeni yasaya göre çalışacak ve ülkenin sağlık sorunlarının çözümü YÖK'ün denetimi altında bulunacaktır.

YÖK bugüne değin açık açık tartışıldı. Kimi öğretim görevlileri kalkıp bu değişiklikle *"bilimsel özerkliğin zedelendiğini"* söylediler. Örneğin, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Doç. Bülent Tanör *"Artık çağdaş bir üniversiteden söz edebilmek güçleşmiştir"* derken, Boğaziçi Üniversitesinden Dr. Taha Parla *"YÖK idari özerkliği tamamen kaldırdığı için akademik özerkliği de fiilen hükümsüz kılmaktadır"* demiştir. Prof. Rona Serozan, Dr. Sungur Savran gibi bazı öğretim görevlileri de aynı görüşü paylaştılar.

Ne var ki, yasaya ilişkin görüşlerini söyleyen ilgililer arasında düşündüğünü açık açık söyleyebilenler azınlıkta kaldı. Diğerleri, yani çoğunlukta kalanlar ise, ya anlaşılmaz sözler ettiler, ya da büyük bir suskunluk içine giriverdiler.

Dahası, bir *"Rektörler açık oturumu"*'nda anlı sanlı rektörlerimizin, ki içerlerinde Tıp Fakültelerine dekanlık ve rektörlük etmiş olanlar da vardı, yasanın özerkliği kaldırmadığı konusunda söz birliği etmiş gibi konuşmaları oldu.

Böylece YÖK'ün milletimize ve devletimize hayırlı uğurlu olmasını dilemekten başka yapacak kalmadı.

SUÇ KİMİN?

1950'lerde Ankara Tıp Fakültesi'nde okuyan öğrencilerin Cerrahi vizesini almaları çok zordu. Bu zorluk vizenin çok güç oluşundan, ya da hocanın sert olmasından kaynaklanmıyordu. Zorluk, o cerrahi bölümünün başı olan Profun bir türlü ele geçirilemeyişinde idi. Çünkü, hazret bayramdan bayrama, canı sıkıldığında fakülteye uğruyordu ve öğrenciler de bu mutlu uğrayışın hangi güne denk düşeceğini bilemedikleri için bir türlü cerrahi vizesine giremiyorlardı.

Fakülte kurulları işliyordu, özerklikleri de vardı ama hiç bir kurul bu cerrahi profunu fakülteye getirtemiyordu.

Gene Ankara Tıp Fakültesinin ünlü bir profu da 1960'larda asistanlarına açık açık *"benden seminer istemeyin, ben yalnız hastanede dinlenebiliyorum"* demekten çekinmiyordu. Fakülte hastanesinin bir çiftlik olmadığını o hazrete de kimseler söyleyemiyordu. Serde özerklik vardı çünkü!

12 Mart döneminde İstanbul'da toplanan uluslararası *"Nöro-Psikiatri"* kongresinde *"İşkence yapılması insan sağlığı açısından doğru değildir"* anlayışını içeren bir bildiriye Hacettepe Tıp Fakültesinin ünlü bir noroloji profesörü imza atmıyordu. Kimbilir belki de *"işkence insan sağlığına yararlıdır"* görüşünde olduğu için imza atmıyordu.

Ve bugün, Tıp fakültelerinde hocalık yapan profesörlerimizin büyük bir çoğunluğunun kitabı yoktur. Uyduruk bültenlerle, ya da çeviri yazılarla profesörlük kariyerini süsleyenler, akademik görevleri gereği yurtdışı gezilerini hiç aksatmazlar.

Fakültelerine uğramayan, ders vermeyen, bilimsel çalışma yapmayan, muayenehanelerini ve özel hastanelerini fakültelerinin ve bilimin üzerinde tutan profesör kafası elbette ki ne özerkliğe layıktır, ne de kendi kendini yönetmeye. Ve onun içindir ki işte kendinden emin ufak bir grup YÖK'ün bilimsel özerkliği kaldırdığını söylerken, geri kalan büyük bir çoğunluk kafa sallamada *"böylesi de olur, bize dokunmasın da"* demektedir.

PROF DOĞRAMACI'YA GELİNCE

Sayın hocamız bizim yukarıda verdiğimiz örneklerden birini verdi. Öğretim üyeliği görevine yakışmayan işler yapanlara hiç ceza verildiğini görmediğini söyledi. İyi ama, engel ne idi ceza verebilmek için? Bilimsel, ya da idari özerklik mı engeldi ceza vermeyi. Verselerdi üniversitenin özerkliği kendilerinden davacı mı olurdu?

Hacettepe Tıp Fakültesine önce dekanlık, sonra da Hacettepe Üniversitesine rektörlük yapan bir kişidir Doğramacı. Hem de uzun yıllar. Akademik bir ders yılının yarısından fazlasını da genellikle yurtdışında geçirirler.

Şimdi kalkıp batı üniversitelerinden örnekler vererek özerkliğin ne menem bir şey olduğunu anlatıyor. İlla da üniversite dışarıdan yönetilmelidir, diyor. Bu *"dışarıdan yönetimde"*'ki gerçek amaç, herhalde hocanın Paris'de oturarak Hacettepe'yi yönetmesi olsa gerek.

Ne yazıktır ki, koca bir üniversite kurmuş bir kişi, eliyle kurduğu üniversitenin özerkliğini bu kadar kolaya alabiliyordu.

Ve ötekiler, Tıp Fakültelerinin adları satırlara sığmaz ünlü profesörleri şimdilerde *"özerklik"* sözünü ağızlarına bile almaz durumdalar.

İnsan ister istemez 1960'ın 147'ler olayını anımsıyor. Üniversiteden, profesörlüğe, ya da öğretim görevlisi olmaya yaraşmayan durumları görünenler bir çırpıda çıkarılmışlardı. Böylece suçun üniversitelerde değil, onu oluşturan kimselerde olduğu vurgulanıyordu. Şimdi de üniversite özerkliğini kendi çıkarları doğrultusunda değerlendiren, siyasal iktidarlarla sarmaş dolaş olan, öğrencileri arasında siyasal fark gözeten kişiler üniversitelerden çıkarılsa idi hiç kuşkusuz YÖK'den amaçlanandan daha güzel bir üniversite oluşurdu.

Suç üniversite özerkliğinin mi, yoksa üniversiteyi kendine uydurmaya çalışanların mı? Gerçekten tartışmaya değer bir konu.

Hiç kuşkusuz ki tarihsel suç ikincilerin. Ve onlar YÖK'ü de bildikleri gibi değerlendirir, çıkarlarına göre yönlendirirler ve yarın *"YÖK işlemiyor, üniversiteler bu nedenle çalışamıyor"* diyeceklerin başında da onlar gelir.

Çünkü önce kafa değişmeli, kafa. Kafalar değişmedikten sonra yasalarla, tüzüklerle bir yere varılamayacağı gerçektir. ●

ORTADOĞU, AMERİKA VE TÜRKİYE (EISONHOWER'DAN REAGAN'A)

Haluk GERGER

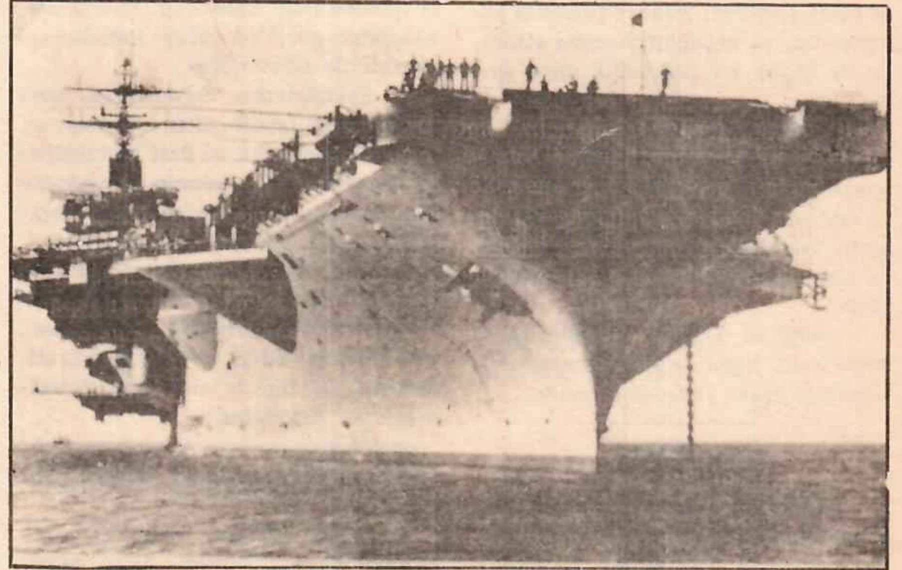
- **5 Mart 1959 tarihinde Türkiye ile ABD arasında imzalanan "İşbirliği Anlaşmasında", "Türkiye'ye dolaylı ya da dolaysız bir saldırı durumunda, Türk Hükümetinin isteği üzerine ABD'nin silahlı kuvvetlerini de kullanarak yardım edeceği" öngörülüyordu.**

- **Diplomasi gündeminde şimdi 1950'lerin politikasını yeniden uygulamak isteyen bir Amerikan yönetimi ile 1950'leri çok gerilerde bırakan, çağını yaşayan bir Türkiye ve Ortadoğu var. Amerikan askerleri yine Ortadoğu'da baş gösteriyor ama bu çöl farelerinin Eisonhower Doktrinini yaşatmaya güçlerinin yeteceğini düşünmek olası görünmüyor.**

TÜRKİYE'nin de içinde yer aldığı Orta Doğu'nun, bugünlerde uluslararası politikanın en önemli odak noktasını oluşturduğunu geçen haftaki yazımızda belirtmiştik. ABD'nin bölgeye verdiği olağanüstü önemi simgeleyen ve Orta Doğu'ya neredeyse bir büyük Amerikan çıkartması niteliğini taşıyan Mısır'daki son manevralar gözlemimizi doğruluyor. ABD'nin *"yeni"* Orta Doğu politikasını, bu politika içinde de Türkiye'nin yerini tam olarak saptayabilmek için gerilere, 1957 yılının 9 Mart'ına dönmek gerekiyor.

9 Mart 1957, ABD'nin Orta Doğu'ya girişinin tarihi. O gün Kongreye sunduğu ve daha sonra *"Eisonhower Doktrini"* diye anılacak bir mesajla, dönemin ABD Başkanı Eisonhower, ABD'nin Orta Doğu'ya girişini ve Amerikan politikasının temel ilkelerini belgeliyordu. Eisonhower, mesajında özetle, Amerikan Hükümetinin Orta Doğu ülkelerine Amerikan çıkarlarını korumak için ekonomik ve askeri yardım yapmaya hazır olduğunu ve bölge ülkelerini *"milletlerarası komünizm"*-den kaynaklanacak *"tecavüzler"*'e karşı gerekirse Amerikan silahlı kuvvetlerini de kullanarak *"koruyacağını"* açıklıyordu. Bir başka deyişle, 1957 yılının Mart ayından başlayarak, Eisonhower Doktrini ile ABD Orta Doğu'ya yerleşmek kararını alıyor ve bu politikasını uygulamaya koyuyordu.

Orta Doğu'daki bu etkin Amerikan varlığı bölge halkı için acı dolu, gerginlik, çatışma dolu, *"hararetli"* günleri de beraberinde getirdi: 1957 Suriye bunalımı, 1958'de Lübnan'a Amerikan askerinin çıkartılması, aynı yıl İngiliz ordusunun Ürdün'e girmesi, tepkiler, karşı tepkiler, darbeler, devrimler ve kan, gözyaşı, yoksulluk 1957 sonrasının *"Orta Doğu gündemi"*'nin ana maddeleri oldular.

ABD'nin Eisonhower doktrini ile başlayan yeni Orta Doğu politikası, Türkiye için de yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Türkiye, Eisonhower doktrinini destekleyen az sayıdaki bölge ülkelerinden biri oldu. Daha doğrusu, Türkiye, Eisonhower doktrinine kesin destek sağlamakla yetinmedi, doktrini ona yeni bir içerik ve anlam kazandıracak biçimde yorumladı. 22 Mart'ta yayınlanan Türk-Amerikan ortak bildirisinde Eisonhower doktrini övüldükten sonra şöyle denilmektedir: *"Amerikan Doktrininin gayesi, Orta Şark'taki müstakil devletlerin milletlerarası komünizm tarafından bilvasıta veya doğrudan doğruya vaki olabilecek bir tecavüzle mücadele edebilmek hususunda imkanlarını takviye zımnında bu devletlere yardım etmektir."* Türkiye, ayrıca Eisonhower Doktrininin *"hür dünyanın Amerikan liderliğine güvenini pekiştireceğini"* açıklamıştır.

Türkiye, daha doğru bir deyişle zamanın Türk yönetimi, Eisonhower Doktrininin Orta Doğu'da uygulanmasında da ABD'nin yanında aktif görev almıştır. O denli ki, 1957 baharında, ABD politikasına karşı çıkan Suriye'deki yurtseverlerin durumunun güçlenmesi üzerine en sert tepki Türk yönetiminden gelmiş, Türkiye'nin Suriye'ye askeri müdahalede bulunacağı söylentileri yaygınlaşmış ve Türk hükümetini ABD yumuşatmıştır! Yine 14 Temmuz 1958 Irak Devriminde Türkiye, Irak'ı *"solculardan kurtarmak"* için bir askeri müdahalede bulunmayı düşünmüş, muhalefetin ve özellikle İnönü'nün uyarılarıyla Irak'taki yeni yönetime karşı güdülen düşmanca tutum yumuşatılmıştır.

Dönemin Başbakanının *"şükran duyguları"*'yla karşıladığı Eisonhower Doktrininin ilk uygulaması 1958 yılında olmuştur. Ülkesinde güçlenen ve başını müslüman yurtseverlerin çektiği muhalefetle başa çıkamayacağını anlayan Lübnan'ın sağcı Hırıstiyan Devlet Başkanı Şamun çareyi Amerika'yı yardıma çağırmakta bulmuştu. ABD de

→

15 Temmuz 1958'de Eisonhower Doktrinine dayanarak Beyrut sahillerine çıkarma yaptı. Dönemin Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ise, hemen bir açıklama yaparak çıkarmadan Türk

Eisonhower; Doktrini yaşıyor

Hükümetinin *"memnunluk"* duyduğunu ve *"tamamen tasvip ettiğini"* söylüyordu. Zorlu, ayrıca, çıkarmayı *"Eisonhower Doktrininin bir tatbikatı telakki ettiğini"* de açıklıyordu. Bu arada, binlerce Amerikan askeri İncirlik üssüne indiriliyor ve Türkiye ABD tarafından Orta Doğu'ya karşı bir saldırının *"sıçrama tahtası"* olarak kullanılmış oluyordu.

17-18 Temmuz tarihlerinde ise bu kez İngiliz kuvvetleri Ürdün'e bir çıkarma yapıyordu. Türkiye, bu çıkarmayı da *"hararetle"* savunmuştur. Türk Dışişleri Bakanı, gerekirse Türkiye'nin de İngiltere'ye yardım için Ürdün'e asker gönderebileceğini bildirmiş ve şöyle demiştir: *"Artık korkacak zaman değil, İngiltere'nin Ürdün harekâtını tamamen destekliyoruz".* Zorlu, daha da ileri giderek, bu harekâtın Irak'a da *"teşmil edileceği"* ümidini belirtebilmiştir.

DOLAYLI SALDIRI

Eisonhower Doktrininin uygulanmasının Türkiye açısından en önemli sonucu Türkiye ile ABD arasında 5 Mart 1959 tarihinde imzalanan *"İşbirliği Anlaşması"* olmuştur. Anlaşma, *"Türkiye'ye dolaylı ya da dolaysız bir saldırı durumunda, Türk hükümetinin isteği üzerine ABD'nin silahlı kuvvetlerini de kullanarak yardım edeceğini"* öngörmekteydi. Bu tür anlaşmalar ABD politikasının öteki sacayakları olan Pakistan ve İran'la da imzalanmıştır. Anlaşmada sözü edilen *"dolaylı saldırı"* (bilvasıta tecavüz) kavramı, Türkiye'de büyük tartışmalara neden olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonunda konuşan Dışişleri Bakanlığı temsilcisi *"bu anlaşma gereğince doğrudan doğruya veya dolaylı tecavüz halinde dahi Amerika Birleşik Devletleri'nin silahlı yardımının sağlanacağı, hatta gizli ve yıkıcı faaliyetlerin vukuunda aynı garantinin"* işleyeceğini söylemiştir. Dolayısıyla, ABD'nin Türkiye'deki muhalefete karşı da *"dolaylı saldırı"* kavramını kullanarak silahlı müdahalede bulunabileceği anlaşmada yer almıştır.

TEPKİLER

Sözkonusu anlaşmayı Haydar Tunçkanat şöyle tanımlamıştır: *"Bu anlaşma, Ortadoğu'da İngiliz ve Amerikan çıkarlarını korumak amacıyla, onlarla işbirliğinde bulunan ülkelerdeki hükümetleri iktidarda tutmak amacını gütmektedir."* TBMM'deki görüşmelerde de, muhalefet anlaşmaya ve özellikle *"dolaylı saldırı"* kavramına karşı çıkmıştır. Yapılan görüşmelerde muhalefet sözcüsü şunları söyleyerek anlaşmanın içyüzünü açığa çıkarmıştır: *"LÜBNAN MİSALİ HATIRLARDADIR. LÜBNAN HADİSELERİ SIRASINDA DEVLET BAŞKANI OLAN ŞAMUN, KARŞISINDAKİ MUHALEFETİ KENDİ GÜCÜ İLE BERTARAF EDEMEYECEĞİNİ ANLAYINCA, BU*

MUHALEFET HAREKETİNİ, BEYNELMİLEL KOMÜNİZMİN BİR SIZMASI OLARAK, BİLVASITA BİR TECAVÜZ OLARAK GÖSTERMEK İSTEMİŞ VE BU GEREKÇEYİ KULLANARAK AMERİKAN ASKERİ KUVVETLERİNİ LÜBNAN'IN İÇİŞLERİNE MÜDAHALEYE ÇAĞIRMIŞTIR."(1) Yine de, muhalefetin ve özellikle şimdi feshedilmiş bulunan CHP'nin tüm itirazlarına karşın, Anlaşma 9 Mayıs 1960'da TBMM tarafından onaylanmıştır.

EISONHOWER'DEN REAGAN'A

Reagan'ın son girişimleriyle biçimlenmeye başlayan Orta Doğu politikası, temelde, Eisonhower Doktrininin yeniden ısıtılıp Orta Doğu halkının sofrasına sürülmesinden başka bir şey değildir. Eski Doktrin, *"dolaylı saldırı"* kavramıyla birlikte yeniden gündeme getirilmektedir. Reagan yönetiminin sözcülerinin özellikle Suudi Arabistan'da oluşacak bir iç muhalefetin iktidar olmasına izin vermeyecekleri yolundaki açıklamaları bunu kanıtlamaktadır. Bir tarihçi, *"ABD'nin yeni yeni geliştirmeye başladığı 'sınırlı savaş' anlayışı ile 1957'den sonra Orta Doğu'da giriştiği yeni etkin politikayı (Eisonhower Doktrini) birbirine bağlamak gerekir"*(2) diyor. Ne ilginçtir ki, Reagan da bu Doktrini yeniden gündeme getirirken, bir yandan da *"sınırı savaş"*-tan sözediyor.

YA TÜRKİYE?

ABD'nin, Türkiye'ye (ve Pakistan'a) vermek istediği rol, ABD açısından bu *"yeni"* senaryodaki aktörlerin de pek değişmediğini gösteriyor. Diplomasi gündeminde şimdi 1950'lerin politikasını yeniden uygulamak isteyen bir Amerikan yönetimi ile 1950'leri çok gerilerde bırakan, 1981'i, yani ça-

Reagan; Eisonhower politikası mı?

ğını yaşayan bambaşka bir Türkiye ve Orta Doğu var. Amerikan askerleri yine Orta Doğu'da boygösteriyor ama bu çöl farelerinin Eisonhower Doktrinini yaşatmaya güçlerinin yeteceğini düşünmek olanaklı görünmüyor. En azından, biliyoruz ki, yeniden sahneye konan bu oyunda bir zamanlar Türkiye'nin oynadığı rolü bu kez Türk halkı reddetmektedir. Dolayısıyla, tarih bu kez de *"tekerrür"* etmeyecektir ve tarihi *"tekerrür"* ettirmek isteyenler bir traji-komedinin aktörleri olmaktan kurtulamayacaklardır. •

(1) *Bülent Ecevit,* Cumhuriyet, *6 Şubat 1960.*
(2) *Oral Sander,* Türk-Amerikan İlişkileri, *SBF Yayını, 1979, s.150*

"BİZ DİKDATÖR DEĞİLİZ"

İran'da rejim yanlıları ile karşıtları arasında amansız bir savaş sürerken, *"sürgün"* olarak Paris'te bulunan liderler bir *"geçis hükümeti programı"* açıkladılar.

The Middle East *(Ortadoğu)* Dergisinden Chris Kutschera'nın İran'daki en büyük direniş örgütü olan Halkın Mücahitlerinin (MÜCAHİDİN), Paris'te bulunan lideri Mesut Racavi ile yaptığı röportajda bu konulara değinildi.

Mesut Racavi, belki de dünyanın en sıkı korunan kişilerinden biri. Paris'in 37 km dışında, Auvers-sur-Oise'nin bir köyündeki villada eski İran başbakanı Beni Sadr ile birlikte yaşayan Racavi'nin evi çevresinde birkaç Fransız jandarma gurubu sürekli devriye geziyor.

Tüm bu gerilimlere karşın, 34 yaşına rağmen oldukça genç görünen Racavi, The Middle East Dergisi'nin kendisi ile yaptığı röportajda oldukça sakindi. Bu röportajda Racavi, kendisi ve Beni Sadr'ın birlikte hazırladıkları ve bazı haber ajanslarının **"sürgün hükümeti"** olarak geçtikleri, **"geçiş hükümeti"** programı olayını ve İran'daki siyasi ortamı özetledi. Bu olayı Racavi, röportaj da şöyle açıklıyor: **"Ben bir sürgün hükümeti oluşturmadım. Ben 'Ulusal Direniş Konseyi'nin programını ve onun gelecekte İran'ı yönetecek olan hükümetini açıkladım."**

Röportaj şöyle devam ediyor:

TME— Halkın Mücahitlerinin İran'daki direniş hareketindeki önemini açıklar mısınız? Humeyni rejimini devirip yönetimi ele geçirebileceğinize inanıyor musunuz?

RACAVİ— Ben size sayılar vereyim yorumu size bırakayım: 20 Temmuz'dan bu yana, Humeyni 1800'den fazlası Halkın Mücahitlerinden olan 2200 kişiyi idam ettirdi. Ve bu yalnızca resmi rakamlar. Aslında daha fazla mücahit ölmesine rağmen gerçekler açıklanmıyor.

Ayrıca toplam 14-15 bin politik suçludan, 12 bininden çoğu yine Halkın Mücahitlerinden.

İslam Cumhuriyeti Partisi'nin yayın organının tirajı 25 bin iken, bizim yayın organımız "Mücahit"in tirajı (şimdilerde biraz düşmesine rağmen) 500 bin. Ayrıca İran içinde bir de gizli radyo istasyonumuz var.

Buradan açıkça anlaşılıyor ki Halkın Mücahitleri yakın İran tarihinde en disiplinli, en iyi örgütlenmiş ve ençok taraftara sahip olan politik örgütlenmedir. Bunun en iyi kanıtı da, Humeyni'nin benim göreceğim destekten korkarak başkanlık adaylığımı reddetmesi.

Sonuç olarak bugün İran'da iki ana politik güç vardır. Biri Kürdistan'da ve bölgeseldir; Bölgesel olmayan diğeri ise MÜCAHİDİN'dir. Bugün hemen hemen tüm direniş bizim tarafımızdan gerçekleştirilmektedir.

Ama biz rejimi alt etmenin ancak tüm örgütlerin ortak çalışması sonucu olabileceğine inanıyoruz. 1965'ten bu yana, siyaset olarak, ülkeyi tek başımıza yönetmeyeceğimizi söylüyoruz. Biz demokrasiye inanıyoruz. Ve tarih göstermiştir ki, ne denli güçlü olursa olsun, bu ülke tek bir gurup tarafından yönetilemez.

Bizim ile, Tudeh Partisi (Moskova Yanlısı), arasındaki en belirgin farklılık; bizim bağımsızlık ve özgürlük arasında vazgeçilmez ve organik bir bağıntıya inanıyor olmamızdır: Özgürlük olmadan bağımsızlık olmaz; ve bağımsızlık olmadan özgürlük düşünülemez.

Biz ne (siyasi anlamda) tekelci, ne de diktatörüz. Eğer öyleyseniz, halkın desteğini kaybedeceğinizden, kendi dışınızdaki güçlere bel bağlamak zorunda kalırsınız. Bu bizi Tudeh'den ve Monarşist'lerden ayıran en önemli özelliğimizdir.

TME— Bize "Ulusal Direniş Konseyi"nin ana üyelerini söyleyebilir misiniz?

RACAVİ— Güvenlik nedeniyle, şimdilik hiçbir isim veremeyeceğim ancak bu birkaç hafta içinde mümkün olabilir.

TME— Dr.Ghassemlou'nun, Kürdistan Demokratik Partisi'nin (KDP) bu konseyin üyesi olup olmadığını söyleyebilir misiniz?

RACAVİ— Bir herzaman, İran bütünü içinde, Kürdistan'ın özerkliğini savunduk. KDP bir özerklik projesi hazırlamış ve başkan Beni Sadr'a sunmuştur.

TME— Bu projeyi gördünüz mü? Onaylıyor musunuz?

RACAVİ— Biz özerklik (Hutmukhtari) konusunda ilk adımları zaten attık. Detayları incelemek ve tartışmak için de yeterli zamanımız var.

TME— Bu görüş açısıyla "İran Demokratik İslam Cumhuriyeti" için, Federal bir sistem planladığınız söylenebilir mi?

"RACAVİ— Şu anda biz kalıcı, oturmuş bir konumdayız. Asıl sonucu ilerde yapılacak olan, serbest genel seçimler belirleyecek. Biz, tüm azınlıkların ve ulusların haklarını kabul eden, demokratik bir rejime inanıyor ve bunu savunuyoruz.

TME— Bize hangi gurupların "Konsey" üyesi olabileceğini söylemiyorsunuz? Hangilerinin olamayacağını söyleyebilir misiniz?

Örneğin Monarşistler?

RACAVİ— Ne Monarşistler ne de Tudeh bizim programımızı kabul edebilir. Çünkü onlar bizim en önemli iki ilkemize inanmıyorlar: Bağımsızlık ve özgürlük.

TME— Monarşistlerin bağımsızlığa inanmadığını nasıl söyleyebilirsiniz?

RACAVİ— İran'daki 75 yıllık Monarşiye bakın: Bağımsızlık neredeydi?

TME— O zaman kimler veya hangi gruplar bu "Konsey"e üye olabilir?

RACAVİ— Tüm demokratik ve ilerici güçler ve gerçek müslümanlar.

TME— Konseyde sizin ve başkan Beni Sadr'ın rolü nedir?

RACAVİ— Başkan Beni Sadr, devlet başkanlığını sürekli elinde tutuyor. Ve hiçbir gruba dahil değil. Ben konseyin sorumlusu ve sözcüsüyüm. Ayrıca hükümeti de ben yöneteceğim.

TME— Humeyni rejimine karşı mücadelenizi nasıl özetlersiniz?

RACAVİ— Üç aşamalı bir stratejimiz var. İlkönce korku ve terör atmosferini yıkmamız gerek. Bu konuda zaten belirli oranda başarıya ulaştık. İkinci aşama, büyük gösteri ve direnişlerin ve genel grevlerin örgütlenmesidir. Bu rejimin ancak bizzat halkın eylemiyle yıkılacağına inanıyoruz.

TME— Üçüncü aşama nedir?

RACAVİ— Buna mecbur kalmamamızı dilerdim ancak başka çözüm yok: Rejimin kaçınılmaz çöküşü.

TME— Humeyni'yi fiziksel olarak safdışı etmeden rejimi devirebilecek misiniz?

RACAVİ— Humeyni'ye ihtiyacımız var. O'na, televizyon önünde, tüm İranlıların jüri olduğu bir halk mahkemesi için ihtiyacımız var. Eğer yeterli politik hoşgörü olsaydı Humeyni ülkeyi bugün yönettiği gibi yönetmezdi. Bizim sorunumuz, kalıcı, demokratik bir rejim yaratmak. Bunun için herkes Humeyni'nin neden suçlu olduğunu anlamalı.

TME— Bazılarının sizden daha çabuk davranacağından korkmuyor musunuz? Örneğin, "Amerikan" tipi bir "çözüm"den korkmuyor musunuz?

RACAVİ— Monarşistler ve Tudeh, batı kamuoyuna İran'da varolduklarından daha çok gibi yansıyorlar. Eğer, Monarşistler bugün gücü ele geçirseler yarın ne yapacaklar? Silahları ve paralarına mı güveniyorlar? Şah'ın koca bir ordusu ve SAVAK'ı vardı. Bu kez, bu tip baskı araçları da yok. Halk yanlarında olmadıkça ne yapabilirler ki?

SİLAH KAÇAKÇILIĞI VE TERÖR

Sırası geldiğinde *"Suçlular ve Güçlüler"* demiş, *"Sakıncalı Piyade"* demiş, zaman zaman Cumhuriyet'teki *"Gözlem"* adı verilen sütunda belgelerle olayları ortaya koymuş.

Yazılarını yazarken, sözcükleri nasıl seçer, nasıl kullanır bilinmez. Ama konuşurken bir ayrı özen göstermekte sözcük seçimine. Şöyle seçtiği kelime tam yerine otursun, yanlış anlaşılmasın ve de çok şey anlatabilsin istemiyle tek tek sözcük aramakta.

Dökülmüş saçları, şöyle alnını apaçık ortaya çıkartmış, gözlüklü, sakin, *"Yedi düvelle barışık"* bir kişi Uğur Mumcu.

Tüm Dünya ile barışık ama, gel gör ki zaman zaman yazdıklarından ötürü davalar açılmakta. Kimi tanık olarak, kimi sanık olarak mahkemelerden çağrılar almakta Mumcu. Bazıları *"bana hakaret etti"* diyerek dava açmakta, bazen de *"bunu neye dayanarak yazdın"* denilmekte Uğur Mumcu'ya.

Biz de, *"Silah Kaçakçılığı ve Terör"* adlı kitabına ilişkin sorular sorduk kendisine.

ARAYIŞ: Silah kaçakçılığı ile terör arasında ne gibi bir ilgi var?

UĞUR MUMCU: İlgi şurada: Terör silahla yapılıyor. Terör olayları kaçakçı için bir kazanç alanı. Kaçakçı bu alana para yatırıyor. Sadece silah kaçakçılığının değil uyuşturucu madde kaçakçılığının da terör olayı ile ilgisi söz konusu.

ARAYIŞ: Nasıl bir ilgi bu?

MUMCU: Şöyle anlatayım: Türkiye afyon üreticisidir. Afyonun eroine dönüşmesi için gerekli kimyasal madde asit, asitik anhidrit Türkiye'de üretilmez. Bu madde, ABD, Japonya, Fransa ve Federal Almanya'da üretilir. Oradan ülkemize kaçak yollarla sokulur ve eroin imal edilir. Bunlar yine kaçak yollarla yurtdışına gider. Orada bir çeşit bankacılık işlemleri yapan kişiler vardır. Uyuşturucu madde alırlar, bunun karşılığında silah sağlarlar.

ARAYIŞ: Kaçakçılık bu mu?

MUMCU: Yalnızca bu değil, bu mafia'nın çok uluslu örgütlenmesidir. Bizde adları duyulan *"baba"*lar bir çeşit aracı ya da bayii gibi çalışırlar. Bir *"seyyar manav"* düşünün, toptancı hali olmadan sebze alabilir mi bu manav? Kaçakçılıkta önemli olan silah üreten ve satan ülkelerin durumudur.

ARAYIŞ: Bu konuda önlem alınmıyor mu?

MUMCU: Alındığı söyleniyor ama piyasada hertür silah bulunuyor. Hatta şöyle gariplikler de oluyor. Nato üyesi ülkelerin silahları, Varşova Pakti üyelerin topraklarını geçip, yine Nato üyesi ülkelere satılıyor. Bu konuda *"çok uluslu önlemler"* alınması gerekli, Türkiye bu konuda bir konferans toplayabilir.

ARAYIŞ: Bu neyi sağlar?

MUMCU: Şunu sağlar: *"Terörün kökü dışardadır"*. Sözü somutluk kazanır. Önce ele geçen silahların sayı ve marka olarak dökümü yapılır, hangi ülkeden hangi silahın geldiği belirlenir. O zaman o ülkelere dönüp sorulur: Şu seri numaralı silahı kime sattın?

ARAYIŞ: Silah ticaretini kısıtlayıcı çalışmalar olmuş mu?

MUMCU: Olmuş, örneğin, Birleşik Amerika'da 1975 yılında John Culver adlı bir kongre üyesi silah ticaretinin sınırlandırılmasını öngören bir önerge vermiş, o zamanki dışişleri bakanı Kissinger, böyle bir kısıtlama silah üreten ülkelerin ulusal çıkarlarını ilgilendirir, diye yanıt vermiş. Tabii önerge reddedilmiş.

ARAYIŞ: Bu silahlar genellikle hangi ülkelere satılıyor?

MUMCU: Stochkholm'de merkezi bulunan Uluslararası Basın Araştırmalar Enstitüsü SİPRİ, üretilen silahların üçte ikisinin Asya-Afrika ülkeleri ile Güney Amerika'da satıldığını açıklıyor. Yine resmi araştırmalar şu ilginç gerçeği vurguluyor: 20.nci yüzyılda ençok silah satışı 1913 yılında olmuş. Bu tarih, birinci dünya savaşı arifesi... silah ticaretinin yüksek noktaya sıçradığı ikinci tarih 1934... sonra da 1975. O günden bugüne silah ticareti gizli yollarla arttıkça artıyor.

Mumcu. Terörün kökü dışarda

ARAYIŞ: Son beş yılda ne kadar silah ele geçti?

MUMCU: Son açıklamalara göre ele geçen silah sayısı 526 bin 795, tüfek 92 bin 624, ele geçen mermi 2 milyon, 338 bin 730. Son onbeş yılda ele geçen mermi sayısı korkunçtur: 32 milyon, evet 32 milyon!.. Tabii bu sayılar, Türkiye'deki terörün kimler tarafından finanse edildiği sorusunu akla getiriyor? Bu soruya basma kalıp sözlerle yanıt verilemez. Araştırmak ve soruşturmak gerekir.

ERDOST DAVASI

SUÇ: Kasten adam öldürmek,
Kasten adam öldürmeye azmettirmek
Görev sırasında müessir fiil
SUÇ TARİHİ: 7.11.1980
TUTUKLAMA TARİHİ:
11.11.1980 Şükrü Bağ, Ahmet Şeker, Metin Gündoğan, İbrahim Keskin ve Kısmet Çağlar.
TAHLİYE TARİHİ:
19.11.1980 Şükrü Bağ

SIKIYÖNETİM Komutanlığı Askeri Savcılığı'nın iddianamesi bunları yazıyor ve şöyle devam ediyor. *"Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 7.11.1980 gün ve 1980/6482 sayılı emri ile gözetim altına alınan Muzaffer Erdost ve İlhan Erdost'un gözetim altına alınanlarla ilgili işlemlerin yapıldığı A Blok iç nizamiye'de buradaki görevli ve sevkedildikleri C Blok'a kendilerini götürmekle görevliler tarafından dövülmeleri ve İlhan Erdost'un koğuşa konulduktan kısa bir süre sonra ölmesi nedeniyle yapılan soruşturmaya göre;*

Muzaffer ve İlhan Erdost kardeşler giriş işlemleri yapıldıktan sonra burada görevli er Engin Soğancı tarafından avuçlarına cop vurularak dövülmüşler ve sevkedildikleri C Blok'a götürmek üzere görevlendirilen Astsubay Şükrü Bağ'a teslim edilmişlerdir. Şükrü Bağ'ın yanında bulunan erler, Ahmet Şeker, Metin Gündoğan, İbrahim Keskin araca bindirilirken, araç içinde, götürüldükleri C blok önünde ve avluda, araca binilirken kendilerine katılan Cezaevi muhafız tabur komutanlığı şoförü Kısmet Çağlar ile birlikte Muzaffer Erdost ve İlhan Erdost'un copla ve zaman zaman yere düşen İlhan Erdost'u yere düştüğünde tekmeyle vurarak dövmüşlerdir. Bu sanıkların üstü ve komutanı durumundaki Astsubay Şükrü Bağ araca bindirilirken ve indirildikten sonra dövme eylemlerine seyirci kalmakla izin vermiş, hatta zaman zaman sanık erleri durdurduktan sonra bazı davranış ve sözleri ile teşvik etmiştir.

Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nın bu iddianame ile açtığı davaya 2 numaralı Askeri mahkeme'de devam edilmektedir.

Erdost'ların dövülmesi ve İlhan Erdost'un öldürülmesinden sonra ölüm nedeni için yapılan otopsi sonucunda bulgular şöyle saptanmış;

1. Cesedin arka tarafında saptanan darp izleri,

2. Baş arka kısmında deri altında saptanan darp izi.

3. Aynı bölgede beynin oksipital lobunu tutan darba bağlı araknoidal kanama,

4. Sol dört, beş, altı ve yedinci kaburgalarda kırıklar,

5. Sağ beş, altı ve yedinci kaburgalarda kırıklar.

Bu bulguları saptayan, Askeri Savcı Hakim Binbaşı Sezai AYDINALP, Bilirkişi Prof.Dr. Aydın Akkaya, Patoloji mütehasısı tabip binbaşı Yüksel Alvur ve Tabip binbaşı Naki S.Pakoğlu'na göre kati ölüm nedeni *"Kafaya isabet eden darba bağlı olarak suparaknoidal beyin kanaması"*-dır.

Cezaevi'nde meydana gelen dövülme ve ölüm olayından sonra Cezaevi Müdürü Albay Raci Tetik'de ifade verdi. Tetik ifadesinde *"Cezaevinin askeri bir cezaevi olduğunu dikkate alarak disiplinin sağlanması amacıyla gerek subaylara gerekse blok amirlerine müteaddit kereler verdiğim emirlerde sadece ve sadece ilk geldikleri iç nizamiyede, ilk işlemler yapıldıktan sonra, yaşlılar, kadınlar ve çocuk yaştakiler, sakatlar ve hastalar hariç olmak üzere belden aşağıya kaba yerlerine ve el avuçişlerine birer ikişer cop vurmalarını ve bir daha cezaevine gelmemelerini tembih ettirmelerini emretmiştim. Emrimi inkar edecek değilim. Amacım disiplini sağlamaktır."* demiştir. Erdost'ların dövülmesi konusunda herhangi bir emir vermediğini ve bu olayla *"daha önce verdiği genel mahiyetteki emrin sınırlarının aşıldığını"* söyleyen Alb.Tetik *"Şu anda bu olaydan sonra verdiğim emirlere göre kesinlikle herhangi bir disiplinsizliği olmayan tutuklu veya gözetim altındaki sanıklara hiç bir fiske vurulmayacaktır. Önce de iç nizamiyeden birkaç cop vurulmasıyla ilgili yukarıda belirttiğim emri kaldırmış vaziyetteyim"* dedi.

17.2.1981 günü başlayan davanın dokuzuncu duruşması 10 Kasım 1981 günü yapıldı ve duruşma ileri bir tarihe bırakıldı. •

"CANINA CAN OLAMAI

O KADAR birbirimizin yarısı olduk ki, son geceyi Emniyet'de, bir kanepede yan yana yatarak geçirdik. Son fotoğraflarımızı yan yana çektiler. Birlikte dövüldük. O kadar birlikte olduk ki, O'nu yanıbaşımda yitirdim. Ama benim için ne denli acı ki, ben kaldım O gitti. Canına can olamadım. O'nun canı benim canım oldu. Adı benim adım oldu."

Artık "Muzaffer İlhan Erdost'um" diyen ağabey Erdost, *"canına can olamadığı"* kardeşi İlhan ile birlikte dövüldüklerini, bu dövülme işleminin iki cop darbesiyle Mamak A Blok'ta, merdivenli oda tabir edilen iç nizamiyede başlatıldığını, C Bloka nakledilirken *"Reo"*da, F—C Blok önünde ve koğuşa giden yolda aralıksız sürdürüldüğünü söylüyor.

"Koğuşa girdik üzerimize kapı kapandı.. İlhan'la koğuşun ortasında göz göze geldik. Yüzü kanlıydı. Gözleri kan çanağıydı. Birbirimize şöyle

biran baktık. İlhan beni bir iki adım geçmişti ki, 'Midem bulanıyor, kusacağım' diye bağırdı ve yere yığıldı..

MÜDAHİLLERİN TALEBİ: "SUÇLULAR CEZALANDIRILSIN"

220 idam istemi, 587 sanık ve
0'ü aşkın cinayet iddiası ile devam
en MHP Davası müdahillerinin çok-
ğu ile de dikkati çekiyor. Dava baş-
lığında sanık avukatları müdahillerin
rumuna itiraz etmişlerdi. Duruşma
tanaklarına göre;

Avukat Müştak Karabağ —*"Suç-
nalar belli olmadan, iddianame o-
nmadan duruşmanın bu safhasında
celsede müdahale talebi müzakere
ilemez, bunun aleyhindeyiz"* demiş-

Bu ve benzeri iddialar üzerine
li müzakereye çekilen mahkeme he-
ti daha sonra kararını şöyle açıkladı:

*"Görülen davamızla, davanın açıl-
ısıyla birlikte duruşmanın her aşa-
ısında müdahale konusunda karar ve-
mesi açık bulunduğundan..."*

Karar uyarınca hemen uygulama-
geçildi ve müdahale isteminde bulu-
n Av.Halil Güllüoğlu'nun eşi Z.Gül-
en Güllüoğlu, öldürülen Hüseyin Ca-
Çevik'in annesi Şehri Çevik, Kemal
rkler'in eşi ve çocukları Sabahat
rkler, Nilgün Türkler, Yasemin Akpı-
r (Türkler), öldürülen Orhan Yeşil
rcan'ın anne, baba ve kardeşleri Ö-
er Bircan, Halime Bircan, H.Şevki
rcan, Kamuran Bircan, Cevat Yurda-
kul'un eşi Ülker Yurdakul ile İbrahim Kumru, Kıymet, Fadime Baştuğ ve Yeter Kocakaya'nın vekilleriyle birlikte müdahil olmaları kabul edildi.

Müdahiller feshedilen MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası'nda sanıkların cezalandırılmasını istediler.

Verilen kararı takiben davaya müdahil olarak katılmalarına karar verilmiş olan kişilerin yoklaması yapıldı. 70'i aşkın avukatın müdahil olarak kabul edildiği davada öldürülenlerin yakınları da müdahil olmuştu. Bunlar duruşma salonuna geldiklerinde *"huzura alınıp hüviyet tesbiti"* yapılıyordu.

Uygulamaya göre kimlik saptamasından sonra müdahillere hangi olaydan dolayı mağdur oldukları, iddialarının ve delillerinin ne olduğu sorulmaktadır. Bunlardan birkaçını tutanaklardan yayınlıyoruz:

Duruşma Hakimi— "Müdahil Ömer Bircan'a, iddiası ve delilleri soruldu. İddianız nedir efendim?"

Müdahil Ömer Bircan— "İddiam, sanıkların cezalandırılması efendim."

D. Hakimi— "Efendim olay ile ilgili iddianızı söyleyin."

Kamuran Bircan— "Ben bu davada halk düşmanı MHP'nin ve onun sanıklarının cezalandırılması isteğiyle..."

D. Hakimi— "Efendim, önce olayın ne olduğunu söyleyin, iddianızı bildirin."

Kamuran Bircan— "Ağabeyim öldürüldü. MHP'nin sanıkları tarafından. İddiam onların cezalandırılmasıdır ve hakettikleri cezalara çarptırılması. Ancak bu sayede kısmen de olsa rahatlayacağız. Kısmen diyorum, çünkü ölen ölmüştür. Bir daha geri getirilemez."

D.Hakimi— "Başka bir iddianız?"

Kamuran Bircan— "Tek isteğim onların cezalandırılması, hakettikleri şekilde cezalandırılması.

D.Hakimi— "Peki efendim, buyurun yerinize oturun."

(Sanık sıralarından gürültüler).

D.Hakimi—"Duruşma devam eder iken herhangi bir şekilde konuş-

→

...M"

Kardeşim ölmüştü."

Tam dört uzun gündüz ve dört uzun gece sonra kardeşinin ölüsüyle morg'da karşılaşan Erdost'a *"bu değil"* diyorlardı. *"Türküler'in, Alaz'ın babası bu değil"* İsyan ediyordu E dost; *"Ben kardeşimi bilmez miydim? Ben kardeşimi tanımaz mıydım? Binlerce insan içinde, ben kardeşimin bir yanını görsem, bu benim kardeşimdir demez miydim? Sonra yıkadılar sabun köpüklerini. Yüzü açıldı. Gözleri hafif aralık kalmıştı. Üst dudağı tüm bedeni acıyormuş gibi yukarı çekilmişti. Eğildim yüzüne, iki ellerimle tuttum yanaklarından, Yüzünü, gözlerini öptüm sordum, öptüm sordum; Hani yarım, hani yanım/Acı nerende kardeşim.."*

İlhan Erdost'un artık acısı yoktu. Davası vardı. •

mak mahkemenin vakarına ağırbaşlılığına uymaz. Bu konuyu hatırlatırım."

Duruşmalar devam ettikçe yeni yeni "müdahale taleplerinin" de olduğu MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası'nda, 25.8.1981 tarihli Halit Kılıç'ın dilekçesi de okundu: *"İskenderun üçüncü Demir Çelik Fabrikaları'nın koruma ünitesinde muhafız olarak çalışmakta iken, 30.8.1980 günü bu fabrikanın Adana İl Merkezinde bulunan Demir Tevzii ve satış depolarına gönderilen oğlum Kamil Kılıç, 31.8.1980 yani, bir gün sonra görev başında akşam saat 20.30 sıralarında vurularak öldürülmüştür. Ve bu husustaki tahkikatlar sanıklarıyla birlikte halen Komutanlığınıza bağlı 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde MHP Davası içinde bulunmaktadır.*

Bu nedenle, caniler hakkında açılmış bulunan amme davasına maktülün babası sıfatıyla iştirak etmem hususunda ilgililere emir ve müsaadelerinizi arz ederim." diye biten dilekçe konusunda görüşü sorulan askeri Savcı *"müdahillik talebini uygun gördüğünü"* bildirdi ve mahkeme kararını şöyle açıkladı.

"Gereği düşünüldü: Halit Kılıç'ın oğlu Kamil Kılıç'ın öldürüldüğü iddiasıyla suçtan zarar gören kişi olduğu... anlaşıldığından eylemle ve eylemin hukuki sanıklarıyla ilgili olmak üzere 353 sayılı kanunun 257'nci maddesi... varsa vekilleriyle birlikte davaya müdahil olarak katılmasına oy birliği ile karar verilmiştir."

Bir başka müdahale kararı ise tutanaklara şöyle geçti.

D.Hakimi— "Müdahale kararı verilen ve duruşmaya gelen Ülker Yurdakul huzura alındı. Adınız soyadınız?"

Ülker Yurdakul— "Ülker Yurdakul."

D.Hakimi— "Ne işle uğraşıyorsunuz?"

Ülker Yurdakul— "Emniyet'te görevliyim. Başkomserim."

D.Hakimi— "Dava ile ilgili iddianız, delilleriniz?"

Ülker Yurdakul— "İddianamede belirtildiği üzere, başta Genel Başkan olmak üzere, azmettiren, planlayan ve uygulayan tüm suçlu olarak görülen bu kişilerin adalet önünde layık oldukları şekilde cezalandırılmasını diliyorum, istiyorum.

MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davası devam ediyor...

TÜRKEŞ'İN SORGUSU YAPILDI

BİR ayı aşkın aradan sonra yeniden sürdürülen MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası'nda Türkeş'in sorgusu yapıldı.

Duruşma Hakimi Özenirler'in *"savunmada söyleyeceğiniz şeyleri sorguda söylemeyin. İddiaları cevaplandırın, belgelerinizi delillerinizi söyleyin, not alalım."* uyarıları ile devam eden sorgu 17 Kasım 1981 günü yoğun güvenlik önlemleri ile başladı. Nizamiyeden duruşma salonuna kadar hissedilen önlemler duruşma kapısı önünde de sürdürülüyordu.

"Giremezsiniz"

"Efendim"

"Giremezsiniz. Yüzbaşımın emri var"

"Ama ben gazeteciyim!"

"Olsun, emir var. Giren çıkamaz, çıkan giremez"

Gazeteci biraz önce salondan çıktığı için bu yeni değişikliğe pek akıl erdirememişti. Tam o sırada TRT'-nin kameramanı ve sescisi de geldiler. Bir dakikalık bekleyişten sonra içeri girildi. Giren çıkanın engellenmediğini gören biraz önceki basın mensubu kendisine söyleneni görevlilerin yanlış anlaması şeklinde yorumladı. Çünkü hemen arkasından tek bayan gazeteci durumunda olan muhabir arkadaşı geldi. Fransız avukatların ev sahibi durumundaki Akkan Suver ile selamlaştı ve sonra hep beraber Fransız iki avukatla birlikte salondan çıktılar. Daha sonra başta Akkan Suver olmak üzere isteyen herkes rahatça girip çıkıp duruşmayı izleyebildi. Bayan muhabir ise salona en geç dönenlerden biriydi. Herhalde gazetesi için yaptığı konuşmayı düzenliyordu.

Sorgulama sırasında sanıklar bir ara ceketlerini çıkararak sağa sola dönük oturmaya başladılar. Bunun üzerine Mahkeme Başkanlığı'na atanmış olan Tuğgeneral Yaşar Selamoğlu uyarıda bulundu ve şunları söyledi "Salon görevlileri. Ceketlerini çıkarttırmayın. Çıkaranları hemen giydirin. Hem daha güzel otursunlar"

MHP Davası diğer sanıkların sorgulamaları ile devam edecek.

"O ZAMAN PARTİ KURULMAMIŞTI"

"O yazı 1974 yılında yayınlanmış. Ben o tarihte Türkiye Birlik Partisi üyesiydim. Daha TİKP yoktu. Kurulmamıştı. Nasıl o belgeden sorumlu tutulabilirim?"

TİKP davası sanıklarından Ali Rıza Sarı böyle diyordu okunan belgeye karşı ve duruşma devam ediyordu.

Salona giren dinleyiciler *"damat elbiseli"* Rıza Böke'yi görmeye çalışıyorlardı. Böke, tutuklu bulunduğu Merkez Komutanlığı Askeri Dil ve İstihbarat Okulu'nda İlhami Soysal ve Yüzbaşı Yılmaz Ergenekon'un tanıklığı ile evlenmiş, yaşamını Kutlay Böke ile birleştirmişti. Dinleyicilerin merakından habersiz olan Böke sanık olarak bulunduğu TİKP Davası'nda dikkatle avukatların açıklamalarını dinliyordu.

Tercümanları yardımıyla duruşmayı izlemeye çalışan iki de gözlemci vardı. Kulağını tercümanına iyice yaklaştırmış 77 yaşındaki gözlemci Piet Vermeylen 30 yıl senatör olarak görev yapmış. Bu dönemin 15 yılını ise İçişleri, Adalet ve Milli Eğitim Bakanı olarak geçirmiş. Brüksel Üniversitesi profesörü olan Vermeylen, Belçika insan hakları ligası 2'nci Başkanı. Diğer gözlemci Prof. Monika Ganseforth ise Almanya Aşağı Saksonya Sosyal Demokrat Partisi Eyalet Örgütü İkinci Başkanı. →

GÖZLEMCİLER GÖRÜŞTÜ

Feshedilen Türkiye İşçi Köylü Partisi (TİKP) Davası'nı izlemek için Türkiye'ye gelen Belçikalı Senatör Piet Verveylen ile Alman Sosyal Demokrat Parti yöneticilerinden Prof. Monica Genseforth duruşmayı izledikten sonra Dışişleri Bakanlığı Protokol Müdürlüğü'nden alınan randevular sonucu Adalet Bakanı adına Müsteşar Sabahattin Okutan, Devlet Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili İlhan Öztrak MGK Genel Sekreterliği Koordinatörü Tümamiral Işık Biren ile görüştüler. •

Sanık avukatları yazılı belgelerin okunmasına geçilmeden bir dilekçe verecek *"TİKP'nin kuruluşundan önce yayınlanmış olan Aydınlık ve Halkın Sesi Dergileri ile TİİKP belgelerinin delil olarak kabul edilmemesini"* talep ettiler. Sanıklar ayrı ayrı söz alarak *"Bu belgelerden yargılanamayacaklarını, sorumlu tutulamayacaklarını"* söylediler. Avukat Çaylıgil ise *"Davanın konusu sanıkların T.C.K.'nın 141'nci maddesini ihlal eder bir cemiyet kurup kurmadıklarıdır. Yoksa partinin kurulmasından evvel çıkmış dergilerin dava ile herhangi bir ilgisi yoktur."* dedi.

İddia ve talepler üzerine ara kararı veren mahkeme heyeti, bu belgelerin dava, sanık ifadeleri ve partinin yasadışı örgüt ile ilişkileri konusunda önem taşıdığını açıklayarak talepleri reddetti.

Devam edilen duruşmada tahliye talebinde bulunuldu. Askeri Savcı *"TCK'nun komünizm düşüncesini değil, eylemini cezalandırdığı görüşüne katılıyoruz"* dedi ve tahliye taleplerinin reddini istedi. Kararını açıklayan mahkeme heyeti Kamil Saydam, Erdoğan Yemenici Ali Rıza Sarı, İsrafil Tekin ve Mustafa Ovacık'ı tahliye ederek duruşmayı 30 Kasım 1981 gününe erteledi.

"24 OCAK KARARLARI EKONOMİK SORUNLARI ÇÖZEMEZ"

ALTI gün süren 2. İktisat Kongresinde, 7 ayrı Komisyonda görüşülen tebliğleri incelemek uzmanların görevi elbet.

Devlet Başkanı Sayın Orgeneral Kenan Evren'in açılış konuşması ile başlayıp, Başbakan Sayın Bülend Ulusu'nun konuşmasıyla son bulan kongre hakkında gazeteler ve TRT günlük gelişmelere ilişkin haberlerle doluydu hemen hergün.

Ne var ki, 6 Kasım 1981 günü, 7 Komisyon Başkanına ayrı ayrı teslim edilen bir bildiriden hiç söz edilmedi basında, TRT'de ve Kongrede...

Tebliğ sunan konuşmacılar tebliğlerinin özetini sunmaya gayret sarfederlerken, eleştiri için zaman kısıtlı,, tartışma için zaman bulunamazken işçi kesimi delegeleri görüş ve temennilerini, düşünce ve istemlerini yazılı olarak iletmek durumunda kalıyorlardı.

"Bir yandan dünya ekonomik bunalımının oluşturduğu dış etkenler, bir yandan da düzensiz ve dengesiz bir gelişmenin ve hızlı nüfus artışının neden olduğu etkenler Türk ekonomisini ağır bir bunalıma sürüklemiştir." deniyordu bu bildirinin giriş kısmında ve bu bunalımdan kurtularak *"hızlı sağlıklı ve dengeli bir gelişme sürecine girebilmek için, Türk ekonomisinde bir yapı ve düzen değişikliği"*nin gerekli olduğu savunuluyordu.

10 daktilo sayfası tutan bildiri, Türkiye'nin sorunlarını ve çözüm önerilerini 9 başlık altında toplayarak, başlık alıntılarıyla ve özetle şöyle diyordu:

"EKONOMİ İLE SİYASAL VE SOSYAL SORUNLARIN BAĞLANTISI"

"Ekonomimizdeki yapı ve düzen değişikliği, sosyal adaletle ve özgürlükçü demokrasi ile bağdaşır nitelikte olmalıdır...

... Benimsenecek gelişme modelinin sosyal adalet boyutu eksik kalırsa, ülkemizde ağır toplumsal sorunlar ve patlama tehlikeleri doğar. Bu sorunlar ve patlama tehlikeleri de demokrasi yolunu tıkar, demokrasiden gitgide daha çok uzaklaşmamıza neden olur...

... Özgürlükçü demokrasiden uzaklaşmak, üstelik, Türkiye'yi üyesi bulunduğu ve organik ilişkiler içinde olduğu demokratik ülkeler topluluğundan koparır, ya da ancak dış politikada veya ekonomide ağır ödünler pahasına ve ancak onur kırıcı koşullarla o ülkeler topluluğunda bir sınır bekçisi durumuna sürükler...

Türkiye'nin bunalımdan kurtularak, hızlı, sağlıklı ve dengeli biçimde gelişebilmesi ekonomik politikalarla sosyal politikaların, rejim sorununun ve dış ilişkilerin uyumlu bir bütün oluşturmasına bağlıdır."

UYGULANMAKTA OLAN MODELİN DOĞURDUĞU SORUNLAR'

"Ülkemizde 1980 başlarından beri uygulanmasına çalışılan 'Monetarist' model ise tam tersine ekonomiyi sosyal sorunlardan, rejim sorunundan ve dış ilişkiler sorunundan soyutlamayı öngörün, fakat ister istemez bu alanların her birinde de çok olumsuz sonuçlar doğuran bir modeldir...

Bu model ekonominin sosyal ve siyasal bağlantılarıyla ilgilenmediği gibi, ekonomiyi bile yalnızca parasal boyutuyla ele almaktadır. Ekonominin üretim yatırım ve istihdam yönüyle bile ilgilenmemektedir. Ekonomik yapıyı da, çok sınırlı bazı büyük sermaye çevrelerinin kısa vadeli çıkarları doğrultusunda büsbütün çarpıtıp sakatlamaktadır...

...Demokrasinin kökleşmiş olduğu ileri sanayi ülkelerinde bile demokrasiyi bir ölçüde sarsan bu model, Türkiye gibi gelişme sürecindeki ülkelerde ise özgürlükçü demokrasi ile, hele demokratik işçi haklarıyla hiç bağdaşmamaktadır.

"HIZLI KALKINMAYI SOSYAL ADALETLE VE DEMOKRASİ İLE BAĞDAŞTIRMANIN YOLLARI"

Türkiye durumundaki bir ülkede hızlı ekonomik kalkınmayı sosyal adaletle ve özgürlükçü demokrasiyle bir arada sürdürmenin güçlülüğü, öteden beri bazı çevrelerce ileri sürüldü. Şimdi Dünya'daki ve ülkemizdeki ekonomik bunalımların bu güçlüğü olanaksızlığa dönüştürdüğü kanısında olanlar var.

Güçlük doğrudur...

Fakat Türkiye için hızlı ekonomik kalkınmayı sosyal adaletle ve özgürlükçü demokrasi ile bağdaştırmak kesinlikle olanaksız değildir. →

Geçmişte, kaynakları Türkiye'-ninkinden çok daha sınırlı bazı ülkelerin hem de ağır ekonomik bunalım koşulları altında hızlı ekonomik kalkınmayı sosyal adaletle ve özgürlükçü demokrasiyle birarada gerçekleştirebildikleri görülmüştür.

Ancak bunu başarabilmek için:

- *Üretken alanlara yatırım özendirilmelidir.*
- *Tüm sanayinin ve o arada bu tür halk işletmelerinin proje hazırlıklarına, pazarlama çalışmalarına yardımcı olacak kredi gereksinmelerini kontrollü biçimde karşılayacak ve denetimlerine katkıda bulunacak kurumlar kurulmalıdır.*
- *Esnaf ve zanaatkarların da ortak yatırımlarla ve girişimlerle daha büyük boyutlu işletmeciliğe ve ileri teknolojilere yönelmeleri kolaylaştırılıp, özendirilmelidir.*
- *Tarım kesiminde yönetimine devletin karışmayacağı fakat güven verici ve etkin biçimde denetleyeceği yaygın ve güçlü bir kooperatifçilik hareketi özendirilip, desteklenmelidir.*
- *Tarım kesiminde makina parklarının kooperatifçilik yoluyla ortaklaşa kullanımı sağlanarak ülkemizde çok ileri boyutlara varan makina ve yakıt savurganlığı önlenmelidir.*
- *Birbirine yakın köyler arasında ortak gelişme merkezleri oluşturulmalıdır.*
- *Halk girişimlerinin ve kooperatifçiliğin yaygınlaşması ile birlikte pazarlama alanındaki aracılık a ıaları azaltılmalı, böylelikle üretici.. daha çok gelir sağlaması, tüketicinin de gereksinmelerini daha ucuza karşılayabilmesi kolaylaştırılmalıdır.*
- *Gerek ekonomik gerek sosyal ve siyasal yaşamımızda büyük ağırlığı olan kamu iktisadi kuruluşlarında, hem demokrasiye daha çok gerçeklik kazandırıcı, hem de daha verimli işletmeciliği kolaylaştırıcı bir çalışma ve yönetim modeli oluşturarak bu kuruluşlarda çalışan işçilerle sendikalarının, teknik personelin ve başka görevlilerin yönetime, sorumluluğa ve kazanca etkin bir biçimde katılmaları sağlanmalıdır.*
- *Ziraat odalarında kooperatiflerin temsiline ağırlık verilerek, bu kuruluşların yönetiminde köylünün ve küçük ve orta tarım işletmecilerinin etkenliği arttırılmalı; öylelikle tarım politikalarının belirlenmesine ve denetimine köylünün gerçek katkıda bulunması sağlanmalıdır."*

İktisat Kongresine katılan işçi delegelerinin hazırlayıp, Komisyon başkanlarına sunduğu bildirinin Türk ekonomisinin düzenlenmesine ilişkin diledikleri önlem ve düzenleme işlemleri yanı sıra Türk ekonomisine dünya ve ülke koşullarının dikkate alınarak ekonomide yapılmasını istedikleri yapısal değişiklik istemleri ise şöyle:

"EKONOMİDE YAPISAL DEĞİŞİKLİK"

"... Bu yapısal değişikliği gerçekleştirirken Türkiye'nin dış ödemeler sorunu ile birlikte öteki sorunlarının da çözümünü kolaylaştıracak ve öz kaynaklarını en verimli bir biçimde değerlendirecek sosyal gelişmesine hız katacak sağlıklı bir sanayileşmeye önem vermek gerekir.

Ülke bugün, büyük boyutlara ulaşmış toplumsal, ekonomik ve siyasal sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Gitgide artan işsizlik, büyüyen dış ödeme açıkları ve dış kaynaklara bağımlılık, büsbütün bozulan gelir dağılımı, sağlıksız bir kentleşme, artan gereksinmeler karşısında yetersiz kalmış bir alt yapı, sağlıklı çözümler bekleyen başlıca sorunlardır.

Bu sorunlar ise, ancak sağlıklı bir sanayi toplumu yapısına geçişle çözülebilir.

Tarımda verimliliğin ve üretimin daha hızlı artması da ancak sağlıklı bir sanayileşme ile birlikte gerçekleşebilir."

Bildirinin SAĞLIKLI SANAYİLEŞME, ENERJİ VE TARIM POLİTİKALARI başlıklı bölümünde ise, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal sorunlarının çözümünün ve çağdaş bir sanayi toplumuna geçişini amaçlayan sanayileşme için şu çözüm önerilerine →

DÜŞÜNDÜRÜYOR..

İş adamları:

"Şirketler için bunalım had safhada" (Koç).

"Bu ekonomi politikasına bazı revizyonlar artık getirilmelidir. Külahı önümüze koyup düşünmenin zamanıdır. Burada Devletin de yapabilecekleri var.. " (İbrahim Bodur).

"Pahalı para kurumlaşmayı önlüyor... Yüksek faiz kredileriyle sanayi işletmelerinin ekonomik büyüklüklere ulaşması değil, mevcut kapasitelerini kullanmaları dahi çok güç, bazı hallerde imkansızdır..." (Sabancı), diyor.

Basındaki başlıklara bakıyorsunuz. Onlar da,

"Küçük firmalar yüksek faize dayanamıyor", *"İstanbul'da günde 14 işyeri kapanıyor"*, *"Şirketlerde el değiştirmeler sürüyor"*, *"Darboğazdaki dev şirketleri bankalar ayakta tutuyor"* türünden, iç açıcı olmayan haberler veriyorlar.

Bu işlerden sorumlu Başbakan Yardımcısı Özal ise *"bu politikaların alternatifi yoktur"* demeyi sürdürüyor.

Devlet Başkanının planlamanın zorunluluğunu vurguladığı bir sırada, başında *"Devlet"* sözcüğü bulunan bir kuruluşun, Devlet Planlama Teşkilatının Müsteşarı, çağdaş devlet kavramını görmezlikten, bilmezlikten gelerek 18. yüzyıldan kalma *"yalnız vergi toplayan ve jandarmalık yapan"* bir devlet anlayışının tutsağı olmuş Türkiye'nin deri ve konfeksiyonda uzmanlaşmasını öneriyor.

Suyun başında bulunan bankalarımıza gelince. Dergimizin baskıya girdiği günlerde, 16 Kasım 1981 günü faizleri görüşmek için kendi aralarında toplanmış olacaklar.

Toplantı öncesinde bankaların yetkililerinin verdiği demeçlerden ve sızan haberlerden, faiz yarışının daha da kızışacağı anlaşılıyor. Bankerlerin yüksek faizlerle büyük paralar topluyor olmasına kızmış gözüken bir banka yetkilisi, *"faiz liderliğini bankerlerden alacağız"* diyor.

Bazı bankaların centilmenlik anlaşmasına uymadığını ima eden ve faiz yarışının da bir sonu olduğunu düşünen bir başka bankacı da *"Bir büyük bankanın bir yıllık mevduata yüzde 65 faiz verdiği söyleniyor. Centilmenlik ortadan kalksa bile faiz oranının bir sınırı vardır ve bu sınırın ötesi ateştir"* diye bir tür uyarıda bulunuyor.

Aslında bunlar, kar güdüsünün, çıkar zıtlaşmalarının ülke ekonomisi ve toplum yaşamı üzerindeki olumsuz etkilerinin somut örneklerini oluşturuyor. Bu çıkarlar arasında ülke yararına, toplum yararına uygun bir uyum saglayacak *"gizli ellerin"*, öteden beri bilinen yokluğunu bir kez daha kanıtlıyor. Ve, iç ve dış güvenlik alanında olduğu gibi, ekonomik ve sosyal alanda da etkin ve işler bir devletin, bir kargaşa görüntüsü veren bu sağlıksız ortamı iyileştirebileceğini düşündürüyor. ●

yer verilmektedir:

● *Ülkenin, sınai üretim gücüyle birlikte dış satım gücünü arttıracak bir yapıda olmalıdır.*

● *Ulusal kaynakları kullanmaya ve halkın temel gereksinmelerini karşılamaya öncelik verilmelidir.*

● *Enerjinin, olabildiğince kendi doğal kaynaklarımızdan ve kamu kuruluşları eliyle üretilmesine önem verilmelidir.*

● *Yeraltı kaynaklarımız öncelikle kendi sanayimizde değerlendirilmeli ve bu alanda kamu işletmeleri kesin öncelik taşımalıdır."*

AÇIKLAMA

Arayış Dergisi
ANKARA

"Teknoloji Seçimi ve İstihdam" başlıklı tebliğimin giriş konuşmasında,

"İşçi temsilcilerinin bu kadar yoğun olduğu bir komisyonda görevlendirilmekle bir hata mı yapıldı acaba, şeklinde bir soru sormuştum, kendime. Çünkü ben bugün *'işsizliğin azaltılması'* konusunda değil, *'birim üretimde işçiliğin azaltılması'* konusunda konuşacağım. Ama benden önceki sayın konuşmacıları dinledikten sonra teknoloji seçiminin bu komisyonda ele alınmasında büyük yarar olduğu kanısına vardım" demiştim.

ARAYIŞ'ta değindiğiniz tartışma tek bir işçi temsilcisi tarafından (Sayın Emre Kocaoğlu) başlatılmış ve oturum başkanı Sayın Kaya Özdemir ve Türk-İş Genel Başkan vekili Sayın Şevket Yılmaz tarafından yanıtlanmıştı.

Tebliğ konusu teknoloji seçimi, rekabetçi-çağdaş teknolojiye ağırlık verilmesi, istihdam sorununa tarım, ormancılık ve bayındırlık sektörlerinde çözüm aranması konularında ise önemli ve kapsamlı tartışmalar yapılmıştı. Bu gerçek, konuşmaların kaydedildiği banttan tahkik edilebilir.

Gastecilik mesleğinin birinci şartı olan "olayların gerçekçi biçimde aktarılması"nın yanısıra teknoloji seçimi konusunda da ARAYIŞ'la farklı görüşte olmadığımız inancındayım. 16/11/81

Saygılarımla,
Mehmet Arif Demirer

Dünyadaki yeni teknolojik gelişmeler ve uluslararası ekonomide yeni işbölümü eğilim ve olanaklarına değinilerek sürdürülen bildirinin bu bölümünde, iç ve dış pazarlama, yerleşim ve tarımsal toprak kullanımına ilişkin görüşlere de yer verilmekte.

GENİŞ KAPSAMLI PLANLAMA başlıklı bölümde ise özetle şöyle denilmekte:

"Bu amaçların gerçekleştirilmesi ve bu ilkelerin yerine getirilebilmesi geniş kapsamlı ve hazırlama yöntemlerinden uygulama kurallarına kadar yeni yaklaşımlar içeren demokratik bir planlama anlayışını gerektirir.

Böyle bir yeni planlama anlayışıyla birlikte ekonomik ve sosyal verilerin daha güvenilir ve gerçekleri yansıtır duruma getirilmesi de ivedilik kazanmaktadır. Bunu güvence altına alabilmenin kesin koşulu ise özlü araştırma ve tartışma ortamıdır.

Aynı zamanda ulusal tasarrufları harekete geçirecek böyle bir planlama anlayışı içinde, hala vergi yükünü ücretliler üzerinde yoğunlaştırmış bulunan vergi sistemi gelir ve dağılımı açısından da yeniden gözden geçirilmelidir...

BANKACILIK VE KREDİ DÜZENİ

... Banka kaynaklarının da, halkın küçük tasarruflarının da verimli alanlara, üretken alanlara, plan önceliklerine göre yöneltilmesi gerekir. Oysa bugünkü bankacılık ve kredi düzeni üretken alanlarda yatırım yapmayı ve kaynakları ekonomik ve toplumsal yönde, hızlandırıcı yönde kullanmayı güçleştirmektedir...

... Sağlıklı bir ekonomik ve toplumsal gelişmeyi gerçekleştirmede, sermaye ve doğal kaynaklar yanında insan ve emeğinin yaratıcılığı ve üreticiliğin kaynağı olarak üstün bir değer taşıdığı unutulmamalıdır. Bu nedenle emek, niteliğine göre, maddi ve manevi karşılığını görmelidir. Bu da, özgürlükçü demokrasi içinde işçilerin özgürce örgütlenmesiyle ve çalışanların belirli haklara sahip olmasıyla olanaklıdır.

Toplumsal bütünlük ve ulusal birlik işçilerin sendika özgürlüğüyle sözleşme ve grev hakları kısılarak değil, bunların daha da yaygınlaştırılmasıyla ve emeğiyle yaşamını sürdüren tüm kamu görevlilerine de belli ölçüler içinde sendikal haklar sağlanarak gerçekleştirilebilir. Bu, yıllardır toplumda süren işçi-kamu görevlisi ayrımını giderme yanında, özgürlükçü demokrasinin de bir gereğidir.

Bu yola gidilmezse, kamu kesiminin yetenekli eleman, özellikle tek-

→

DÜZELTME

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık AŞ.
Yazı İşleri Müdürlüğü
G.Osmanpaşa/Ankara

Sayın Derginizin 14.11.1981 gün ve 39 nolu sayısında "İktisat Kongresi" Neler Oldu Kim Ne Dedi? başlığını taşıyan yazınızın 22. sayfasında, Kalkınma Politikası Komisyonu'nda yaptığım konuşma bütünüyle değişik biçimde yer almış bulunmaktadır.

Yanlış anlamalara neden olmamak ve benim değerlendirmem ile ilgisiz olan haberinizin, aşağıda sunduğum doğru biçimiyle düzeltilmesine ve açıklamama yer verilmesine emir ve izinlerinizi rica ederim. Derin saygılarımla.

Doç.Dr. Mustafa ALTINTAŞ

Anılan yazınızda Kalkınma Politikası Komisyonu'nda yaptığım konuşma, "Tebliğ veren öğretim üyeleri, çoğunlukla özel sektör görüşlerini dile getiriyorlar. Öğretim üyeleri özel sektörün malı haline gelmiştir. Bunların geçmişlerini teker teker incelemek gerekmektedir" biçiminde yer almıştır. Böyle bir konuşma ve değerlendirme yapmadım. Yaptığım değerlendirme ve konuşma, Komisyon tutanaklarından da denetlenebileceği gibi, aşağıdaki biçimde olmuştur:

"(...)

Buraya çıkıp görüş bildiren, bildiri sunan konuşmacıların, özellikle Kamu Girişimciliğine cihad açmış kimselerin daha önce ve halen Kamu İşletmelerinde ve Devlet Kesiminde çalıştıklarını öğrenince, Kamu işletmelerinin nasıl ayakta kaldıklarına şaşmaktayım. Bu denli saldırılara, içten yıkma çabalarına karşın, halen ayakta kalmaları ve varlıklarını korumaları, kamu girişimlerinin gücünü kanıtlamaktadır. Kamu girişimciliği ulusal bağımsızlığımızın güvencesidir. Osmanlı Devleti gibi bir sonla karşılaşmamış isek ve iflasla Türkiye Cumhuriyeti sona ermemiş ise, bunun nedeni, Türkiye ekonomisinde önemli görevleri bulunan, ağırlıkları olan KİT'lerdir...

(...)"

Bu doğrultuda ve ekonomide kamunun görev alması gerektiğini savunur iken, Komisyon Başkanı Sayın Prof. Memduh Yaşa, bir-iki kez müdahale etmiş ve konuşmamı sürdürmeme izin vermeyince, teşekkür ederek kürsüyü ve mikrofonu terkettim.

nik personel ve uzman çalıştırabilmesi giderek olanaksız duruma gelecektir.

TÜRKİYE'NİN OLANAKLARI VE BUNALIMDAN ÇIKIŞIN YOLU

Türkiye, bugün iç ve dış olumsuz koşulların etkisiyle güç bir dönemden geçmektedir. 24 Ocak 1980'den bu yana uygulanmakta olan model, büyük boyutlara ulaşmış bulunan ekonomik ve toplumsal sorunlara çözüm getirmekten uzaktır. Ekonomik ve toplumsal sorunlar ağırlaşarak devam etmektedir. Ancak, bizlerde karamsarlık yaratmamalıdır. Çünkü potansiyelimiz, olanaklarımız ve halkımızın özlemi Türkiye'yi özgürlükçü demokrasi içinde daha ileri refaha ve gerçek bir sanayi toplumuna ulaştırabilecek düzeydedir. Bunun için 1930'lardaki dünya ekonomik bunalımı ve içeride karşılaşılan güçlükler, o yıllarda Türkiye'de nasıl bir tutum ve politika değişikliğini gerektirdi ise, bugün de daha önce ilkelerini belirlediğimiz biçimde ve 1930'lardaki gibi Türkiye'nin koşullarına uygun bir politika ve tutum değişikliğine gerek olduğu inancındayız.

Bunalımdan çıkışta en büyük güç kaynağı halkımızdır. Halkın gücünü en ileri ölçüde harekete geçirebilmenin de başta gelen gereği, halkın her alanda yönetime ve sorumluluğa katılma olanağını arttıracak gerçek bir demokrasidir." ●

TARTIŞMALI TOPLANTI

DANIŞMA Meclisi'nde içtüzük komisyonu tarafından hazırlanmış olan *"Tüzük taslağı"* görüşülürken, düşüncelerini açıklayan üyeler taslağı eleştirdiler.

Görüşmelerde ilk sözü Milli Güvenlik Konseyi'nce doğrudan seçilen Ertuğrul Zekai Ökte aldı. Ökte. *"İçtüzükler, meclislerin hukuk düzenini ortaya koyar. Anayasa kadar önemlidir. Bu tüzük ise Danışma Meclisi'nin niteliklerine uygun değildir."* dedi ve ilk gün içtüzüğün tamamının komisyona iadesini istedikten sonra görüşlerini açıklamaya devam etti. *"Anayasayı takvime bağlamalıyız. Tüm yapacaklarımızı takvime bağlamalıyız. Bunu yaparsak demokrasi aşığı olduğumuzu isbatlarız.*

Çünkü Danışma Meclisi bir onay meclisi değildir. Temennilerde bulunan bir meclistir." dedi. İçtüzüğün dayandığı kaynağın hatalı olduğunu söyleyen E.Zekai Ökte *"Olağanüstü dönemlerin meclisi olarak, Danışma Meclisi bir kaynağa müracaat edecekse kendisine en yakın olana gitmesi gerekirdi".*

Ökte, 1961 Temsilciler Meclisi ve tüzüğünün örnek alınması gerekirdi dedikten sonra Danışma Meclisi'ne soru sorma yetkisinin verilmesini de önererek şunları söyledi. *"Soru sormayan bir meclis olamaz. Soru sormayan Danışma Meclisi'nin üyesi olmak istemem. Böyle Meclis de istemem"* Ertuğrul Zekai Ökte'nin konuşmasından sonra konuşmalar 10 dakika ile sınırlandırıldı.

Tunceli üyesi Kamer Genç'de meclislerin soru sorma yetkisine değinerek *"Danışma Meclisi yasama görevini yerine getirirken bilgi sahibi olması için araştırma, soru sorma, soruşturma yetkisine sahip olmalıdır ve bunu tüzüğüne koymalıdır"* dedi. Adana Temsilcisi Kemal Dal'da *"Eğer demokratik bir anayasa yapmak istiyorsak, anayasanın halkoyuna sunulduğu zaman aşamada yüzde 1'de olsa reddedilmesi halinde ne olacağının içtüzükte belirlenmesi gerekir"* diye görüşlerini açıkladı.

Üyelerden Halil İbrahim Karal ise *"Bu içtüzüğü kabul ederken yarın karşımıza yumuşak başkanlık öneren bir anayasa geldiğinde ne yapacağız"* diye sordu.

Üyeler görüşlerini açıklarken Feridun Güney İbrahim Göktepe ve Abdullah Pulat Gözübüyük yeterlilik önergesi verdiler. Danışma Meclisi üyelerinden Recai Dincer, önerge aleyhinde konuştu:

"Toplantı kapanmasın , üyeler görüşlerini açıklasın. Komisyon bu düşüncelerden mahrum kalmasın"

Başkan Sadi Irmak yeterlilik önergesini oya sundu. Konuşmalar ilk gün yeterli bulundu. Eleştirilere yanıt vermek üzere İçtüzük hazırlama komisyonu üyesi İsmail Arar söz aldı. Arar, kaynak hatalıdır eleştirisine *"Biz bir kaynak üzerinde durmadık"* dedi.

İsmail Arar, Anayasanın ne kadar süre içinde yapılacağının içtüzükte belirtilmemesinin eleştirilmesi üzerine de *"Bu tarih, MGK tarafından açıklanacak bir tarihte yapılacak. Seçimden sonra TBMM faaliyete geçince Danışma Meclisi görevini bitirecektir. Bunlar içtüzükte anlatılacak şeyler değildir. Süre tahdidi koymadık"* dedi. Anayasanın reddedilmesi konusunda ise Arar:

"Böyle bir lüzuma inanmıyoruz. Reddedilirse, Anayasa ne olur, Danışma Meclisi ne olur, bunu düşünecek heyetin, bu heyet olacağı inancında değiliz" diye görüşlerini açıkladı.

MGK'nın denetim görevini yaptığını bu nedenle Danışma Meclisi denetim görevi yapamıyor diye yakınmaya gerek olmadığını söyleyen İsmail Arar'ın konuşmasından sonra içtüzüğün görüşülmesine maddelerinin tek tek oylanması ile devam edildi. ●

Başbakan Ulusu 5'nci Basın toplantısında

YANITLANMA YAN SORULAR

BAŞBAKAN Bülend Ulusu'nun basın toplantısından çıkanlar umduklarını bulamamışlardı. Alınan önlemlere bakarak *"herhalde önemli açıklamalar yapılacak"* diyen gazeteciler, basın toplantısı sona erdiğinde *"yeni ve geleceğe yönelik hiçbir şey söylenmedi. Bazı soruları da Başbakan geçiştirdi"* diye ayrıldılar salondan.

30 sayfalık basın toplantısı metnini 1 saat 5 dakikada okuyan Başbakan Ulusu sözlerine 12 Eylül sonrası *"Yurtta huzur ve güvenin sağlanması"* ile başladı. Yasal düzenlemelere değinerek görüşlerini sürdüren Ulusu, Hükümetin faaliyetleri, ekonomik durum ve ekonomik politika, enerji sorunu ve tabii kaynakların değerlendirilmesi politikası çalışma hayatı ve sosyal güvenlik, konut sorunları politikası, köy sorunları ve tarım politikası ile devam etti. Dış politika konusundaki görüşleri ile basın toplantısını tamamlayan Ulusu, sorulara geçildiğinde foto muhabirlerine *"yeter çektiniz, artık çekilin de soruları rahatça alayım"* diye uyarıda bulundu.

Sorularla birlikte hareketsizlikten kurtulan yalnızca basın mensupları değildi. Salonda bulunan görevliler dahil, büyük bürokratlar da hareketlenmişlerdi. Sorulan soruları sınıflandırıp, herkes kendi alanına gireni yanıtlıyor ve Başbakan Ulusu'nun önüne koyuyordu. Başbakan ise *"sorularınızı zamanın izin verdiği ölçüde cevaplandıracağım. Burada cevap vermediğim sorularınıza ikili görüşmelerle cevap verebilirim. Ofisim gazeteci arkadaşlara her zaman açıktır'* **diye soruları yanıtlamaya başlıyordu.**

Soru: İşçi ve memur ücretlerinde artış olacak mı? Ne zaman olabilir?

Yanıt: İşçilerin ücret seviyelerinin belirlenmesi toplu sözleşmelerle, bunların yenilenmesi ile belirleniyor. Memur maaşları ise mali yıl itibariyle düzenleniyor. 1982 yılında da 1981 yılında uygulanan ücret politikası takip edilecek, çalışanların hem enflasyonun hem de olumsuz etkilerine karşı korunması, hem de artan refahtan bir nisbette olsun yararlanmaları sözkonusudur.

Soru: TRT'deki atamaların amacı nedir? Bu uygulamadan ne gibi yararlar bekliyorsunuz?

Yanıt: TRT bir kitle iletişim aracıdır. Tarafsız bir kamu kuruluşu olmak zorundadır. Bugün ve yarın için önlemler alınmaktadır. Bu gibi görev değişiklikleri her kurumda, müessesede yapılmaktadır.

Soru: Eski Başbakanlardan ve eski CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in yargılanması konusunda Batı ülkelerinde yapılan eleştirileri değerlendirir misiniz?

Yanıt: Eski Başbakanlardan Sayın Ecevit'in yargılanması yargı erkine ait bir durumdur. Türkiye'de mahkemeler bildiğiniz gibi tamamen bağımsızdır. Yönetim tabii hakim ve bağımsız mahkeme kuralına sadık kalmıştır. Bu konuda yönetim olarak yapacağımız herhangi bir şey alacağımız herhangi bir önlem yoktur. Konu tamamen yargı organlarını ilgilendirmektedir.

Federal Almanya Dışişleri Bakanı Genscher'in parlamentoda yaptığı konuşmaya ilişkin sorulan bir soruya ise Başbakan Ulusu şöyle yanıt verdi:

"Genscher'in parlamentoda yaptığı konuşmalar hakkında yorum yapmak bana düşmez. Ancak sayın Genscher'in Türkiye'ye yapılacak yardımın önemini müdrik olduğunu ikili görüşmelerimin neticesi olarak biliyorum.

Salonda alamadığı bilgiyi basın toplantısından sonra çay içerken almaya çalışan basın mensupları Maliye Bakanı Kaya Erdem'in durgun ve düşünceli halinin nedenini bulmaya çalışıyor ve *"düşünmekte halkı, düşünmeyip de ne yapsın?"* diye sorularını kendileri cevaplamış oluyorlardı. Salonun bir başka köşesinde gazetecilere yanıt yetiştirmeye çalışan TRT Genel Müdürü ise kendisinden randevu talep eden MAK Ajans muhabirine *"sizde Nursal var değil mi?"* diyor ve randevu vermiyordu.

Sağ yanına Zeyyat Baykara, sol yanına ise Turgut Özal'ı alarak Basın toplantısına başlayan Başbakan, yazılı metni okurken Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcıları Baykara ile Özal, ilk kez görüyorlarmış gibi dikkatle basın toplantısı metnini inceliyor, bazı yerlerin altını çiziyorlardı. Zeyyat Baykara'nın yanında oturan Devlet Bakanı Prof. İlhan Öztrak ise zaman zaman metni izlese bile çoğunlukla gözlüklerinin üzerinden salonu tarıyor veya elini yüzüne dayayarak açıklananları dinliyordu. Turgut Özal'ın yanında oturan Maliye Bakanı Kaya Erdem diğerlerinden tamamen farklıydı. Özellikle ilk başlarda sıkıntılı ve düşünceli haliyle dikkati çekmişti. Basın toplantısıyla ilgisi yokmuş gibiydi. Ta ki, söz ekonomik sorunlara gelinceye kadar. İşte o zaman Maliye Bakanı gözlüklerini taktı ve metni izleyerek geçen her rakamın altını çizmeye başladı.

Basın toplantısında *"İfadelerim açıktır, anlayana açıktır"* diyen Başbakan Ulusu'nun sorulara verdiği yanıtlar hem açık değildi hem de basının diliyle *"geçiştirmeydi".* ●

"ÖCÜ"LERİN İZLENİMLERİ

"**İNANIRMISINIZ bizi 'öcü' zannediyorlar. Kafalarındaki öcü ne ise öyle bir şey. Her halde garip bir yaratık. Eğri, büğrü, konuşmak yerine böğüren, gülmek yerine haykıran, tırmalayan veya beş kollu sekiz bacaklı gibi. Ben hayret, ilgi ve şaşkınlıkla karşılandım.**"

10 Kasım 1981 gününün bize ilk ulaşan izlenimiydi bu. O gün Ankara'da çeşitli devlet daireleri alışık olmadıkları bir günü yaşıyorlardı. Yerine oturmuş, günlük işlerle ilgilenmeye hazırlanmış olan Genel Müdür, Daire Başkanı veya Müdürün kapısı çalınıyor, içeriye biri giriyor ve "**Ben TRT'den geldim**" diyordu.

Başka zaman olsa kapısı çalınan ilgili geleni ayakta karşılar, "**ne içersiniz**" der ve güler yüzle, "**size nasıl yardımcı olabilirim**" diye sorardı. Çünkü TRT'den gelenler düne kadar mikrofon, kamera taşıyan, ses alan, film çeken ve bunları televizyondan, radyodan yayınlayanlar veya sesleriyle duyuranlardı. Bugün ise "**Buraya atandım. Görevime başlamak için geldim**" diyen eski TRT çalışanına yarım ağızla "**buyurun**" diyen yöneticiler, sözü fazla uzatmadan zile basıyor ve gelen görevliye yeni memurunu teslim ediyorlardı.

İşte ilk günden izlenimler; "**Görmem gereken Genel Müdür'ün odasını buluncaya kadar tam on dakika geçti. İçeri girdiğimde hiç de iç açıcı karşılanmadım. 'Kardeşim sizin için imza dosyasını tam on dakikadır bekletiyorum' diye azarlandım. Durumu anlattım, fakat sayın yetkilinin anlamaya niyeti yoktu. Dosyayı benim için beklettiğini üçüncü kez söyleyince artık teşekkür ettim ve beyefendi bir daha benim için bu zahmetlere katlanmayın diyerek odasından çıktım.**

Bir süre şaşkın şaşkın dolaştıktan sonra yetkili olduğunu sandığım bir başka müdüre gittim. Benden biyografimi yazmamı istedi. Yazıp verdim. Dikkatle okudu. Sonra yeniden okudu ve 'çok güzel ama kardeşim sizin gibi değerli elemana bizim bu serviste iş de yok, kadro da' dedi. Başka bir serviste görevlendirileceğimi söyledi. Akşama kadar bekledim ve çıktım"

Bir başka eski TRT'li ise hayretler içinde konuşuyordu. "**Vallahi ne biçim iştir anlamadım. Biz TRT'de masanın başına oturunca ilk iş olarak gazeteleri okurduk. Yılların verdiği alışkanlıkla olacak, burada da bana gösterilen yere oturur oturmaz gazeteleri sordum. Şaşkınlıkla bana ve biribirlerine bakmaya başladı odada çalışanlar. Biri burada gazete okunmaz, yasaktır dedi, ve şöyle sürdürdü açıklamasını. 'Biz politikaya karışmayız'**

TRT'den uzaklaştırılanlardan biri de uzmanı olmadığı bir kuruluşa müdür olarak gönderilmiş. Bu yeni müdür masasına oturduktan sonra yaklaşık bir, birbuçuk saat geçmiş ve odasına bir hanım memur gelmiş. "**Yün örebilir miyiz?**" diyen hanım memureye yeni müdürün verdiği yanıt izlenimleri dinleyen herkesi güldürdü. "**Aman kızım, başıma çorap örmeyin de ne yaparsanız yapın. Çünkü TRT'ye girdiğimden beri örülen çoraplardan bıktım**"

Onlarca insanın bir anda kapı dışına bırakıldığı gün izlenimlerden bir başkası; "**Bana deli demedilerse, başka bir şey dememişlerdir. Çünkü çok hareketli bir işim vardı TRT'de. Oradan masa başına gönderildim. Akşama kadar çivilenmiş gibi oturdum. Ama her yerim uyuştu. Alışık değildim. Mesai bitinci ilk işim jimnastik yapmak oldu. Kollarımı, bacaklarımı açıp, zıplayıp durdum.**"

"**Sana deli demişlerdir belki ama bana deseler de, demeseler de ben deli olacağım**" dedi bir başkası. "**Neredeyse bütün kurum personeli nasıl bir yaratık diye kapımın önünden en az bir kere geçti. Çoğu da kafasını uzattı uzattı ve çekti. Kendimi kafese kapatılmış yaratıklara benzettim. Seyrettiler, seyrettiler ve gittiler.**"

Gider gitmez iş verilenlerde olmuş. "**Siz hukukçusunuz, şu yazıya cevap yazmanızı istiyoruz**" demişler. "**Benim hukukçuluğum 15 yıl ötede kaldı**" diyen yeni sürgüne şaşkınlıkla bakmışlar. Ancak arkadaşının yapmadığını, hukukçu olmayan bir başka sürgün yapmış. Kendisine verilen Danıştay ile ilgili bir yazıyı inceleyip rapor yazması istenince hemen kolları sıvamış ve çalışmaya başlamış. "**Ben not alır, harıl harıl çalışırken etrafımdakiler hayretle bakıyorlardı**" diye anlatımını sürdüren bu "**gayretli ve sonradan olma hukukçu**"ya dayanamamış ve sormuşlar. "**Siz hukukçu musunuz?**" Yanıt da soru kadar kısa. "**Hayır değilim, ama Danıştay'a gide gele bu işleri iyice öğrendim**"

Bir başka hukukçu ise zor bela bulduğu işyerinde içeri alınmak istenmemiş. TRT, ellerinden ilk günden kimliklerini çekip aldığı için zorlukla durumunu anlatabilmiş müracaat memuruna ve yukarı çıkmış. Yıllarca önce Hukuk Fakültesi'nden mezun olan TRT'de zaman zaman yöneticiliğe aday gösterilen bu çalışana ise "**merak etmemesi, işin kendisine öğretileceği**" söylenmiş. "**Akşama kadar 4 kez imza attım. Şimdi ise oda oda çaya davet ediyor, tepeden tırnağa bir güzel süzüyorlar beni, gerçekten garipsenecek bir durumdayız.**" diyen arkadaşlarını "**sen şanslısın çaya davet etmişler, bizimle hiç ilgilenen olmadı**" diyenlerin izlenimleri sürdü gitti. Hepsi birbirinden renkli, hepsi birbirinden ilginç. Ortak yanı şu; "**Bu kuruluşlara gönderiliş biçimimiz çok tuhaf olduğu için bizler birer 'öcü' gibiyiz orada çalışanların gözünde.**"

GÖRÜLMEMİŞ UYGULAMA

TRT bugüne değin çok sayıda kıyım, sürgün, toplu atama gördü ama böylesini görmedi. Gerekçesi ne olursa olsun, TRT'de *"hizmete özel"* görevler için yetiştirilmiş olan personeli alıp, en ilgisiz işlerde görevlendirmenin —eğer varsa— mantığını anlamak çok güç. Yetkililer de bu güçlüğün farkında olacaklar ki haklı gerekçelerle kamuoyunun karşısına çıkıp açıklama yapamıyorlar.

Başbakan Bülend Ulusu'nun basın toplantısından sonra gazetecilerin sorularına *"namusum üzerine yemin ederim, yeni toplu tayinler olmayacak"* diye yanıt veren Genel Müdür Ertuğrul Macit Akman bunları söylerken, başka bir gazeteci uzaktan eliyle Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan konuya ilişkin haberi işaret ediyordu. Haberde Akman'ın *"Yeni tayin tekliflerini Başbakanlığa gönderdiği"* yer alıyordu.

Biri gazetede yer almış, diğeri ise yer alacak olan bu iki haber de Genel Müdür Akman kaynaklıydı. Genel Müdür'ün *"namus sözünü"* bir gün sonra yazan Günaydın gazetesine ve bu haberi bültenine koyan MAK Ajans'a açıklama gönderip göndermeyeceği öğrenilemedi.

Yazılanlar, söylenenler, yapılan açıklamalar işi iyice karıştırıyor ve herkes birbirine *"ne olacak"* diye soruyor TRT'de.

"Ne olacak" sorusuna yanıt bulan az ama, ne olduğunu yazan oldukça çok. Gazeteler hem haber, hem de yorumlarında, köşe yazılarında TRT'deki son uygulamaya ayrıntılı olarak yer verdiler. Konuya ilişkin bir açıklama yapan Çağdaş Gazeteciler Derneği ise *"Kamu yararı gözetilmeden yapıldığına inandığımız bu atamaların zaten uzun bir süreden beri kamuoyunda yakınmalara yol açan TRT yayınlarını daha da olumsuz biçimde etkileyeceği açıktır. Bu atamaları ulusal yayıncılık tarihimizin en ağır uygulaması olarak nitelendiriyoruz"* dedi.

"KANLI GÖMLEKLER"

Fikret OTYAM

"Kültür Bakanlığı Kitaplıklar" Genel Müdürlüğü yetkililerine

ŞİMDİLERİ iki oğlan anası olan kızım Elvan **"Baba, bir gidişinde doğuya beni de götür"** *demiş ve sözümü tutmuştum, düşmüştük birlikte yollara.*

Mardin Valisi ile buluşmaya giderken önümüzden bir otomobil siren çalarak hışımla geçti, içinde bir köylü kadın, birkaç da erkek vardı ve iki jandarma. Arabayı izledik, Hastanede durdu, ana ağıtlar içindeydi kucağındaki üç dört yaşlarındaki çocuğa sarılmış. Zorla aldılar kucağından, kadın, yürek dayanmaz ağıdıyla dağı taşı inletiyordu. İçeri girdim, ne ki o bebecik aldığı beş kurşunla sanırım kurşunları yediği yerde can vermişti. Sıcacıktı bedeni.

Bu kadar ufak bebeciğe beş kurşun sıkan da onüç yaşlarında bir köylüydü, ellerine kelepçe vurulmuştu biz Hükümet binasındaki Emniyet Müdürlüğüne girdiğimizde, tir tir titriyordu, korku içindeydi.

Bebeciği kan davası nedeniyle öldürdüğünü anlattı, zorlamış anası, **"onların kökünü kurut, neslini tüket"** *diye, babasının kanlı gömleğini çıkarırmış yıllar yılı ve zorlarmış, onlardan da bir erkek sen öldür diye, o da* **"nihayet öldürmüş"** *bir erkeğini karşı tarafın!*

Yıllar yılı gezerim yurdumu, kan davalarına ilişkin yazdığım yazıların sayısı mı? Ben unutmuşum nereden bileyim, ama sanırım yirmibeş yıl yazdım kan davası denilen illetin yaptıklarını, zararlarını, yersizliğini, vahşetini...

O, üç dört yaşlarındaki körpe bebeciğin, sıcacık bedenindeki beş kurşun deliği günlerce, aylarca, yıllarca gitmedi gözümün önünden.

İstanbul'da büyük bir yayınevinin isteği üzerine yazdığım "Can Arkadaş" *adlı çocuk romanının tutması, ardı ardına yeni basımlar yapması üzerine* "Köyün Çocuğu Yayınları' *da benden bir çocuk romanı istemişti ve sevinerek yazdım, onbin adet basılmıştı, kısa sürede tükendi, ikinci basımı yapıldı, köy çocuklarına ulaştırıldı. Birinci basım için, bu seriye yeni başladığından arkadaşımdan sadece 1000 lira telif hakkı almıştım, ikinci basımdan da 5.000 lira. Yani diyelim hakkımı çoktan alıp yedim, bu, işin parasal ve sayısal yönü.*

Kanlı Gömlekler, o bebeciğin öldürülmesiyle başlar ve öldüren bu işi neden yaptığını anlatır. Öldürülen bebeciğin köyüne giderim, evde bir delikanlı vardır o da muhakkak öldüren taraftan birisini öldürecektir kan davası töresi! Oturup konuşuruz, bunun sonunun gelmeyeceğini anlatırım sabahlara dek. Ama aile, illa kana kan istemektedir. Köy halkı da ikiye ayrılmıştır, kimileri benden yanadır kan davasının kökünün artık kazınmasını, bundan vazgeçilmesinin zorunlu olduğunu savunurlar, kimileri kana kan der, ne ki sonunda kan davasının yersizliği bunu sürdürmenin insanlara zulumdan, ocak söndürmekten başka bir işe yaramadığı kabullenilir. Ama bunlara karşın ana hala kana kan diyor, öteki ölülerinin kanlı gömleklerini ağıtlarla seriyordu oğlu İlyas'ın önüne.

Aradan yıllar geçti. Kitaplığım doldu kitaplarla, yeni bir kitaplık yaptırmak için marangozlar sitesine gittim, Ankara'da, onbeşgün sonra siparişimi aldım, arabaya yüklenirken, usta **"güle güle kullan ağabey"** *demişti bir sevecenlikle,* **"sağol usta"** *dedim,* **"ellerine sağlık, istediğimden de iyi olmuş"** *elimi uzattım, teşekkür ettim yeniden.* **"Asıl ben size teşekkür ederim"** *demişti usta,* **'asıl ben size teşekkür ederim ağabey"** *ve ellerime sarıldı, şaşırmıştım, sonra anlattı:*

"Beni tanımadın ağabey, beni tanımadın, ama ben seni ilk görende bildim, tanıdım, ben İlyas, İlyas... Çınarlıhöyük köyünden İlyas, öldürülen Yusuf'un ağabeyi, hani vurmuşlardı kardeşimi ve sen köyümüze gelmiştin..."

Sarılmıştık birbirimize

İlyas, anasının kanlı gömleklerine dayanamamış, kaçmış köyden kan davasını sürdürmemek için, çeşitli işlerde çalışmış, sonra buraya girmiş çırak olarak, zamanla iyi bir marangoz olmuş, ustasının kızıyla evlenmiş, iki çocukları olmuş, sonunda anasıyla da barışmış, aldırmış yanına, anası şimdi torunlarına bakar imiş, mutlu ve kansız, kanlı gömleksiz bir yaşam sürüyorlarmış.

"Anama diyorum, torunlarını severken, ana ana, iyi etmişim değil mi elimi kana bulamamakla, değil mi? Gülüyor, iyi etmişin a oğul diyor iyi etmişin."

Kanlı Gömlekler'in özeti bu.

Oktay Akbal, ülkemizin tanınmış, Atatürkçü, iyi bir yazarıdır, öykü kitapları neredeyse bir adam boyuna varır, romanları dolaşır elden ele, Cumhuriyet Gazetesinin saygın yazarlarındandır bilindiği gibi. Nice kitapları arasında belki o yıllar tanıdığım için, **Önce Ekmekler Bozuldu** *adlı öykü kitabını çok severim. Abbas Sayar iyi bir romancımızdır, unutulmaz öyküleri de vardır,* **Can Şenliği** *adlı kitabı Türk yazını için bir övünçtür. Ömer Seyfettin bugünün kuşaklarının yazın ustasıdır.* **Forsa**'*sını hangi öğrenci okumamıştır?*

Doğan Avcıoğlu'nun dört ciltlik **"Türklerin Tarihi"** *de bu konudaki eksikliği en hasından dolduran, uzun bir uğraşın namuslu bir sonucudur, tarihimizi böylesine güzel veren, çağdaş bir açıdan bakarak veren bir başka örneğini bulmaya olanak var mıdır?*

Şimdi öğreniyorum ki, Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü yetkilisi Halk Kitaplıklarına alınacak kitaplar listesinden adını saydığım kişilerin adını açıkladığım kitaplarını cart diye çizmiş, yani eski deyimle **"zinhar alınmaya"** *buyurmuş!*

Ötekileri bilmem ama, **"Kanlı Gömlekler"** *başlığını görünce, kan tutmuş boğalar gibi nasıl burnundan soluyup cart diye çizdiğini görür gibiyim, hem gülerek, hem acıyarak!*

Sormak en doğal hakkımdır, soruyorum yetkili er kişiden ve eğer onurlu bir devlet memuruysa ki öyle olması gerekir sorularıma yanıt versin, ben de aynen burada yayınlayacağım bu da bir **"er kişi"** *sözüdür.*

1. Kanlı Göklekleri okudunuz mu? Okuduysanız nesini beğenmediniz? Siz kan davasının sürüp gitmesini mi istiyorsunuz?

2. Okumadıysanız ki seçici olduğuna göre hiç olmazsa bir göz atmanız gerekir, okumadığınız, içeriğini bilmeden salt adına bakıp bir kitabın okunmasına nasıl engel olabiliyorsunuz? Gerçek amacınız nedir?

Kültür Bakanlığının başında, bakan olarak, bana gazetecilikte ilk kalemi veren, eğer olabildiysem, iyi bir gazeteci olmam için üç yıl emek veren bir kişi Sayın Cihat Baban vardır, görüşlerini beğenip beğenmemek başka, Cihat Baban benim için usta bir gazetecidir, iyi bir yetiştiricidir, bir bakan olarak, bir kültür bakanı olarak kimlerle çalışması gerektiğini elbette o takdir eder, eğer sayın Kültür Bakanı, 12 Eylül öncesi Türkeşçi marifetleriyle apaçık bilinen, şu anda da Atatürk'ün 100. Doğum Yılı komitesinde etkin ve yetkin bir kişi olarak TV ekranlarında sırıtarak boy gösteren bir **"oyuncu"** *ile de çalışıyorsa bize sadece bunu ser-*

→

21/KASIM/1981

gilemek, ayıplamak düşer, ama bu zatı kulağından tutup yeter artık ettiğin marifetler, oyunlar deyip layık olduğu yere koymak yetkisi de bizde yok ne yazık ki.

Sayın Bakan, kan davasıyla ilgili çok güzel bir kitabı dilimize kazandırmış bir kişidir aynı zamanda, şimdi kendisinden rica ediyorum, Kanlı Gömlekleri alıp okusun, fazla değil 45 sayfalık bir çocuk romanıdır, bunu bebelerimize neden okutulmaması gerektiğini "takdir" eden yetkiliyi bulsun, sorsun hesabını ve soracağından emin olmak istiyorum.

Bir Doğan Avcıoğlu, bir Oktay Akbal, bir Abbas Sayar ülkenin zor yetişen değerli kişileridir, yüz akları dır yazın yaşamımızın, bunların yapıtlarını cart diye okunmaktan menedecek kişinin de en az bu adlar kadar bilgili, kültürlü, adı sanı belli olması gerekmez mi? Ve yasaklamasının nedenini açıklayacak kadar medeni cesaret sahibi?

Ben şansen böyle olduğunu sanıyor ve kendisine hodri meydan diyorum.

Eğer bu açıklamalardan sonra kitap raflarının arkasına sinecekse, kitap içine bile saklanacaksa yararı yoktur bunun, bulup çıkaracağım ortaya. Adı üstünde Kültür Bakanlığı. Bunu kültürsüzlük bakanlığına dönüştürmeye hiç ama hiç kimsenin hakkı yoktur bu da böylece biline...

KÜLTÜRLÜ BİR KÜLTÜR BAKANI

12 Eylül öncesi bir Kültür Bakanı, Sadberk Hanım Müzesinin açılışını yapmaktadır. Duvarda bir Atatürk portresi vardır, imzc Rasin. Kültür Bakanı, adı üstünde Türk kültürünü temsil eden bir bakanlıktır ve bakan da elbette buna göre, kültürlü bir zatı muhteremdir, bunu vurgulaması gerekmez mi? Vurgular, resme bakar, imzaya bakar Rasin ve yanındaki yetkiliye sorar (konuşmayı aynen aktarıyorum):

"Bu tablo Kornel Rasin'in mi?"

Yetkili Müdür şaşırır, tebessüm eder yanıtlar:

"Hayır efendim, bizim Rasin'in"

Bakan, bilgece başını sallar:

"Haaa" der, "ben de Kornel Rasin'in sanmıştım"

Kabahat bakanda değildir, bizim ressam Rasin'dedir aslında, be adam soyadını da atsana köşeye Rasin Arsebük diye!. Bakandır, işte seni hem Rasin ile hem diğeriyle karıştırır, çünkü adam Kültür Bakanıdır! Ve böylece kültürümüzün kültürlü bakanı yeni bir ressam üretir "Kornel Rasin" diye!

Sanıyorum, kitapların adlarını cart diye çizen kişi de bu bakan zamanından kalmadır Kültür Bakanlığımızda, hey koca Tanrım, sen kültürümüzü bu kültürlülerden koru! Yani iş yine askerlere mi düşsün? 12 Eylül' de yönetime el koyun, kültürlü bakandan ülkeyi kurtarın. 13 Eylül'de bir daha el koyun müsteşarı alaşağı edin, 14 Eylül'de muavinleri, 15 Eylül'de genel müdürleri, 16 Eylül'de genel müdür yardımcılarını yani otuz eylüle kadar hepsi temizlenmiş olsun, acep bu mu beklenir?

Evet, "cart" diye çizici bay, yanıtını tüm okurlar önünde bekliyorum.

KONUK YAZAR

ADALET VE YASA KOYUCU

- **Güç adalet demek değildir. Aralarında bir güçler dengesizliği olan siyasal iktidar–vatandaş ilişkilerinde yasalar elbetteki kişisel özgürlükleri sağlama bağlamaya yönelmelidir. Demokratik olmanın da gereğidir bu.**
- **Adalet ilkin kendisi ile barışık, sonra toplumla uyuşumlu bireyin ortaya çıkmasına ve gelişmesine yol açacak toplumsal düzenleminin amacıdır..**

SEMİH GEMALMAZ

İNSANLIĞIN en eski tutkusudur adaletin gerçekleşmesi. Ona yönelinmemiş bir tarihsel kesiti bulup çıkarmak pek olasılı olmasa gerek. Gerçi uygulamada birçok aykırılıkları saymak o denli güç değildir. Ne var ki o dönemlerde bile, büsbütün adalete göz kapatılamadığı gibi, onun kaçınılmaz, tarihsel yargılanmasından da sonunda kurtulunamadığı ortadadır.

Günlük dilde pek sık kullanmamıza karşın sanıldığı kadar açık seçik anlamını ortaya koymaz kavram. Hukuktan her söz edilişte adalet kavramı çağrışır. Pek kestiremesek de, iyi kötü sezinleriz ki hukukla adalet arasında bir ilişki vardır. Bu sezgi doğrudur doğru olmasına ya onu adlandırmak gerekir.

Adalet, hukukun varlık nedenlerinden biridir. Daha açıkçana dendikte adalet, bir *'olması gereken'* değer olarak, hukukun yaratıcısıdır. Hukuk bir kurallar düzencesi olduğu için, bir kuralın varlık nedenini yine bir kuralda aramak hukuk mantığının bir gereğidir. İşte adalet bu özellikleriyle, hukukun varlık alanı olan bir toplumsal düzenin *'adil'* olup olmadığını ölçebilecek bir ide niteliğindedir. Bu yönüyle görülmektedir ki adalet, sadece hukukun niteliğine özgü bir işlev yüklenmekle tükenmemekte ve fakat toplumsal bir değer anlatımlamaktadır.

Beri yanda ise adalet, haklı ile haksızı ayırdedebilecek bir değer ölçüsüdür. Gerçekten de hukuk aslında, ihlal edilebilmeye açık olması ve ihlal edilebilmesinden ötürü varlaşmaktadır. *"Haksızlık olanağının olmaması durumunda, hukukun doğrulanımının bir anlamı olamayacaktır."(1)* İşte adalet tek bir hükümle —çünkü hak ve haksızlık birbirlerine bağlı ve birbirlerinin tamamlayıcısı iki kavram oldukları için aralarında bir önelmeden söz etmek mantıksal açıdan en hafif deyişle abes olur— hak ve haksızlığı birbirinden ayırır.

Söylediklerimizi daha anlaşılır kılmak için bazı temel noktaları belirlemek yararlı olacaktır.

ADALET

Birincisi, adaletin gerçekleşeceği yerin hukuk olduğudur. Hukukun en genel tanımıyla toplumsal ilişkileri düzenleyen kurallar bütünü olduğunu söylemiştik. Adaletin süzgecinden geçirilecek olaylar ise, insanın eylemleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Demek ki adaletin içeriği açısından değişmez ve saltık olması söz konusu değildir. Bugün olağan, basit gelen bu saptama aslında insanlığın uzun süren evrimleri sonucu ulaşılan

bir noktadır. Çünkü ancak bu süreç sonunda adalet, tanrısal, doğaötesi kimliğinden soyunarak, ussal temellerine oturabilmiştir. Ancak değişmez olan bir yön vardır. Bu insanlığın hep adaleti araması, onu gerçekleştirmek çabasını göstermesidir. Adaletin evrensel niteliği buradan kaynaklanmaktadır.

Adaleti, ne sadece ne de usla açıklamak yeterlidir. Her ikisine de başvurmak gerekir. Bu gerek öznel adalet-nesnel adalet ayrımını oluşturur.

Adalet duygusu olarak açıklanabilecek öznel adalet, üstün bir değer olarak her türlü hukuku aşar ve kendini gerçekler. Erdem dediğimiz şeyin tam kendisidir, bu duygu. Yargıçtan öğretmene dek, yargıyan kişinin erdemidir. Bu erdem adalet kavramının biçimsel içeriği olan *'eşitlik'* —taraflara karşı yargıyanın yansız, ayrıcalıksız tutumu— ve 'denge' —herkese kendine düşeni verme— ilkesidir. Kısacası, bir hukuk düzencesinin adil sayılabilmesi için, herkese kendi payına düşenin verilmesini sağlayan bir hukuksal durum yaratması ön koşuldur. İşte adalet duygusu bu özellikleriyle nesnel adaletin besleyicisi, hatta yaratıcısıdır. (Bu aşamada, yanılgın yorumlara yıllarca neden biçimleyen bir yanlış anlaşılmaya olanak tanımamak için vurgulamak isteriz ki —bu yanlışlık eşitliğin saltıklığıdır ve özellikle burjuva devriminden kaynaklanmaktadır— adaletin karakteristiği olarak açığa çıkan eşitlik kesimsel ve görecelidir. *"Herkesin değil, aynı koşullar içinde durumu aynı olanların eşit haklar elde etmeleri gerekir."*)(2)

Nesnel adalete özelliğini kazandıran biçimsel oluşudur. İçeriği bakımından *'düşen payları'* belirlemez, fakat eşitlik ve karşılıklılık (mütekabiliyet) ilkelerini gündeme getirir. Uygulamada nesnel adalet şu görünümlerle ortaya çıkar:

1) Denkleştirici adalet: Bir fiilin yarattığı zararın gidilerek, bozulan dengenin yeniden kurulmasını sağlar. Örneğin hizmet sözleşmesinde emekle ücret arasında eşitliğe dayanan bir dengenin olması.

2) Dağıtıcı adalet: Herkesin kendi payına düşeni alması ilkesini gerçeklemeye çalışır. Bu payı belirleyen kişinin toplum içindeki konumudur. Örneğin vergide, fazla geliri olanların fazla vergi vermesi.

3) Ceza adaleti: Geniş anlamda dağıtıcı adaletin içinde herkesin iyi ve kötüden aldığı paydır. Bu adaleti gerçekleyecek olanların olağanüstü yetkilerle donatık olması ve cezaların şiddetlendirilmesi ile toplumsal düzenin sağlanması arasında doğru orantılı bir ilişki kurmak, bu adaletin gerçekleşmesi olanağını ortadan kaldırabilecektir.

4) *"Sosyal adalete gelince, 'ortak iyilik' amacının bir sonucu olarak bireyi toplumsal birim şeklinde değerlendirmektedir."(3)* Özellikle devlet-vatandaş ilişkilerinde haklı bir dengenin kurulmasına yönelir. Kişisel özgürlüklerin yasalarla sınırlandırılmasında, işveren-emekçi ilişkilerinde bir ölçü olur. İşte bu ölçüdür ki, yasa yapma iktidarını elinde bulunduranlara keyifsellik olanağını tanımamaktadır. Çünkü güç adalet demek değildir. Aralarında bir güçler dengesizliği olan siyasal iktidar vatandaş ilişkilerinde yasalar elbetteki kişisel özgürlükleri sağlama bağlamaya yönelmelidir. Demokratik olmanın da gereğidir.bu.

İşte adalet kendini böylece somutlar ve vazgeçilmez biricik ilke olarak her türlü hukuksal yapı ve sistemlerin yöneldiği bir amaç olur.

Önemli olan nokta, adaletin insan için olduğudur. Görkemli varlığı —yapısal özellikleri— insanın gözardı edilmesine neden olabilir. Bu tehlikeyi 'insansız adalet' olarak tanılamak olasıdır. Unutulmamalıdır ki tarih, adaletin adalet adına devindiği ve kıyıcı olduğu evrelerin tanığıdır.

Önemli olan nokta, adaletin insan için olduğudur. Görkemli varlığı yapısal özellikleri— insanın gözardı edilmesine neden olabilir. Bu tehlikeyi 'insansız adalet' olarak tanılamak olasıdır. Unutulmamalıdır ki tarih, adaletin adalet adına devindiği ve kıyıcı olduğu evrelerin tanığıdır.

Burada sözünü ettiğimiz tehlike kağıt üzerinde kalmaya yargılı yasal düzenlemeler değildir. Yapılacak yasal düzenlemelerin, bireylerin uslarında ve gönüllerinde içten kabul bulmasıdır. Bu içten kabule giden yol ise şudur: *"Adaletin içerik kazanması ve somutlaşmasından ibaret olan hukukun değişime sürekli olarak uğrayacağından devinerek, adaleti tam yansıtacak ilkelerin sayıca çok fazla olmadığını —aksi katı bir dogmatizmdir—"*(4) ama olanlarında asla gözardı edilemeyeceğini yasa koyucunun hiç unutmamasıdır.

Bir devletin temel yapısını, örgütlenişini, işleyiş kurallarını ve çıkarılacak yasaların uymak zorunda olduğu temel ilkeleri gösteren anayasalar, bu özellikleriyle adalet ilkelerine daha doğrudan yer verirler. Nitekim örneğin 1961 Anayasasının Başlangıç bölümünde sözü edilen *"anayasanın asıl teminatı vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer alır"* tümcesi, anayasalarla güvence altına alınan bireysel hak ve özgürlüklerin korunmasında bilinçli bir kamuoyunun etkenliğine işaret etmenin ötesinde, adalet duygusunun anayasal platformda somutlaşması, içeriğin belirlenmesi, daha doğru dendikte içeriğin belirlenmesine ilişkin doğrultunun, sınırların saptanmasıdır. Bir anayasa koyucunun en önce dikkate alması gereken ölçü bu olsa gerekir.

Adaletin kurucu öğesi olan denge ilkesi, anayasaların amacı olan toplumsal dengenin sağlanmasına yönelik ilke ile birleşmektedir. Ne var ki, varlığı ve değer yükü açısından adaletin öğesi olan denge evrensel kimliktedir. Oysa anayasal anlamda bu denge, *"toplumsal güçlerin gelecekteki gelişmelerini"*(5) gözönüne almaya yönelişiyle evrensel değil, tarihle dolayısıyla değişme ile belirlidir. Her çaba en yüksek değer olan toplumsal barışa yöneliktir. *"Çünkü ancak toplumsal barış içinde hem bireyin, hem de kamunun gelişmesi ve ilerlemesi olasılıdır."*(6) İşte adalet, ilkin kendisi ile barışık sonra da toplumla uyuşumlu bireyin ortaya çıkmasına ve gelişmesine yol açacak toplumsal düzenlenimin amacıdır. Kısacası insana özgü bir değer olarak adalet, son ereğin insana yönelmek olduğunu açık-seçik ortaya koymaktadır.

(1) Giorgio Del Vecchio Hukuk Felsefesi s. 93.
(2) Yavuz Abadan Hukuk Felsefesi Dersleri s. 103
(3) Ömer Yörükoğlu Hukuk Felsefesi Ders Notları s. 29
(4) Vecdi Aral Hukuk Felsefesi Ders Notları s. 7
(5) Mümtaz Soysal 100 Soruda Anayasanın Anlamı s. 7
(6) Ernst E Hirş Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi Dersleri s.321.

ERKEK GÖZÜYLE

Jülide GÜLİZAR

ELİME eski bir dergi geçti geçenlerde. Eski dediysem öyle çok da eski değil. Yalnızca üç yıl öncesinin bir dergisi. Sayfaları karıştırırken bir soruşturma çarptı gözüme. Dört erkek dört de kadının yanıtladığı bir soru atılmış ortaya. Kadın çalışmalı mıdır? Aslında üzerinde tartışılması artık hiçbir yarar sağlamayacak bir konu, ama nedense gene de böyle soruşturmalar yapılır zaman zaman. Lise, üniversite yıllarında biz de dururduk konu üzerinde. Daha doğrusu durmak zorunda bırakılırdık. Lisedeyken hemen her yıl bu konuda bir münazara yapılırdı. Kadın çalışmalıdır diyenlerle çalışmamalıdır diyenler *(sanki kendi savları kazanırsa, toplumda o andan itibaren o görüş egemen olacakmış ve her şey ona göre düzenlenecekmiş gibi bir duygu içinde)* biribiriyle kıyasıya bir mücadeleye girerlerdi. Kimi zaman çalışmalıdır diyenler kazanırdı, kimi zamanlar ötekiler. Kazananlar bir süre ortalıkta *"küçük dağları ben yarattım büyüklerini babam"* havasında dolaşırlar, sonunda hiçbir şeyin değişmediğini, gene her şeyin kendi doğal akışı içinde sürdüğünü görüp eski havalarına dönerlerdi. Birçoğumuz bu konu üzerinde durmanın anlamsızlığını kavradığımız için artık bu tür münazaralara katılmaz olmuştuk üniversite yıllarında. Çünkü bizim o kıyasıya tartışmalarımıza karşın kadınlar çalışırlardı, çalışıyorlar ve çalışacaklar. Kadının çalışması *"amaaan evde oturacağıma çalışıvereyim dedim işte"* gibi bir düşünceden ya da lüks sayılabilecek birtakım heveslere doyum aramaktan doğmamıştı ki. Yalnızca bu nedenlerle çalışan ya da çalışmak isteyen kadınlar yok mudur? Vardır elbette. Ama bir küçük kesim böyle davranıyor diye bütün bir kadın kitlesini öyle görmek niye? O yıllarda kavramaya başlamıştık ki kadının çalışması toplumbilim kurallarının, ekonomik zorunlulukların getirdiği bir sonuçtur ve bu sonucu şöyle ya da böyle düşünerek tartışarak kimsenin değiştiremeyeceği de ortadadır.

Tartışılmasının yararsızlığına inandığım bu konuya ilgimi çeken şey ne oldu biliyor musunuz? Erkeklerin verdiği yanıtlar. Soruyu yanıtlayan dört kadın da (biri sinema oyuncusu, biri ev kadını, biri pazarlamacı ve voleybolcu, sonuncusu da sekreter) kadının mutlaka çalışması gerektiğini, ama herşeyden önce Türkiye'de kreş ve yuva sorununun çözümlenmesinin şart olduğunu vurguluyorlardı. Elbette çeşitli nedenleri var kadın çalışmalıdır derken. Ama erkeklerin söyledikleri ilginç geldi bana. Bir kahveci şöyle diyor:

"Bence kadın çalışmamalıdır. Biz ailemizden öyle gördük. Belki bu çok mutaassıp bir fikirdir, ama gönlüm böyle istiyor. Ben ne karımı ne kızlarımı çalıştırmak istemem. Fakat kızlarıma sözüm geçmiyor. Onlar çalışıyorlar. Ne yapalım devir değişti. Biliyorum bizimkisi eski kafalılık, bir sürü kadın çalışıyor. Bugün para kazanmak çok zor. Kadınlar kanaatkar değiller. Onun için dürüstçe çalışmalarında zarar yok herhalde. Zaten biz babamızdan öyle görsek de bugünün şartlarında kadın çalışmak zorunda kalıyor."

Ne diyelim. Daha biz bir şey demeden kendisi itiraf ediyor kahveci dostumuz, kızlarına söz geçiremediğini. Şimdi ben neyi merak ediyorum biliyor musunuz? Bu babanın, kızlarının hangi nedenle çalıştıklarını merak edip etmediğini. Acaba yalnızca kızlarına söz geçiremediği için mi, yoksa kendisinin de belirttiği gibi günün koşullarının zorlamasından dolayı mı?

Bir sinema oyuncusu bakın ne diyor: *"Kadınlar her işte çalışamaz. Çalışmaları yapacakları işe bağlıdır. Kadının her yerde çalışması doğru değildir. Ancak kadınların bulunduğu bir işyerinde çalışabilir. Dikiş-nakışla ilgili yerler gibi. Çünkü bizim toplumumuz cinsel bakımdan eğitimsizdir. Kadın ne kadar dürüst, ne kadar ciddi olursa olsun, bir erkek çıkıp kendisini rahatsız edebilir. Bu bakımdan evli bir kadının erkeklerle aynı ortamda çalışması bizim toplumumuz için yanlıştır, rahatsız edicidir."*

Peki, bu cinsel eğitimsizlik kadınları çalışma yaşamından çekip almakla aşılabilecek mi? Yoksa böyle bir uzaklaştırma eğitimsizliğin karanlığını daha da arttırmayacak mı? Bu sözlerden şöyle bir anlam da çıkarılabilir mi, dersiniz? Evli olmayan bir kadın, kız erkeklerle aynı ortamda çalışabilir, ama evlendikten sonra hayır. "Çünkü bir erkek çıkıp kendisini rahatsız edebilir." *İyi hoş da böyle bir erkek, evli olmayan ve çalışan bir kadını, ya da evinde akıllı-uslu oturan bir kadını da rahatsız etmez mi sanki? Ayrıca sorunun çözümü kadınıyla erkeğiyle toplumu cinsel yönden de eğitmek ve bu tip erkekleri kınamak yerine, kadını çalıştırmamak mıdır?*

Son iki yanıt da başka yönlerden ilginç. İktisatçı ve voleybolcu olan biri bakın ne diyor: *"Kadın kesinlikle, hiçbir ayrım gözetmeksizin çalışmalıdır. Benim karım hem çalışır, hem de sporcudur. Faal kadın iyi kadındır. Hiçbir işe yaramayan kadın kompleksli olur, o da insana sıkıntı verir. Bakın evde oturan kadınlara, nasıl kendilerini bırakıp hantallaşıyorlar. Çalışan kadın ise hep bakımlı. Bu hayat şartlarında tek kişinin kazandığı para yetmiyor. Katkı şart. Ekmek elden su gölden devri geçti şimdi. Çalışmayan birçok kadının konken masalarında harcadığı zamana nasıl acıyorum, yazık."*

Günümüz erkeğinin bir kadında neler aradığını göstermesi bakımından son derece ilginç. Bakımlı, komplekslerinden arınmış, vaktini boşa harcamayıp evine maddı yönden de katkıda bulunabilen bir tip. Soruşturmayı düzenleyenler aynı kişinin eşine de sormuşlar. Bir yerde şöyle diyor çalışan eş: *"Evin erkeği iyi para kazansa da kadın hiç değilse gönüllü olarak çalışmalı, evinden ayırdığı zamanları toplum yararına değerlendirmelidir."* Bu sözler eşinin düşüncelerini de büyük ölçüde yansıtmaktadır herhalde.

Bir bakkal yurttaşımız da konuya bambaşka bir açıdan yaklaşmış.

"Evet kadın çalışmalı. Örneğin benim karım çalışıyor. Benimle birlikte. Eşitlik var, eşitlik var diyorlar. Eşitsek, o zaman neden evde otursunlar? Anadolu'daki bütün kadınlar çalışmıyorlar mı?"

Kadınlarımızın, eğer saygı görmek, saygınlık kazanmak istiyorlarsa, bunu yalnızca kadın oldukları için istemek ve beklemek yerine, çalışarak, üretime katılarak ve hakederek elde etmeleri gerektiğini vurgulayan daha güzel bir anlatım olamaz herhalde. Hem de bir erkeğin ağzından. ●

BU GENÇLER NE OLACAK?

Mehmet ERDÜL

"BURDUR ASLİYE CEZA MAHKEMESİ
Esas Sayı : 1980/300
Karar Sayı: 1980/353
Karar Tarihi: 19.11.1980
Suç : Öğretim özgürlüğünü engellemek.
GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ: Sanık Havva Şahbaz'ın suç tarihinde Burdur Eğitim Enstitüsü okul binasında bahçeye inen merdiven başında müşteki Dudu Ergül'e hitaben 'Bir daha bu okula gelme, yoksa seni yaşatmam' demek suretiyle onu tehdit ettiği, böylece müsnet suçu işlemiş olduğu, müştekinin iddiası, şahitler Neriman Korkmaz, Kemal Yalvaç ve Cengiz Ünal'ın şahadetleri ve tüm dosya münderecatıyla sabit olmuştur.
HÜKÜM: Değişen suç vasfına nazaran sanığın sabit görülen fiili hareketine uyan 2245 Sayılı Kanunla değişen TCK.'nun 188/1 maddesi gereğince taktiren ALTI AY SÜREYLE HAPİS VE BİN LİRA AĞIR PARA CEZASIYLA CEZALANDIRILMASINA..."

ÖĞRETİM özgürlüğünün engellendiği günleri yaşamış bir dönem Türkiye. Mahkeme kararlarıyla Burdur Eğitim Enstitüsü'nde okuyan bazı gençlerin can güvenliklerinin ortadan kalktığı günler belgelenmiş.

Kimi gençler yasal yollardan hakkını aramış, Devletin cangüvenliğini sağlaması yolunda başvurularda bulunmuş yetkili makamlara. Kimileri de daha ağır, ya da benzeri baskılar nedeniyle başvuramamış. *"Bir daha bu okula gelme, yoksa seni yaşatmam"* denilmiş. Can pazarı bu... Ölmeyi göze alamamışlar bir çoğu.

Gençlerin kim vurduya gittiği günleri yaşamaktaymış Türkiye. Zaman zaman *"Kendilerinin Devlet güçlerine yardımcı olduğunu"* ileri süren örgütlü güçler karşısında duraksamışlar, gerilemişler.

Devam edememişler okula.

Ardından 12 Eylül 1980'den sonra bu devamsız öğrenciler yeniden başlamışlar okula.

Kimi, Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında kalabilmek için gerekli belgeleri düzenlemiş ve Okul Müdürlüğü *"Evet"* demiş, *"Bu öğrenci bizim okulumuzda falan sınıfta, falan yarıyıl öğrencisidir"*

Kimi Devletin Yüksek öğrenimindeki gençlere sağladığı avantajı kullanmak için; aynı Genel Müdürlükten Kredi almak için formlar düzenlemiş, Okul Müdürü de imzasını atmış Kredi formunun altına. *"Ey Devletin Genel Müdürlüğü bu kredi isteyen öğrenci Burdur Eğitim Enstitüsü'nün falan yarıyılında eğitimini sürdürmekte-21/KASIM/1981 dir"* diyerek.

BU OKULUN MÜDÜRÜ KİM?

Devlete *"Bu öğrenci benim okulumda okumaktadır"* diyen Müdür 27 Kasım 1980 tarihinde aynı öğrencilere bir yazılı belge göndermiş.

Şöyle demekte bu kez okul müdürü altına attığı belgede:

Kara tahta başına mı?

"1979-1980 öğretim yılında ... yarıyılda yeterince devam etmediğinizden yönetmeliğimizin 46. maddesi gereğince okuma hakkını kullanmış sayıldınız.

.... yarıyıl ile .... yarıyıl notlarınızın akademik ortalaması ....dır.

...... Yönetmeliğimizin 85. maddesine göre kayıdınız silinmiştir.

Eğitim Enstitüsü Müdürü
Ahmet EROĞLU"

Kimdir bu Ahmet Eroğlu?

Eroğlu, 27 Kasım 1980 günü, bir kısım öğrencilere kayıtlarının silindiğini bildiren belgeye imza atan kişidir.

"Hakkında gıyabi tutuklama müzekkeresi bulunan şahsı, yetkili mercilere haber vermemek ve okuldan mezun edip diploma vermek, ruhsatsız silah, mermi, patlayıcı madde bulundurmak, patlayıcı madde atmak ve cürümlerde bulunmak" gibi suçlamalarla haklarında İzmir'de dava açılan 50 sanık arasında bu okul müdürünün de adı geçmekte midir?

Bu 50 sanıklı dava dosyasında, yine aynı okulun Başmüdür Yardımcısı Osman Erşan Süngü ile, hem ÜYD Başkanı, hem de okul öğrencisi Ferruh Gökçen'in hem ÜGD Başkanı, hem de okul öğrencisi Turan Çetin'in isimleri de var mıdır?

İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 28 Kasım 1980 tarih ve 1980/6947 evrak kayıt nosu, 1980/465 esas ve 1980/99 karar nosu ile Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nda görülmekte olan bir büyük siyasi dava dosyası ile birleştirilmek amacıyla Ankara'ya gönderilen bu dosyada Ahmet Eroğlu adı geçmekte ise bu Eroğlu ile, Eğitim →

Gençler sokağa mı?

Enstitüsü Müdürü Ahmet Eroğlu aynı kişiler midir?

Elbet, bu isimdeki kişiler aynı şahıslarsa; yasalar karşısında sanık olarak bulunduklarına göre; savunmalarını yapacak, ya aklanacak, ya da suçlu görülürlerse cezalandırılacaklardır.

Ama, Yönetmelikleri dilediğince yorumlayan kişiler ne olacaktır?

Neden, yönetmeliğin 46. maddesine göre devamsız sayılan öğrencinin kaydı 85. maddeye göre silinmiştir?

NASIL KAYIT SİLMELİ?

4 Eylül 1979 tarih ve 16744 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Eğitim Enstitüleri Yönetmeliği'nin tümü 98 maddeden ibarettir.

Yönetmeliğin 46. maddesi şöyle demektedir: *"Özürsüz devamsız durumdan dolayı sınava alınmayan öğrenciler, o yarıyılda o ders için hakkını kullanmış ve başaramamış sayılır"*.

Önce *"devamsız ve de özürsüz devamsız"* olmak kaydı vardır. Sonra *"sınava alınmamak"* koşulunu aramaktadır yönetmelik.

Şayet bu maddeye göre kayıt silmeye kalkarsanız adama *"Bu öğrenciler devamsız mıydı, özürleri var mıydı?"* diye sormazlar mı?

Elbette bir gün birileri çıkar sorar bunu.

O halde ne yap[illegible] nasıl kaydı silinmeli bu öğrenciler.

85. madde var [illegible]

Ne demekte 8[illegible]

"Öğrencilerin bir öğretim yılındaki başarıları, akademik ortalama ile saptanır. Akademik ortalama, öğretim yılının güz dönemi sınavları sonunda hesaplanır. Bir öğretim yılının akademik ortalaması (2.00)'nin altında olan öğrencilerin okulla ilişkileri kesilir" denmekte yönetmelikte.

Önce öğrencileri devamsız sayarsın. Sonra devamsız olduğu derslerden sıfır, verirsin. Ondan sonra iş hesap makinasına düşer. Toplar, bölersin rakamları ve akademik ortalamalar düşer (2.00)'nin altına. Bu kadar basit..

Varsın yönetmelik bu işlemin *"güz döneminde"* yani Haziran sonlarında yapılmasını önkoşul olarak koymuş olsun.

Kim arar. Kim bilir ki yönetmelikleri? Yasaları bilmemek, insanları *"mazur"* görmez yasalar karşısında ama yönetmelikler için böyle bir zorunluluk yoktur ülkede. Kimse de okumaz, incelemez yönetmelikleri gereğince.

Varsayalım ki, birileri çıkıp inceledi. Güz döneminde öğrencilerin kayıtlarını silmeyerek amaca ulaşılmış olur. Çünkü Burdur Eğitim Enstitüsü'ne devam edemeyeceklerine inanan bazı öğrenciler kendilerine başka olanakları hazırlamak için yeniden üniversite seçme sınavlarına girmişlerdir. Kayıt silme işlemini Yönetmeliğin gösterdiği zaman içinde yapmamakla, bu öğrencilerin başka okullara kayıt yapması önlenir önce. *"Yeniden devam hakkı tanıyormuş"* gibi yapar, bir süre devam ettirirsin okula ve tüm üniversite kayıtları kapandığı zaman, sonra da atarsın gençleri sokaklara.

Sokaklarda kalan gençler bir, beş on demezler. Yazılı, sözlü başvuruda bulunurlar tüm ilgili makamlara. Okul Müdürü derler, Vali derler, Sıkıyönetim Komutanlıkları derler, Bakanlık derler yazarlar bıkmadan.

Belgeler eklerler başvurularına. Bir, beş, yirmibeş imzalı dilekçelerin ardı arkası kesilmez. Üniversite puan kartlarını eklerler dilekçelere. Yönetmelikleri, Kredi Yurtlar Kurumu için aldıkları belgeleri, akademik hesaplamalarda yapılan hataları gönderirler. Ve Milli Eğitim Bakanlığı 2 Şubat 1981 günü Burdur Valiliğine bir yazı yazar.

310/420–81 Eği.–005420 sayılı Milli Eğitim Bakanı adına Öğretmen Okulları Genel Müdürü Sabahattin Şahin imzalı yazıda özetle şöyle denilmektedir: *"... Bilginizi ve Burdur Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün yazısında devamsızlık nedeniyle kayıtları silindiği bildirilen öğrenciler ile bu durumda Kütahya Eğitim Enstitüsü'nden yeniden öğrenci nakledildiği takdirde kayıtlarının yapılması için ilgililere emirlerinizi... "*

Devlet sokakta kalan gençlerin hakettiklerinin verilmesini istemiştir.

Ama Devlet yaptırımcıdır, uygulayıcı değil.

Devletin emirlerini, devletin memurları uygulamak durumundadırlar.

Gel gör ki, devletin memurları uygulamazlar bu emri.

Yine sokaklarda kalır gençler, yine dilekçeler yazmaya başlarlar. Okul Müdürlüğüne, Valiliğe *"şu emri uygular mısınız acep?"* diyerek.

Ve 13 Ekim 1981 günü Burdur Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü 510/1–2705 sayılı yazıyla Bakanlığa bir yazı yazmak gereksinimini duyar: *"Şimdi ne yapacağız. Bu gençleri kaydedelim mi, yoksa sokaklarda dolaşıp, başvuracak yer aramayı sürdürsünler mi?"* diye görüş sormak "lüzumunu" duyar.

Kim bilir *"Devlet verdiği emre sokaktaki gençlere sahip çıkar belki"* diyerek umutla beklemekte bazıları

Analar, babalar ve de bu gençlerle birlikte biz de göreceğiz devletin mi yoksa uygulayıcının mı güçlü olduğunu. •

İYİLER KÖTÜLER....

RIZA SÜMER

ARAYIŞ'ın özü, yayına başlamasının nedeni iyilerin yanında olmak kötülerin karşısına dikilmek değil mi?

Sağlıklı, namuslu, çağdaş ve topluma dönük bir spor düzeni yaratırken kuşkusuz iyinin yanında, kötünün karşısında olmak gerekir.

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün başında, her açıdan iyi bir insan var. Yücel Seçkiner.

Ancak, Genel Müdürlüğün ve bölge müdürlüklerinin yapısı iyi değil, eksik ve eski.

Futbol Federasyonu, aylardan beri profesyonel batağında ve ulusal takımı kurtarma aldatmacasında bocalayıp duruyor. Federasyon, amatörlerden tamamen koparıldı.

Hentbol'de Şeref Tunca'nın güzel çırpınışları izleniyor.

Okul salonları açılıyor, amatörlerin serbest giriş kartlarına kısıtlama koymak, kulüpleri suçlayıp kapatmak isteyenler Günel Müdür'ün ve amatörlerin engeline çarpıyorlar tek tek.

Ankara Valisi Dr. Mustafa Gönül'ün, Milli Eğitim Müdürü Hüsnü Ölçerel'in ve Beden Terbiyesi Genel Müdürü Yücel Seçkiner'in okul salonları konusundaki tutumları övgüye değer.

Dileriz, okul müdürleri ve beden eğitimi öğretmenleri bu güzeli, gençliğin mutluluğu açısından sürdürürler.

Kaşılıklı eksiklikler ve ihmaller unutularak, kulüpleri baskı ile birden fazla dalda uğraşmaya zorlayanların yaptıkları ne kötü.

Ancak, Gençlik ve Spor Bakanlığı Müsteşarı İsmail Hakkı Güngör'ün "Kulüpleri yönlendirerek, özendirerek, eğiterek ve destekleyerek birden fazla dalda uğraştırmak gerekir" sözü, güzelin de ötesinde güzel.

Çocuklarını dümenci, eşlerini yönetici olarak yurtdışına götüren Kürek yöneticilerinin yaptıkları, basının yazdığı doğru ise çirkin. Beden Terbiyesi mutemetlerinin üzerindeki hesapları zamanında kapatmamasına ne demeli?

Futbol Federasyonu'nun emeği olmamasına karşın, amatör sporcuların da Kasım aylarında ara aktarma yapabilmeleri, amatörlerin ve Seçkiner'in yüz akı.

Güreşi, yaymak istemek, baskı ile olmazsa, istekle olursa elbette iyi. Ancak, okullarda koltuk üstüne konan, çürümeye terkedilen minderlerin öyküsü acıklı, çirkin. Mindersizlik kötü.

Sporda başarısız olduğumuzu, bundan herkesin sorumlu olabileceğine evet, ancak başarısızlığı sporculara yükleyip *"Türk sporu disiplinsiz"* demeye hayır. Disiplin ve özveri aranacaksa, önce sporu yönetenlere bakmalı, Federasyonlara, bölgelere, kulüp yöneticilerine.

Hakem, antrenör, sporcu, yönetici dayanışması ne güzel. Tribünden hakeme ve sporculara ağır sözler, hakaretler söylemek, sporcuların tekmeleşmesi, küfürleşmesi çok çirkin.

Kumar salonlarından çıkmayan profesyonel sporcu ve yönetici, hatta antrenör, çirkinsin. Alın teri ve emekten yana olanlar aşığım güzelliğinize.

Şikesiz, kavgasız, gürültüsüz bir spor ne güzel. Şikeyi kurutacağız, yok edeceğiz demek ne güzel.

Ancak, farkında olarak veya olmayarak şikecilerle aynı masada yemek yemek, gezmek, konuşmak, spor programlamak aman Tanrım, ne çirkin.

Profesyonel futbolcuların uçakla, amatör sporcuların karayolu ile alttan gitmesi ne ayıp, Adana'lı amatörlere yazık.

Bilecik, Bölge Ceza Kurulu değişti. Olabilir. Güzel de olabilir. Çünkü, kurulda hukukçu var, gazeteci var, eski hakem var, mühendis var. Sormazlar mı adama, amatörlerin temsilcisi nerede diye?

Antrenörün, profesyonel sporun, İstanbul'lu kulüp yöneticilerinin milyon satan gazeteleri işgal etmesi ne kötü.

Amatörleri, toz, toprak, soğuk yerlerde spor yapanları, sayfalara konuk eden basınımızın davranışı ne güzel ve çağdaş, insancıl.

Profesyonel sporcunun pirimini yatıranlar, maaşını tam verenler, tam gösterenler, sağolunuz. Vergi kaçıranlar, prim kaçıranlar, transfer parasını alıp kaçan futbolcular, yaptıklarınız çok ayıp.

Maç sırası ve sonrası, birbirlerine sarılan rakip sporcular, düşeni kaldıran, üzüleni okşayan yöneticiler, antrenörler, sporcular, aferin sizlere. Sporcuyu düşman bilenler, ne olursa olsun kazanalım diyenler, unutmayın belki puan kazanırsınız, ancak, ya başka kaybettikleriniz?

1981 Kasım ayının Türkiye'sinde, söylenecek çok şey, var. Güzel, çirkin, doğru, eğri yanyana.

Ey Büyük Zaman, sen güzelden, doğrudan ve iyiden yana ol. ●

ÖĞRETMENLER VE OKUL SALONLARI

SALON sporlarında uğraş veren lisanslı 40 bin gencimizin, amatör sporcumuzun en büyük sorunu, çalışma yeri.

Bu ülkenin gencecik fidanları, basketbol, voleybol, hentbol ve öteki salon sporlarında maçlara, hemen hemen idman yapmadan çıkıyorlar. Bazı takımlar da yöneticilerin ekmek paralarından ayırıp ödedikleri dayanılmaz paralarla salon kiralıyor ve idman olanakları buluyorlar.

Ankara'da okul salonlarının açılması konusunda önemli bir adım atıldı.

Amatör Spor Kulüpleri Federasyonunun girişimi ile okul salonlarının, okul müdürlerinin uygun göreceği saatlerde, amatör spor kulüplerine hentbol, voleybo! ve basketbol dallarında açılması uygun bulundu. Bu kararda Beden Terbiyesi Genel Müdürü Yücel Seçkiner'in de payı fazla.

Kararın altında, Ankara Valisi Sayın Dr. Mustafa Gönül'ün, amatörler arasında mutluluk uyandıran imzası bulunuyor.

Kuşkusuz, bu imza ve bu olumlu karar, son yılların en önemli olayının sadece bir başlangıcı.

Değerli bazı beden eğitimi öğretmenlerinin de belirttikleri gibi "Bu sorunun köklü ve ciddi olarak ele alınıp çözümlenmesi, kulüplerin okul salonlarından yararlanmasının, sağlam temellere oturtulması" gerekiyor.

Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu, okul yöneticilerini ve beden eğitimi öğretmenlerini ziyaret edip kulüplerin salonlardan yararlanmasını sağlamaya başladı. Bu aşamada, beden eğitimi öğretmenleri ile okul yöneticilerinin çoğunlukla tutumları kıvanç verici. Gençlere okullarını aile yuvası açar gibi açıyorlar.

Ne güzel bir davranış bu sevgili öğretmenim.

Sayıları birkaçı geçmeyecek okulların yöneticileri kararsız, ya da bu kararın karşısında gibi görünüyorlar. Bunda okul koruma derneklerinin etkinliği var gibi. Ancak, bu okul yönetici ve öğretmenlerinin, Valiliğin kararı ve amatör sporcuların istemi doğrultusunda okul salonlarını gençlere açmaları bekleniyor.

Nasıl beklenmesin ki. Geleceğimizi, çocuklarımızı ve gençlerimizi güvenle ellerine teslim ettiğimiz sevgili öğretmenlerimizden beklemeyelim de kimden bekleyelim. Özellikle, sporumuzu bugünlere getiren, ancak, hiç bir zaman gönüllerince bir spor dünyası bulamayan, çeşitli sorunlar ve yetkisizlikler içinde ve spor tabanı ile uzak bırakılan beden eğitimi öğretmenlerimizin önünde büyük bir onur ve sorumluluk var. Gençleri onlar bağırlarına basmalı, yöneticileri, amatör sporcuları, en azından yönetim açısından, davranış açısından yönlendirmeli. Hataları, yapıcı bir davranışla düzeltilmeli, kulüplere, gönüllü önderlik ve yol göstericilik yapmalı.

Özverili müdürlerimiz, beden eğitimi öğretmenlerimiz, hatta okul dernekleri yöneticileri, kulüp yöneticilerinin de özverili ve yurtsever olduklarını kuşkusuz biliyorlar.

Burada, amatör kulüp yönetici, antrenör ve sporcularına da büyük görevler düşüyor. Bu sıkıntılı toplumun alınteriyle kurulmuş okul salonlarının bakılmasında, korunmasında, düzgün kullanılmasında, kırılanın veya bozulanın onarılmasında, beden eğitimi öğretmenleriyle ilişkilerinde, amatör sporcuya yakışır tutum takınmaları kesin gerekli. O okulun öğrencileri gibi davranmak zorundalar.

Geleceğimizin güvencesi gençlerimiz, zamanı, tesisleri ve olanakları çok iyi değerlendirmeli.

Özetle, okul salonları konusu, geleceğimizi emanet ettiğimiz öğretmenlerimizle spor tabanı arasında, belkide şimdiye kadar görülmemiş bir dayanışmanın, yakınlaşmanın başlangıcı olabilecek.

ANKARAGÜCÜ VE AMATÖRLER

TÜRKİYE Birinci Ligi'ne bugüne değin görülmemiş bir yöntemle çıkartılan Ankaragücü yöneticilerinin, tutum, davranış ve demeçleriyle, Amatör spor çevreleri başta olmak üzere devlet adamlarını karşılarına alacak kadar yanlış tavırlar içine girdikleri gözleniyor son günlerde.

Başkanı Amatör sporcuları *"maçlara giren bedavacılar"* olarak değerlendirirken, birkısım yöneticilerinin de, stadda devlet görevlilerinin yanında bilet kestikleri, liste denetledikleri, serbest giriş kartı kontrolü yaptıkları yakından bilinmekte spor kamuoyunca.

Amatörlerin güçlü bir örgütü var Ankara'da. Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu. Ama onlar, Ankaragücü yönetimi ile değil, sorunlarını devlet aracılığıyla çözmeyi yeğliyorlar. Bugün Ankara'da amatör sporcuların giriş kartı sorunu yok. Kartları yetişmeyen sporcular, devletin onayladığı listelerle maçlara giriyorlar. Ne var ki, kimi zaman bu listelerin kapı görevlilerinin elinden kapılıp kaçırıldığı oluyor. Kimsenin bu garip tutum karşısında tavır alması da söz konusu değilken, bir sporcuya 28 milyon, bir diğerine 17 milyon nakit ödeyebilen bir transfer döneminde 90 milyon lira transfer harcaması yapabilen Ankaragücü yönetiminin, 19 Mayıs Stadı'nı kiralamak istemesine ne demeli?

Dünyanın hiçbir ülkesinde, bir profesyonel kulübün devletten stad isteyemediğini gözardı ederek, devletin stadlarının amatörler için yapıldığını unutmuş bir tutum içine girebilenlere ne demeli?

Bugün Ankaragücü takımında oynayan Mehmet, Nazmi, Cüneyt, Haluk ve birçoklarının amatör sporculuktan geldiğini unutarak, Amatör sporcuları *"Bedavacı"* olarak nitelendirebilenlere en güzel yanıt yine devletten gelmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Müsteşarı Sayın İsmail Hakkı Güngör, amatör sporculuktan gazeteciliğe geçen Cumhuriyet'te görevli arkadaşımız Hasan Uysal'a verdiği demeçte şöyle demekte:

"Devlet olarak amatör sporculara bunu bir hak olarak verdik. Onların bu hakkına kimse el ve dil uzatamaz. Kendi takımlarının da tabanı olan amatörleri bedavacı diye nitelemek yakışıksız sözlerdir..." •

YORUMSUZ
YORUMSUZ
YORUMSUZ
YORUMSUZ
YORUMSUZ
YORUMSUZ
YORUMSUZ

ERDEM MENKUL DEGERLER YATIRIM VE FİNANSMAN A.S

Merkez :Cinnah cad.5/4 Kavaklıdere - ANKARA Tel : 26 94 26 - 27 79 32